

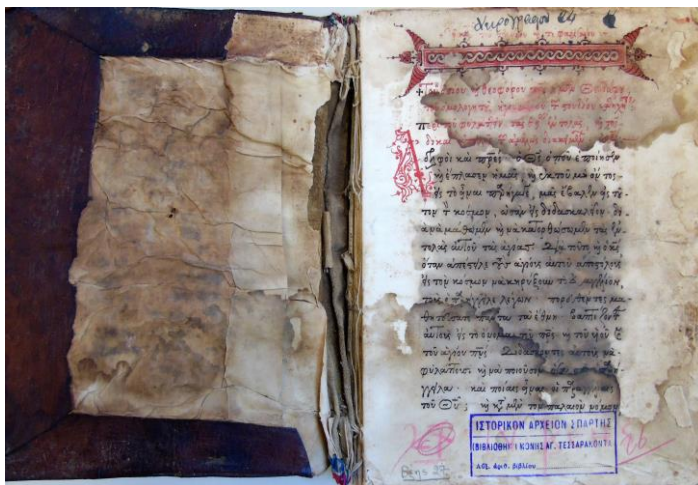

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΚΟΣΜΟΣ: Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ
ΚΑΙ ΤΟΝ ΝΕΟΤΕΡΟ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟ»

(Σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Έρευνας Βυζαντινού Πολιτισμού)

Δύο χειρόγραφα της Ιεράς Μονής Αγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

του

Βασιλείου Σ. Καραμπάτου

Πτυχιούχου του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης ΕΚΠΑ

(2010)

A.M.: 1013202005016

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Καπετανάκη Σοφία, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πελοποννήσου
Δελλή Δήμητρα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πελοποννήσου
Αθανασόπουλος Μάριος, ΕΔΙΠ Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Μυστράς, 2022

Στον παππού μου Βασίλειο†
και στη γιαγιά μου Ελένη
που ζει στην Αυστραλία

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία έχει ως σκοπό την ανάδειξη δύο εκ των πολύτιμων, αλλά ελάχιστα μελετημένων, κωδίκων της Ιεράς Μονής των Αγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων Λακωνίας, η οποία στο παρελθόν υπήρξε μεγάλο βιβλιογραφικό εργαστήριο, κιβωτός διάσωσης της βυζαντινής και κυρίως της μεταβυζαντινής παράδοσης της περιοχής. Δυστυχώς, ένα μεγάλο μέρος του πλούτου της, τα χειρόγραφα της βιβλιοθήκης της, καταστράφηκαν κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης και του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Αυτά που διασώθηκαν φυλάσσονται σήμερα στο Μουσείο εκκλησιαστικής τέχνης της Ιεράς Μητροπόλεως Μονεμβασίας και Σπάρτης. Για την παρούσα εργασία επιλέχθηκαν για παρουσίαση και μελέτη δύο χειρόγραφα: ένα συναξάρι του 12^{ου} αιώνα, από τα παλαιότερα της μονής και ένα του 17^{ου} αιώνα που περιλαμβάνει κατηχήσεις του Αγίου Θεοδώρου του Στουδίτου.

Λέξεις Κλειδιά: κώδικας, χειρόγραφο, Ιερά Μονή Αγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων Λακωνίας, Μουσείο Εκκλησιαστικής τέχνης, Άγιος Θεόδωρος Στουδίτης, Κατηχήσεις, Συναξάρι, Ιερά Μητρόπολη Μονεμβασίας και Σπάρτης.

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to highlight two of the most valuable, though inadequately studied, codices of the Holy Monastery of the Forty Holy Martyrs of Laconia, which in the past served as a Scriptorium as well as an ark which preserved both the byzantine and post-byzantine tradition of the region. Unfortunately, a great part of its wealth, the manuscripts of its library, were destroyed and looted during the Greek War of Independence as well as during the Second World War. Today, those saved are kept in the Museum of Ecclesiastical Art of the Holy Metropolis of Monemvasia and Sparti. Thus, two of these manuscripts, have been selected to be studied, examined and presented in this paper: one of the oldest manuscripts of the monastery, a “synaxari” dating in the 12th century and another that contains “catechisms” of Saint Theodoros Stouditis dating in the 17th century.

Keywords: codex, manuscript, Holy Monastery of the Forty Martyrs of Laconia, Museum of Ecclesiastical Art, Saint Theodoros Stouditis, catechisms, synaxari, Holy Metropolis of Monemvasia and Sparta.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΑΦΙΕΡΩΣΗ	1
ΠΕΡΙΛΗΨΗ – ABSTRACT	2
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6
1. Η Ιερά Μονή των Αγίων Τεσσαράκοντα	
1.1. Το ιστορικό της Μονής.....	8
1.2. Το Παλαιομονάστηρο.....	9
1.3. Η βιβλιοθήκη της Μονής.....	10
1.4. Επιγραφές.....	12
2. Μεθοδολογία	
2.1. Επιλογή των χειρογράφων.....	16
2.2. Διαδικασία μελέτης και μεταγραφής.....	16
3. Περιγραφή των δύο χειρογράφων	
3.1. Κώδικας 20	17
3.2. Κώδικας 24.....	18
4. Ο Άγιος Θεόδωρος Στουδίτης	
4.1. Ο βίος του.....	23
4.2. Το έργο του.....	26
4.3. Οι <i>Κατηγήσεις</i> του.....	29
5. Κατηγήσεις.....	31
5.1. Τῆ Κυριακῆ τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου.....	32
5.2. Τῆ Κυριακῆ τοῦ ἀσώτου.....	35
5.3. Τῆ Τετάρτη τῆς Τυροφάγου.....	38
5.4. Τῆ Παρασκευῆ τῆς Τυροφάγου	41
5.5. Τῆ Κυριακῆ τῆς Τυροφάγου.....	44
5.6. Τῆ Τετάρτη τῆς πρώτης ἐβδομάδος.....	46
5.7. Τῆ Παρασκευῆ τῆς πρώτης ἐβδομάδος.....	49
5.8. Τῆ Κυριακῆ τῆς Ὁρθοδοξίας.....	52
5.9. Τῆ Τετάρτη τῆς δευτέρας ἐβδομάδος.....	55
5.10. Τῆ Παρασκευῆ τῆς δευτέρας ἐβδομάδος.....	57

5.11.Κυριακὴ δευτέρα τῶν νηστειῶν.....	59
5.12.Τῆ Τετάρτη τῆς τρίτης ἐβδομάδος.....	61
5.13.Τῆ Παρασκευῆ τῆς τρίτης ἐβδομάδος.....	64
5.14.Κυριακὴ τρίτη τῶν νηστειῶν.....	66
5.15.Εἰς τοὺς ἁγίους μάρτυρας μ΄.....	69
5.16.Εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς Θεοτόκου.....	71
5.17.Τῆ Τετάρτη τῆς μέσης ἐβδομάδος.....	74
5.18.Τῆ Παρασκευῆ τῆς μέσης ἐβδομάδος.....	77
5.19.Κυριακὴ τετάρτη τῶν νηστειῶν.....	79
5.20.Τῆ Τετάρτη τῆς πέμπτης ἐβδομάδος.....	81
5.21.Τῆ Παρασκευῆ τῆς πέμπτης ἐβδομάδος.....	84
5.22.Τῆ πέμπτη Κυριακὴ τῶν νηστειῶν.....	86
5.23.Τῆ Τετάρτη τῆς ἕκτης ἐβδομάδος.....	88
5.24.Τῆ Παρασκευῆ τῶν Βαΐων.....	91
5.25.Τῆ Κυριακῆ τῶν Βαΐων	94
5.26.Τῆ ἁγία καὶ Μεγάλῃ Τετάρτη.....	96
5.27.Τῆ ἁγία καὶ Μεγάλῃ Παρασκευῆ.....	99
5.28.Προοίμιον	102
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	104
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	106

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε κατά τη χειμερινή περίοδο του Ακαδημαϊκού έτους 2021-2022, στο πλαίσιο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Βυζαντινός Κόσμος: Η Σχέση του με την Αρχαιότητα και τον Νεότερο Ελληνισμό», του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Ως σκοπό έχει την ανάδειξη δύο εκ των πολύτιμων κωδίκων της Ιεράς Μονής των Αγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων Λακωνίας, καθώς λίγοι μελετητές έχουν ασχοληθεί με τα υψηλής αξίας χειρόγραφα της.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω εκ βάθους καρδιάς τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Μονεμβασίας και Σπάρτης κ.κ. Ευστάθιο, που μου επέτρεψε να μελετήσω τα χειρόγραφα της Ι.Μ. Αγίων Τεσσαράκοντα, τα οποία φυλάσσονται στο Μουσείο Εκκλησιαστικής Τέχνης της Μητρόπολης Μονεμβασίας και Σπάρτης.

Ευχαριστώ εξαιρέτως την επιβλέπουσα καθηγήτρια κα Σοφία Καπετανάκη, η οποία μέσα από τα μαθήματά της με έκανε να γνωρίσω τον κόσμο της Παλαιογραφίας και να τον αγαπήσω. Την ευχαριστώ ακόμα που με την πολύτιμη καθοδήγησή της στάθηκε αρωγός σε όλα τα στάδια ολοκλήρωσης αυτής της διπλωματικής εργασίας. Ευχαριστίες επίσης οφείλονται στην κα Δελλή Δήμητρα και στον κ. Αθανασόπουλο Μάριο, που με τις εύστοχες παρατηρήσεις τους συντέλεσαν στην τελειοποίηση της παρούσας εργασίας.

Τέλος, ευχαριστώ θερμά όλους όσους με βοήθησαν και συνέβαλαν με τον τρόπο τους στην εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας και ιδιαίτερος τον μεταπτυχιακό συμφοιτητή μου φιλόλογο Θ. Τομαρά.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ιερά Μονή των Αγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων Λακωνίας, υπήρξε στο παρελθόν μεγάλο βιβλιογραφικό εργαστήριο και στάθηκε κιβωτός της βυζαντινής και κυρίως της μεταβυζαντινής παραδόσεως. Τα χειρόγραφα της βιβλιοθήκης του αποτελούν πραγματικό θησαυρό. Δυστυχώς, όμως, λόγω των λεηλασιών που δέχτηκε το μοναστήρι από τους Τούρκους και τους Γερμανούς, τα περισσότερα καταστράφηκαν. Αυτά που διασώθηκαν φυλάσσονται σήμερα στο Μουσείο εκκλησιαστικής τέχνης της Ιεράς Μητροπόλεως Μονεμβασίας και Σπάρτης.

Για την παρούσα εργασία επιλέχθηκαν για παρουσίαση και μελέτη δύο χειρόγραφα. Το πρώτο, είναι από τα παλαιότερα της μονής (12^{ος} αιώνας) και αποτελεί συναξάρι, ενώ το δεύτερο είναι νεότερο (17^{ος} αιώνας) και περιλαμβάνει κατηχήσεις του Αγίου Θεοδώρου του Στουδίτου. Το τελευταίο, λόγω της καλύτερης κατάστασής του και της περιορισμένης έκτασής του, επιλέχθηκε για πλήρη μεταγραφή και μελέτη. Για την καλύτερη κατανόησή του κρίνεται σκόπιμη η αναφορά στον βίο και στο αξιόλογο έργο του Αγίου Θεοδώρου με εστιασμένο ενδιαφέρον στις «Κατηχήσεις» του. Επιπλέον, στο πλαίσιο της μελέτης των χειρογράφων εξετάζεται και το ιστορικό της Ιεράς Μονής των Αγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων, η βιβλιοθήκη της και οι επιγραφές της. Τέλος, επιχειρείται η καταλογογράφηση με χρονολογική σειρά των υπολοίπων κωδίκων της μονής, οι οποίοι χρήζουν μελέτης και ανάδειξης.

Το πρώτο κεφάλαιο της εργασίας είναι αφιερωμένο στο μοναστήρι στο οποίο ανήκουν οι κώδικες. Κρίνεται αναγκαία μια σύντομη γνωριμία με την Ιερά Μονή των Αγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων Λακωνίας, που θα οδηγήσει στην καλύτερη μελέτη και ανάλυση των κωδίκων. Αρχικά, καταγράφονται πληροφορίες σχετικές με το ιστορικό της μονής και τη βιβλιοθήκη της κι έπειτα στα πλαίσια της παλαιογραφικής έρευνας πραγματοποιείται καταγραφή όλων των επιγραφών της. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η μέθοδος της έρευνας. Γίνεται αναφορά στο δείγμα, που είναι οι δύο κώδικες της μονής και έπειτα περιγράφεται η διαδικασία μελέτης τους και μεταγραφής τού ενός εκ των δύο. Τέλος, καταγράφονται οι δυσκολίες και τα προβλήματα που προέκυψαν κατά τη διάρκεια της έρευνας. Στο τρίτο κεφάλαιο παρατίθεται η περιγραφή των δύο χειρογράφων καθώς και ενδεικτικές φωτογραφίες, ενώ στο τέταρτο τα βιογραφικά στοιχεία του Αγίου Θεοδώρου, τα πρόσωπα που τον επηρέασαν, η δύσκολη περίοδος στην οποία έζησε και έδρασε και το ανεκτίμητης αξίας συγγραφικό του έργο. Οι αναφορές αυτές είναι απαραίτητες για τη αρτιότερη προσέγγιση του πρόσωπου και

την πληρέστερη ερμηνεία της ζωής και της δράσης του. Επιπλέον, γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στις *Κατηγήσεις* του, εικοσιοκτώ από τις οποίες αποτελούν το περιεχόμενο του κώδικα που μεταγράφεται και αναλύεται στο επόμενο, το πέμπτο, κεφάλαιο. Η εργασία ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματα και τη βιβλιογραφία.

1. Η Ιερά Μονή των Αγίων Τεσσαράκοντα

1.1 Το ιστορικό της Μονής

Η Μονή των Αγίων Τεσσαράκοντα είναι χτισμένη επάνω στην όχθη του χειμάρρου Σωφρόνη και περιβάλλεται από πυκνή βλάστηση βελανιδιών και πουρναριών, πανύψηλα κυπαρίσσια 500 - 600 ετών και ογκώδεις βράχους. Στο μοναστήρι υπάρχουν κτίσματα παλαιότερα και νεότερα. Τα παλαιότερα διακρίνονται από τους ιδιαίτερα παχείς τοίχους, οι οποίοι σε συνδυασμό με τις καμάρες και τους θόλους εξασφαλίζουν ζέστη τον χειμώνα και δροσιά το καλοκαίρι. Επίσης στα παλαιότερα κτίσματα σώζονται ενδιαφέρουσες επιγραφές, κυρίως κτητορικές. Η αρχαιότερη βρίσκεται πάνω από τη μεσαία θύρα του Νάρθηκα του ναού και χρονολογείται το 1615.¹

Η μονή δέχθηκε δύο μεγάλα πλήγματα και υπέστη μεγάλες καταστροφές: το 1886 από τον μεγάλο σεισμό κατά τον οποίον κατέρρευσαν κτίσματα και το 1943 από την επιδρομή των Γερμανών οι οποίοι την έκαψαν. Συνεπώς, μετά τις αλληπάλληλες επισκευές εξηγείται η ύπαρξη των παλαιότερων και νεότερων κτισμάτων που προαναφέρθηκαν.

Στο κέντρο του μοναστηριού βρίσκεται ο Ναός, ο οποίος είναι βυζαντινού ρυθμού, σταυροειδής με τρούλο. Έχει μεγάλες διαστάσεις, περίπου 150 τετραγωνικών μέτρων κι από το μέγεθός του συμπεραίνεται ότι παλαιότερα ζούσαν πολλοί μοναχοί στο μοναστήρι. Συγκεκριμένα, υπήρξε περίοδος που μόνασαν 40 μοναχοί στους Αγίους Τεσσαράκοντα.²

Οι αγιογραφίες του ναού διακρίνονται από υψηλή τέχνη, άρτια εκτέλεση, πλούτο και ποικιλία θεμάτων τα οποία είναι χωρισμένα κατά ζώνες. Αγιογράφος του Ναού είναι ο Γεώργιος Μόσχος από το Ναύπλιο³, ο οποίος εκπλήρωσε το έργο του με τη βοήθεια των μαθητών του. Ο εν λόγω αγιογράφος, έχοντας τη φήμη του άριστου προσωπογράφου, έχει προσδώσει δυνατές εκφράσεις, σε αντιδιαστολή με την ήρεμη και σοβαρή κίνηση των ιερών προσώπων στις αγιογραφίες, που προκαλούν εντύπωση στον θεατή. Δέος επίσης, προκαλούν οι ολόσωμες αγιογραφίες σε φυσικό μέγεθος, που κοσμούν κυρίως τον Νάρθηκα αλλά και τον κύριο Ναό. Θαυμασμό προκαλούν τα υπέροχα χρώματα των αγιογραφιών, η όμορφη και γεμάτη χάρη κίνηση των

¹ Ι.Μ. Αγίων Τεσσαράκοντα Μεγαλομαρτύρων Σπάρτης (2019) 125.

² Σακελλαρόπουλος (1998), τ. Α', 28-31.

³ Γριτσόπουλος (1970) 15-16.

εικονιζόμενων προσώπων, η ιεροπρέπεια των Αγίων και η περίτεχνη ικανότητα του αγιογράφου να αποδίδει με ρεαλισμό την ψυχολογική διάθεση και τον εσωτερικό κόσμο του κάθε ιερού προσώπου ξεχωριστά. Επιπλέον, οι συνθέσεις του διακοσμούνται και διανθίζονται από ποικίλα διακοσμητικά θέματα, τα οποία αντλούνται κυρίως από τη λαϊκή τέχνη, όπως αντικείμενα και σκεύη της καθημερινής ζωής, αλλά και από τον φυσικό κόσμο, όπως φυτά, βράχια και άλλα.⁴

Δίπλα από το καθολικό της μονής, υπάρχει άλλος ναός μικρότερος, αφιερωμένος στην Υπεραγία Θεοτόκο της Χρυσοπηγής. Στο παρεκκλήσιο αυτό δεν υπάρχουν τοιχογραφίες επειδή κατά κύριο λόγο χρησίμευε ως εξομολογητήριο. Επίσης, κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας χρησίμευσε και ως κρυφό σχολείο στο οποίο δίδασκαν οι μορφωμένοι μοναχοί των Αγίων Τεσσαράκοντα τα παιδιά, αλλά και τους κατοίκους της περιοχής.⁵

1.2 Το Παλαιομονάστηρο

Ο Ναός της σημερινής Μονής των Αγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων, υπολογίζεται ότι ανεγέρθη το έτος 1620. Παρ' όλα αυτά, η ιστορία της μονής ξεκινά από πιο νωρίς. Αυτό συμβαίνει διότι υπάρχει η Παλαιά Μονή των Αγίων Τεσσαράκοντα, η οποία βρίσκεται βορειοανατολικά της σημερινής μονής, σε απόσταση περίπου 20 λεπτών. Σε μια ερημική και απόκρημνη τοποθεσία με αποκλεισμένο ορίζοντα, μέσα στη χαράδρα που κυλάει ο χείμαρρος Σωφρόνης (ο οποίος εκβάλλει στον παραπόταμο του ποταμού Ευρώτα ονόματι Κελεφίνα), σώζονται τα ερείπια της Παλαιάς Μονής ή αλλιώς του *Παλαιομονάστηρου*. Σε απόσταση 200 μέτρων πάνω από το *Παλαιομονάστηρο*, σώζονται και δύο μικρά παρεκκλήσια, του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου και της Αναλήψεως. Μοναδική είναι η θέα προς τον ουρανό από την Παλαιά Μονή, για να θυμίζει στους μοναχούς την αποκλειστική και μοναδική απασχόλησή τους, δηλαδή την ένωσή τους με τον ουράνιο Θεό που θα οδηγήσει τελικά στη σωτηρία της ψυχής τους.

Σε αυτόν τον περιορισμένο χώρο ιδρύθηκε και λειτούργησε πριν χρόνια μεγάλο μοναστηριακό συγκρότημα με πολλά κελιά, ναό χτισμένο σε μια σπηλιά (Καθολικό μονής), τραπεζαρία και άλλους μοναστηριακούς χώρους. Παρότι το Καθολικό της μονής ήταν στην ουσία ένα σπήλαιο, η αγιογράφησή του δεν είχε παραδόξως ιδιαίτερα

⁴ Σακελλαρόπουλος (2019), τ. Α', 28-36.

⁵ Ι.Μ. Αγίων Τεσσαράκοντα Μεγαλομαρτύρων Σπάρτης (2019) 165-167.

τεχνικά προβλήματα. Οι αγιογραφίες σώζονται μέχρι σήμερα σε πολύ καλή κατάσταση και είναι έργα ενός έμπειρου και σπουδαίου αγιογράφου, του Κωνσταντίνου Μανασσή.⁶

Σύμφωνα με τις επιγραφές, ο Ναός χτίστηκε και αγιογραφήθηκε το έτος 1305. Ωστόσο, η ίδρυση της μονής χρονολογείται 50, ίσως και περισσότερα χρόνια παλαιότερα (1250), καθότι αυτό υποδεικνύει παλαιά τοιχογραφία των Αγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων που βρίσκεται κάτω από τη σημερινή σωζόμενη.

Εξαιτίας της γεωμορφολογίας του εδάφους και του περιορισμένου χώρου, η αποθήκη των τροφίμων και ο στάβλος των ζώων του Παλαιομονάστηρου, έπρεπε να χτιστούν αλλού. Συγκεκριμένα, χτίστηκαν στον χώρο που βρίσκεται η σημερινή Μονή. Αυτά τα κτίσματα εξελίχθηκαν με το πέρασμα του χρόνου σε Μετόχι της Παλαιάς Μονής και έτσι κατέληξε να δημιουργηθεί η Νέα Μονή, η οποία αντικατέστησε την Παλαιά. Συγκεκριμένα, λόγω αναγκών συνεχούς επίβλεψης των κτημάτων και των ζώων, δημιουργήθηκε η ανάγκη χτισίματος κελιών. Επίσης, άλλοι λόγοι, όπως οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες και οι επιδρομές κακοποιών στοιχείων, ανάγκασαν τους Μοναχούς να εγκαταλείψουν σταδιακά την προσφιλή τους Παλαιά Μονή και να εγκατασταθούν μόνιμα στη Νέα. Έτσι εξηγείται και η ύπαρξη παλαιών και νεότερων κτισμάτων στη Νέα Μονή.⁷

1.3 Η βιβλιοθήκη της Μονής

Αναμφισβήτητα, η Μονή κατά το παρελθόν υπήρξε σπουδαίο και σημαντικό βιβλιογραφικό εργαστήριο και στάθηκε κιβωτός της βυζαντινής παράδοσης. Εξάλλου, ο τεράστιος αριθμός των κωδίκων που κατείχε κάποτε αλλά και το περιεχόμενο των σημερινών σωζομένων χειρογράφων, αποδεικνύουν περίτρανα τα ανωτέρω. Τη βιβλιοθήκη της Μονής⁸ με τους πολυάριθμους χειρόγραφους κώδικες της μελέτησε, ταξινόμησε και κατέγραψε ο διακεκριμένος βυζαντινολόγος Νικόλαος Βέης. Σύμφωνα με τη μελέτη του⁹, μέχρι την επανάσταση του 1821 η Μονή διέθετε μεγάλο αριθμό χειρόγραφων κωδίκων, ενώ ταυτόχρονα είχε συγκεντρώσει και αρκετούς από την Μητρόπολη Λακεδαιμονίας. Όμως, το 1826 με τη λεηλασία του Ιμπραήμ,

⁶ Λάμπρος (1908) 278-279. Σακελλαρόπουλος (2019), τ. Α', 11-21.

⁷ Ι.Μ. Αγίων Τεσσαράκοντα Μεγαλομαρτύρων Σπάρτης (2019) 126-134.

⁸ Richard (1958) 222-223.

⁹ Βέης (1904) 93-146.

καταστράφηκαν τα περισσότερα χειρόγραφα της, καθότι οι μοναχοί δεν πρόλαβαν να τα κρύψουν σε κρύπτες του μοναστηριού για να τα διαφυλάξουν. Τα λίγα χειρόγραφα που διασώθηκαν, συγκεντρώθηκαν σε ασφαλή τοποθεσία, στην οποία φυλάσσονται ως τα τιμιότατα κειμήλια της μονής.¹⁰

Ο Νικόλαος Βέης κατέγραψε 76 χειρόγραφους κώδικες, με σπουδαιότερο τον υπ' αριθ. 63 του 17^{ου} αιώνα¹¹, ο οποίος καταγράφει κυρίως την περιουσία του μοναστηριού. Το περιεχόμενό του είναι ιδιαίτερα πολύτιμο, αφού μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέσο για την απόδειξη της κυριότητας των κτημάτων της Μονής. Ιδιαίτερα σημαντικός είναι και ο κώδικας υπ' αριθμόν 1 του 12^{ου} αιώνα, ο οποίος περιέχει τα «ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγινωσκόμενα εὐαγγέλια». ¹² Από τους αρχαιότερους χειρόγραφους κώδικες είναι και ο ένας εκ των δύο που θα παρουσιαστούν στην παρούσα διπλωματική εργασία, ο οποίος είναι γραμμένος σε περγαμνή τον 12^ο αιώνα και περιέχει τα Συναξάρια των μηνών Μαρτίου έως και Αυγούστου.¹³

Οι κώδικες της Μονής μεταφέρθηκαν στη Σπάρτη δύο χρόνια πριν την πυρπόλησή της από τους Γερμανούς, στις 29 Σεπτεμβρίου του 1943. Συγκεκριμένα, ο τότε Σεβασμιότατος Μητροπολίτης Μονεμβασίας και Σπάρτης Κυρός Διονύσιος Δάφνος, μετέφερε όλους τους κώδικες της μονής στο νεοϊδρυθέν Ιστορικόν Αρχεῖον Σπάρτης, που ήταν και μετόχι της Μονής. Χάρη σε αυτή την ενέργεια του Μητροπολίτη, οι κώδικες διασώζονται σήμερα σε καλή κατάσταση και φυλάσσονται με τη φροντίδα του νυν Μητροπολίτη Μονεμβασίας και Σπάρτης κ.κ. Ευσταθίου στο Μουσείο Εκκλησιαστικής Τέχνης της Ιεράς Μητροπόλεως, το οποίο ιδρύθηκε το 1991 με δική του πρωτοβουλία.

Το Μουσείο, το οποίο στεγάζεται παραπλεύρως του Μητροπολιτικού Μεγάρου, εκτός από συλλογές εκκλησιαστικών ειδών, σκευών και γενικά ιερών κειμηλίων Ιερών Μονών της Λακωνίας (Ιεράς Μονής Αγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων, Ζερμπίτσας, Αγίων Αναργύρων, Αγίου Γεωργίου Ρεκίτσας) διαθέτει και χειρόγραφους κώδικες γραμμένους σε περγαμνή και χαρτί με μικρογράμματη γραφή και ως επί το πλείστον ανήκουν στη μεταβυζαντινή περίοδο. Ως προς το περιεχόμενο, διακρίνονται σε θεολογικά και κοσμικά, εκ των οποίων τα δεύτερα είναι λιγότερα, κυρίως μαθηματάρια. Τέλος, ως προς την μορφή τους, είναι ποικίλου μεγέθους και σχήματος και πάντοτε δεμένοι. Δεν είναι όλοι συντηρημένοι και δυστυχώς κάποιοι

¹⁰ Ι.Μ. Αγίων Τεσσαράκοντα Μεγαλομαρτύρων Σπάρτης (2019) 195-199.

¹¹ Βέης (1904) 138.

¹² Στο ίδιο, 98

¹³ Βέης (1904) 98-99. Σακελλαρόπουλος (1998), τ. Α', 90-94.

βρίσκονται σε αρκετά κακή κατάσταση, λόγω φυσικής (και όχι μόνο) φθοράς και πολυχρησίας.¹⁴

Ενδεικτικά παραθέτουμε ορισμένους κώδικες της ιεράς μονής των Αγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων Λακωνίας, με σκοπό την προσφορά νέων στοιχείων στην παλαιογραφική έρευνα. Σημειώνεται πως κάποιοι από αυτούς βρίσκονται στο γραφείο του Επιμελητή, κάποιοι εκτίθενται στο Μουσείο Εκκλησιαστικής Τέχνης, κάποιοι συντηρούνται στην εφορία αρχαιοτήτων Λακωνίας, ενώ άλλοι βρίσκονται στο Μουσείο του Μυστρά¹⁵: Αρ. 1: *Ευαγγέλιο*, περγαμηνή, 12^{ος} αιώνας, 148 φύλλα [Βέης, σ. 98]. Αρ. 5: *Καινή Διαθήκη*, χαρτί, 15^{ος} αιώνας, 379 φύλλα [Βέης, σ. 101-102]. Αρ. 16: *Κυριακοδρόμιον Μαξίμου Πελοποννησίου*, χαρτί, 17^{ος} αιώνας, 368 φύλλα [Βέης, σ. 110-111]. Αρ. 17: *Ψαλτήριον και ακολουθία των Θ. ωδών* (ιστορημένο), χαρτί, 17^{ος} αιώνας, 272 φύλλα [Βέης, σ. 111-112]. Αρ. 30: *Θεοτοκάριον*, χαρτί, 16^{ος} αιώνας, 187 φύλλα [Βέης, σ. 101-102]. Αρ. 31: *Κυριακοδρόμιον Μαξίμου Πελοποννησίου*, χαρτί, 17^{ος} αιώνας, 332 φύλλα [Βέης, σ. 120-121]. Αρ. 35: *Κυριακοδρόμιον Μαξίμου Πελοποννησίου*, χαρτί, 18^{ος} αιώνας, 178 φύλλα [Βέης, σ. 123]. Αρ. 36: *Θεία Λειτουργία Ιωάννου Χρυσοστόμου*, 18^{ος} αιώνας, 73 φύλλα [Βέης, σ. 124]. Αρ. 41: *Ψαλμοί του Δαβίδ*, χαρτί, 17^{ος} αιώνας, 203 φύλλα [Βέης, σ. 126]. Αρ. 51: *Κανόνες της Θεοτόκου και Αγίων Τεσσαράκοντα*, χαρτί, 16^{ος} αιώνας, 117 φύλλα [Βέης, σ. 131-132]. Αρ. 60: *Κλίμαξ Ιωάννου Σχολαστικού*, χαρτί, 17^{ος} αιώνας, 318 φύλλα [Βέης, σ. 137]. Αρ. 63: *Κώδιξ της Μονής*, χαρτί, 17^{ος} αιώνας, 98 φύλλα [Βέης, σ. 138]. Αρ. 74: *Νομοκάνων*, χαρτί, 17^{ος} αιώνας, 105 φύλλα [Βέης, σ. 142], κ.α.¹⁶

1.4 Επιγραφές

Τόσο στην Παλαιά, όσο και στη Νέα Μονή σώζονται μέχρι σήμερα επιγραφές σε αρκετά καλή κατάσταση, που παρέχουν πολύτιμες πληροφορίες περί κτητόρων και περί χρονολόγησης κτισμάτων/αφιερωμάτων. Οι παλαιότερες, όπως και είναι αναμενόμενο, βρίσκονται στο Παλαιομονάστηρο. Υπάρχουν δύο που παρουσιάζουν ενδιαφέρον και μάλιστα η μία αναφέρει και το έτος αγιογράφησης του ναού.

Η πρώτη βρίσκεται στα αριστερά του ναού και αναφέρει:¹⁷

¹⁴ Προβατάκης – Μυλωνάκου-Σαϊτάκη (επιμ) (1998) 207.

¹⁵ Ως αριθμός των κωδίκων αναφέρεται αυτός του Ν. Βέη.

¹⁶ Βλ. Σακελλαρόπουλος (1998), τ. Α', 257-289.

¹⁷ Στο ίδιο, 16.

*Μνήσθητι Κύριε ἐν τῇ βασιλείᾳ σου τὰς ψυχὰς
τῶν δούλων σου Κωνσταντίνου Μανασῆ τοῦ ἱστοριογράφου
καὶ τῆς συμβίου αὐτοῦ Εἰρήνης καὶ τῶν
τέκνων αὐτῶν Γρηγορίου καὶ Μιχαήλ
καὶ συγχώρησον Κύριε ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.*

Ἡ δεύτερη βρίσκεται μέσα στον ναό και αναγράφει τα εξής:¹⁸

*Ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων καὶ ἀνιστορήθη
ὁ θεῖος ναὸς τῶν ἁγίων ἐνδόξων
μεγαλομαρτύρων τεσσαράκοντα διὰ
συνεργείας καὶ πόθου Γερμανοῦ ἱερομονάχου
καὶ Γρηγορίου μοναχοῦ καὶ Θεοδοσίου μοναχοῦ ἐπὶ τῆς
βασιλείας τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων
Ἀνδρονίκου καὶ Εἰρήνης καὶ μητρὸς Μαρίας τῶν
Παλαιολόγων ἔτει , ςωι γ' (1305)*

Από τις επιγραφές που βρίσκονται στη Νέα Μονή, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι ακόλουθες¹⁹:

Πάνω από την είσοδο της τραπεζαρίας:

*Ἐγένετο τὸ παρὸν κτίριο
ἔτει 1697 ἡγουμενεύοντος τοῦ
πανοσιωτάτου πνευματικοῦ Ἰωάσαφ...²⁰*

Στον χώρο της αυλῆς, πάνω σε ένα νεώτερο οικοδόμημα, βρέθηκε η εξής μαρμάρινη επιγραφή:

*Ἐγένετο τὸ παρὸν κτίριον
διὰ συνδρομῆς κόπου τε καὶ ἐξόδου
τῶν πανοσιωτάτων πατέρων ἱε-*

¹⁸ Στο ίδιο, 18.

¹⁹ Στο ίδιο, 25.

²⁰ Υπάρχει και συνέχεια στην επιγραφή, αλλά η ανάγνωσή της είναι αδύνατη, αφού γράμματα έχουν σβηστεί λόγω φθοράς.

*ρομονάχων καὶ μοναχῶν
Ἀνθίμου 1728 Νεκταρίου.²¹*

Στην πτέρυγα των κελλιῶν, πάνω στον εξώστη και προς τη μεριά της αυλῆς, βρίσκεται εντοιχισμένη μαρμάρινη πλάκα, στην οποία αναγράφονται τα παρακάτω: ²²

*Ἀνηγέρθησαν τὰ παρόντα κτίρια ἐπὶ
τῆς βασιλείας τοῦ σουλτάνου Σελεῖμ διὰ
συνδρομῆς κόπου τε καὶ ἐξόδου πολλῶν πατέρων
ἡγουμενεύοντος τοῦ πανοσιωτάτου Μαρτινιανοῦ ἱερομονάχου
ἐκ κόμης Χρυσάφης εἰς τοὺς
, αψνδ' (1794) Ἰουλίου 20.*

Σπουδαία επιγραφή εἶναι και αυτή στο Καθολικό του ναοῦ, στην οποία πέραν ἀπὸ τους κτήτορες αναφέρεται και ο αἰσιογράφος Γεώργιος Μόσχος: ²³

*Ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων καὶ ἀνιστορήθη ὁ
Θεῖος καὶ πάνσεπτος ναὸς οὗτος τῶν
Ἁγίων Μεγάλων μαρτύρων Τεσσαράκοντα
τῶν ἐν Σεβαστεία τῇ πόλει μαρτυρησάντων
διὰ συνδρομῆς κόπου τε καὶ ἐξόδου
πολλοῦ τῶν πανοσιωτάτων ἱερομονάχων
καὶ μοναχῶν εἰς ψυχικὴν αὐτῶν
σωτηρίαν ἡγουμενεύοντος τοῦ ἱερομονάχου
Κυπριανοῦ Παρθενίου Θεοδοσίου διὰ χειρὸς
ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου ζωγράφου
Γεωργίου Μόσχου ἐκ πόλεως Ναυπλίας ἐν
Ἐτει ἀπὸ στάσεως κόσμου ζρκῆ (7128), ἀπὸ δὲ
τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ κυρίου α'ω'χ'ω'κ' (1620)
Νοεμβρίου τῆς τρεχούσης ἰνδικτιῶνος*

²¹ Βλ. Σακελλαρόπουλος (1998), τ. Α', 25.

²² Στο ἴδιο, 27.

²³ Στο ἴδιο, 37-38.

Μέσα στον Ναό όμως βρίσκεται και δεύτερη μαρμάρινη επιγραφή, πάνω από τη μεσαία θύρα του Νάρθηκα η οποία αναφέρει:

*Ἀνηγέρθη ὁ περίφημος ναὸς τῆς Ὑπεραγίας
Μαρίας καὶ τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα μαρτύρων ἐκ βάθρων
γῆς ἐπὶ ἔτους 1615
Ἀπριλίου 18 Θεοδοσίου.²⁴*

²⁴ Βλ. Σακελλαρόπουλος (1998), τ. Α΄, 38. Ι.Μ. Ἁγίων Τεσσαράκοντα Μεγαλομαρτύρων Σπάρτης (2019) 128-165.

2. Μεθοδολογία

2.1 Επιλογή των χειρογράφων

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται δύο σημαντικά χειρόγραφα της Ιεράς Μονής των Αγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων Λακωνίας, τα οποία φυλάσσονται σήμερα στο Μουσείο Εκκλησιαστικής Τέχνης της Ιεράς Μητροπόλεως Μονεμβασίας και Σπάρτης.

Το ένα χειρόγραφο, με ταξινομικό αριθμό 20, φέρει τον τίτλο *Συναξάριον*²⁵ *μηνών Μαρτίου - Αυγούστου* και αποτελείται από 261 φύλλα. Είναι γραμμένο σε περγαμηνή, χρονολογείται περί το έτος 1200, έχει συντηρηθεί και είναι ένα από τα αξιολογότερα και παλαιότερα χειρόγραφα της συλλογής. Το άλλο χειρόγραφο, με ταξινομικό αριθμό 84, περιέχει *Κατηχήσεις* του Αγίου Θεοδώρου Στουδίτου και αποτελείται από 86 φύλλα. Είναι γραμμένο σε χαρτί, δεν έχει συντηρηθεί και έχει γραφεί το έτος 1645 από τον Παρθένιο, πρώην επίσκοπο Βρεσθένης. Αποφασίστηκε, λόγω της μεγάλης έκτασης του περιεχομένου και των δύο χειρογράφων, να περιοριστούμε στην παλαιογραφική και κωδικλογική περιγραφή και παρουσίαση του πρώτου και να προβούμε στη μεταγραφή του κειμένου μόνον του δεύτερου, καθώς όχι μόνον είναι μικρότερο σε έκταση, αλλά κρίνουμε ότι η μεταγραφή θα βοηθήσει στην αρτιότερη κριτική έκδοση των κατηχήσεων του Θεόδωρου Στουδίτη από τους ενδιαφερόμενους για το έργο του εν λόγω θεολόγου στο μέλλον.

2.2 Διαδικασία μελέτης και μεταγραφής

Για τη μελέτη των δύο χειρογράφων ζητήθηκε αρχικώς η άδεια από τον Σεβασμιότατο Μητροπολίτη Μονεμβασίας και Σπάρτης κ.κ. Ευστάθιο, αφού τα χειρόγραφα προστατεύονται στο Μουσείο Εκκλησιαστικής Τέχνης της Ιεράς Μητροπόλεως. Κατόπιν, σε συνεννόηση με τον υπεύθυνο της βιβλιοθήκης, πραγματοποιήθηκαν συστηματικές επισκέψεις και υπό την επίβλεψή του μελετήθηκαν τα χειρόγραφα με σεβασμό στην παλαιότητα, την ευαισθησία και την ανεκτίμητη αξία τους, ενώ επιτράπη και η δειγματοληπτική φωτογράφισή τους. Η μεταγραφή του χειρογράφου με τις *Κατηχήσεις* του Θεόδωρου Στουδίτου εκπονήθηκε αποκλειστικά *in situ*, καθώς δεν ήταν δυνατή η πλήρης φωτογράφιση, γεγονός που δυσχέρανε αρκετά το έργο μας.

²⁵ Η λέξη συναξάρι, προέρχεται ετυμολογικά από τη λέξη *σύναξις*, που σημαίνει συνάθροιση των πιστών στους ναούς προς τιμή κάποιου αγίου ή κάποιου εκκλησιαστικού γεγονότος. Τα συναξάρια αναφέρονται στη ζωή των αγίων, στον εορτασμό διάφορων εκκλησιαστικών γεγονότων και σε γεγονότα από τη ζωή του Χριστού και της Παναγίας.

3. Περιγραφή των δύο χειρογράφων

3.1 Κώδικας 20²⁶

Περγαμηνή Διαστ. 300 x 200 έτ. 1200 φφ. 261

Συναξάριον μηνών Μαρτίου - Αυγούστου

(φφ. 1-45) Συναξάριον μηνός Μαρτίου.
(φφ. 45-87) Συναξάριον μηνός Απριλίου
(φφ. 87-129) Συναξάριον μηνός Μαΐου
(φφ. 129-173) Συναξάριον μηνός Ιουνίου
(φφ. 173-215) Συναξάριον μηνός Ιουλίου
(φφ. 215-261) Συναξάριον μηνός Αυγούστου

ΤΕΥΧΗ: Ο κώδικας αποτελείται από 33 οκτάφυλλα τεύχη. Τα τεύχη αριθμούνται από τον γραφέα στο επάνω περιθώριο του recto του πρώτου τους φύλλου. Αναλυτικότερα, η σειρά των τευχών με τα αντίστοιχα φύλλα τους έχει ως εξής α' (φφ. 1-8), β' (φφ. 9-16), γ' (φφ. 17-24), δ' (φφ. 25-32), ε' (φφ. 33-40), στ' (φφ. 41-48), ζ' (φφ. 49-56), η' (φφ. 57-64), θ' (φφ. 65-72), ι' (φφ. 73-80), ια' (φφ. 81-88), ιβ' (φφ. 89-96), ιγ' (φφ. 97-104), ιδ' (φφ. 105-112), ιε' (φφ. 113-120), ιστ' (φφ. 121-128), ιζ' (φφ. 129-136), ιη' (φφ. 137-144), ιθ' (φφ. 145-152), κ' (φφ. 153-159), κα' (φφ. 160-167), κβ' (φφ. 168-175), κγ' (φφ. 176-183), κδ' (φφ. 184-191), κε' (φφ. 192-199), κστ' (φφ. 200-207), κζ' (φφ. 208-215), κη' (φφ. 216-223), κθ' (φφ. 224-231), λ' (φφ. 232-239), λα' (φφ. 240-247), λβ' (φφ. 248-255), λγ' (φφ. 256-261). Έχουν εκπέσει τα φύλλα από α' Μαρτίου έως η' Μαρτίου κι επίσης λείπει ένα φύλλο από το κ' τεύχος.

ΓΡΑΦΗ: Ολόκληρος ο κώδικας είναι γραμμένος σε μία στήλη από τον ίδιο γραφέα με γραφή μικρογράμματη ελαφρώς δεξιοκλινή, ιδιαίτερα επιμελημένη, καλλιγραφική και ευανάγνωστη. Χρησιμοποιείται μαύρο μελάνι για το κείμενο και ερυθρό για τους τίτλους και τα πρωτογράμματα.

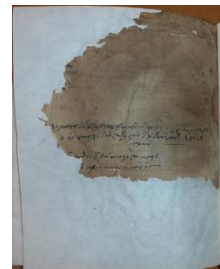
²⁶ Βλ. Βέης (1904) 98-99. Προβατάκης – Μυλωνάκου-Σαϊτάκη (1998) 210.

ΑΡΙΘΜΗΣΗ: Η αρίθμηση των φύλλων έχει γίνει με αραβικούς αριθμούς και μολύβι στο επάνω περιθώριο του recto των φύλλων.

ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΗ: Ερυθρογραφία σε τίτλους και αρχικά γράμματα. Τα αρχικά γράμματα των κεφαλαίων ευμεγέθη, ερυθρά χωρίς διάκοσμο.

ΣΤΑΧΩΣΗ: Η πρώτη στάχωση του κώδικα έχει καταστραφεί και έχει αντικατασταθεί κατά τη διάρκεια της συντήρησής του από νεώτερη αποτελούμενη από χαρτόνι επενδυμένο με καφέ δέρμα χωρίς διακόσμηση.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ: : Ο κώδικας έχει συντηρηθεί και διατηρείται σε καλή κατάσταση. Φέρει έντονα σημάδια από την υγρασία που εμφανίζονται εντονότερα στις πρώτες σελίδες και στα τελευταία δύο τεύχη (λβ', λγ'). Συγκεκριμένα, στα τελευταία 13 φύλλα έχει διασωθεί λιγότερο από το 50% του περιεχομένου τους.

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ: Ο κώδικας προέρχεται από την Ιερά Μονή Αγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων Λακωνίας και φυλάσσεται στο Μουσείο Εκκλησιαστικής Τέχνης της Ιεράς Μητροπόλεως Μονεμβασίας και Σπάρτης.

3.2 Κώδικας 24²⁷

Χαρτί Διαστ. 200 x 140 έτ. 1645 στ. 21 φφ. 86

Θεοδώρου Στουδίτου, Κατηγήσεις του Τριωδίου και της Μεγάλης Τεσσαρακοστής

(φφ. 1-4^v) α'. Τῆ Κυριακῆ τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου. Κατηγήσεις περὶ τοῦ φυλάττειν τὰς θείας ἐντολὰς καὶ τῆς δίκαιας ἀπειλῆς τῶν ἀμελῶς διακειμένων.

(φφ. 4^v-10^v) β'. Τῆ Κυριακῆ τοῦ Ἀσώτου. Περὶ ἐγκρατείας καὶ τῆς προκειμένης ἡμῖν ὁμολογίας.

(φφ. 11-13^v) γ'. Τῆ Τετάρτη τῆς Τυροφάγου. Περὶ τοῦ μεμνησθαι ἡμᾶς ἀεὶ τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ καὶ σπεύδειν πρὸς τὸ εὐαρεστεῖν αὐτῷ.

²⁷ Βέης (1904) 118-119. Προβατάκης – Μυλωνάκου-Σαϊτάκη (1998) 210.

(φφ. 14-17^ν) δ'. Τῆ Παρασκευῆ τῆς Τυροφάγου. Περὶ ἐγκρατείας καὶ προσευχῆς.

(φφ. 17^ν-19^ν) ε'. Τῆ Κυριακῆ τῆς Τυροφάγου. Περὶ νηστείας καὶ ὅτι τοῦ ἀληθινοῦ ὑπηκόου καὶ ὑποτακτικοῦ ἀληθῆς νηστεία ἐστὶν ἡ ἐκκοπὴ τοῦ θελήματος.

(φφ. 19^ν -23^ν) στ'. Τῆ Τετάρτη τῆς πρώτης ἐβδομάδος. Περὶ νηστείας καὶ ἀπαθείας.

(φφ. 24-27^ν) ζ'. Τῆ Παρασκευῆ τῆς πρώτης ἐβδομάδος. Περὶ τοῦ κατακοσμεῖν τὴν ἄφθαρτον ἡμῶν οἰκίαν διὰ τῆς τῶν ἀρετῶν ἀναλήψεως.

(φφ. 27^ν-29^ν) η'. Τῆ Κυριακῆ τῆς ὀρθοδοξίας. Περὶ τοῦ μὴ ἀμελεῖν ἐν τοῖς κατὰ Θεὸν σπουδάσμασι καὶ τοῦ διατρέφειν τὴν ψυχὴν ἐν τοῖς πνευματικοῖς θεωρήμασι.

(φφ. 30-32^ν) θ'. Τῆ Τετάρτη τῆς δευτέρας ἐβδομάδος. Περὶ τοῦ φυλάττειν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν φθοροποιῶν παθῶν.

(φφ. 32^ν-35^ν) ι'. Τῆ Παρασκευῆ τῆς δευτέρας ἐβδομάδος. Περὶ ὁμονοίας καὶ ἀγάπης καὶ τοῦ ὑποφέρειν ἀνδρείως τὸν κόπον τῆς ἀρετῆς ὑπὲρ τοῦ τυχεῖν βασιλείας οὐρανῶν.

(φφ. 35^ν-37^ν) ια'. Κυριακῆ δευτέρα τῶν νηστειῶν. Περὶ τοῦ ἠπίως καὶ εὐμαρῶς διανύειν ἡμᾶς τὰς ἡμέρας τῶν νηστειῶν ἐπ' ἐλπίδι τῆς αἰωνίου ζωῆς.

(φφ. 37^ν-40^ν) ιβ'. Τῆ Τετάρτη τῆς τρίτης ἐβδομάδος. Περὶ τῆς ἐνθέδεν ἀθρόας μεταχωρήσεως καὶ περὶ τοῦ ἀσφαλῶς τηρεῖν τὰς αἰσθήσεις καὶ τὸν νοῦν ἡμῶν ἀπὸ τῶν ἀτόπων ἐπιθυμιῶν.

(φφ. 40^ν-42^ν) ιγ'. Τῆ Παρασκευῆ τῆς τρίτης ἐβδομάδος. Περὶ νηστείας καὶ τῶν ἀγαθῶν σπουδασμάτων προτροπῆς.

(φφ. 42^ν -45^ν) ιδ'. Κυριακῆ τρίτη τῶν νηστειῶν. Περὶ τῶν ἀναιρεθέντων ἐν Βουλγαρίᾳ χριστιανῶν ἕνεκα τοῦ κρεοφαγῆσαι τῆ Ἁγία Τεσσαρακοστῆ.

(φφ. 45^ν-48^ν) ιε'. Εἰς τοὺς ἀγίους μάρτυρας μ' (40). Περὶ τοῦ μιμεῖσθαι ἡμᾶς τὰ τοῦ Κυρίου παθήματα.

(φφ. 48^ν-51^ν) ιστ'. Εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς Θεοτόκου. Περὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ὅτι δεῖ πνευματικῶς ἐορτάζειν.

17. (φφ. 51^ν-54^ν) ιζ'. Τῆ Τετάρτη τῆς μέσης ἐβδομάδος. Ὅτι τὸ πάσχα τοῦτο τύπος ἐστὶ πρὸς τὸ μέλλον καὶ αἰώνιον πάσχα· καὶ περὶ ὑπομονῆς.

18. (φφ. 54^ν-56^ν) ιη'. Τῆ Παρασκευῆ τῆς μέσης ἐβδομάδος. Ὅτι ἐν τῇ νεκρώσει τῶν παθῶν καὶ τῇ ἀναστάσει τῶν ἀρετῶν ἐστὶν ἐορτάζειν καὶ πασχάζειν Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν.

(φφ. 56^ν-59^ν) ιθ'. Κυριακῆ τετάρτη τῶν νηστειῶν. Ὅτι δεῖ ἡμᾶς ἀνακαινίζεσθαι ἐπὶ τὰ πρόσω δι' ὑπομονῆς τῶν προσπιπτόντων ἡμῖν ὀρωμένων καὶ ἀοράτων πειρασμῶν.

(φφ. 59^ν-62^ν) κ'. Τῆ Τετάρτη τῆς πέμπτης ἐβδομάδος. Περὶ τοῦ μὴ ἀμελῶς διακεῖσθαι ἐν τῇ μεταλήψει τῶν ἀγιασμάτων.

(φφ. 63-65^v) κα'. Τῆ Παρασκευῆ τῆς πέμπτης ἐβδομάδος. Περὶ τοῦ εὐκινήτους εἶναι πρὸς τὰ τῆς ἀρετῆς σκάμματα.

(φφ. 65^v-67^v) κβ'. Τῆ πέμπτη Κυριακῆ τῶν νηστειῶν. Ὅτι οἱ ἐν θλίψεσι καὶ στενοχωρίας τὸν βίον διαμείβοντες, ἀλύπου τινὸς καὶ ἀρρήτου ἡδονῆς ἀπολαύσουσι· καὶ εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου Πλάτωνος·

(φφ. 67^v-70^v) κγ'. Τῆ Τετάρτη τῆς ἕκτης ἐβδομάδος. Περὶ τῆς καταπαύσεως τῶν νηστειῶν καὶ διδασκαλία πρὸ τῆς ἀνοίξεως τοῦ μοναστηρίου.

(φφ. 70^v-74^v) κδ'. Τῆ Παρασκευῆ τῶν Βαΐων. Ὅτι δεῖ φυλάττειν ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ διαβόλου πανουργίας.

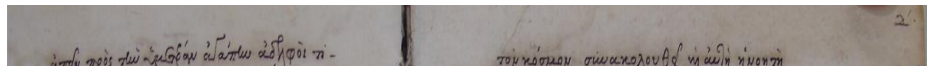
(φφ. 74^v-77^v) κε'. Τῆ Κυριακῆ τῶν Βαΐων. Ὅτι οὐ χρὴ ἀθυμεῖν, ἀλλὰ ἀνδρεῖζεσθαι εἰς τὸ ἔργον ἐν ᾧ ἐκλήθημεν.

(φφ. 77^v-80^v) κστ'. Τῆ ἁγία καὶ μεγάλη Τετάρτη. Περὶ τοῦ σωτηρίου πάθους, καὶ περὶ ὑπομονῆς καὶ ταπεινοφροσύνης.

(φφ. 80^v-83^v) κζ'. Τῆ ἁγία καὶ μεγάλη Παρασκευῆ. Περὶ τῶν σωτηρίων παθημάτων τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

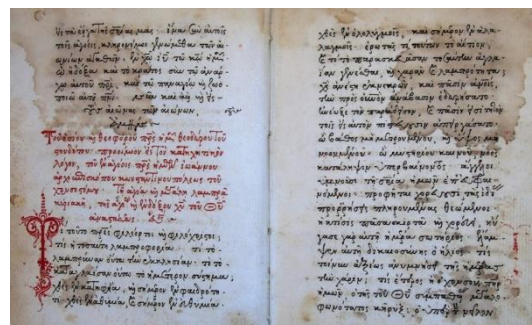
(φφ. 83^v-86^v) κη'. Προσίμιον εἰς τὸν κατηχητικὸν λόγον τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου· Τῆ ἁγία καὶ μεγάλη λαμπρᾷ Κυριακῆ τῆς ἁγίας καὶ ἐνδόξου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ Ἀναστάσεως.

ΤΕΥΧΗ:

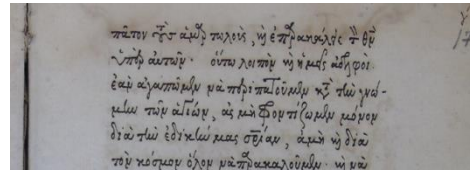
Ο κώδικας αποτελείται ἀπὸ 11 οκτάφυλλα τεύχη. Τα τεύχη ἀριθμοῦνται ἀπὸ τὸν γραφέα στο ἐπάνω περιθώριο τοῦ recto τοῦ πρώτου τους φύλλου. Αναλυτικότερα, ἡ σειρά των τευχῶν με τα ἀντίστοιχα φύλλα τους ἔχει ως ἐξῆς: α' (φφ. 1-8^v), β' (φφ. 9-16^v), γ' (φφ. 17-24^v), δ' (φφ. 25-32^v), ε' (φφ. 33-40^v), στ' (φφ. 41-48^v), ζ' (φφ. 49-56^v), η' (φφ. 57-64^v), θ' (φφ. 65-72^v), ι' (φφ. 73-80^v), ια' (φφ. 81-86^v). Στὸ πρῶτο τεύχος ἔχουν ἀποκοπεῖ τα φφ. 7 καὶ 8, χωρὶς ἀπώλεια κειμένου.

ΓΡΑΦΗ: Ολόκληρος ὁ κώδικας εἶναι γραμμένος σε μία στήλη ἀπὸ τὸν ἴδιο γραφέα με γραφὴ μικρογράμματη ὀρθία, λειτουργικῆ, ἰδιαίτερα ἐπιμελημένη καὶ εὐανάγνωστη. Χρησιμοποιεῖται μαύρο

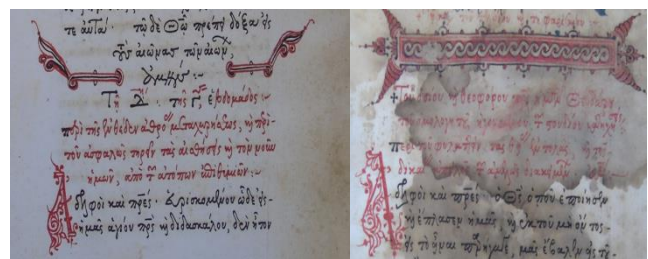

μελάνι για το κείμενο και ερυθρό για τους τίτλους, τα επίτιτλα και τα πρωτογράμματα. Αρκετές βραχυγραφίες και αποκοπές καθώς και συχνά ορθογραφικά λάθη.

ΑΡΙΘΜΗΣΗ: Η αρίθμηση των φύλλων έχει γίνει με αραβικούς αριθμούς και μολύβι στο επάνω περιθώριο του recto των φύλλων.

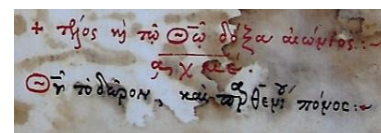
ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΗ: Ερυθρογραφία σε τίτλους και αρχικά γράμματα. Ταινιοειδή επίτιτλα με μαύρο και ερυθρό μελάνι που φέρουν εσωτερικά φυτικό ή άλλο διάκοσμο. Τα αρχικά γράμματα των κατηχήσεων ευμεγέθη, ερυθρά με ανθικό διάκοσμο.

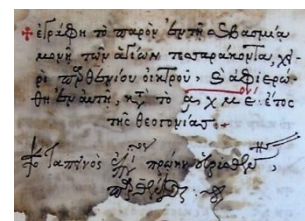
ΣΤΑΧΩΣΗ: Χαρτόνι επενδυμένο με δέρμα καφέ χρώματος με εγχάρακτα γεωμετρικά σχήματα. Στις ακμές τους σφραγίδες (φυτικά κοσμήματα). Στο μέσον κάθε εξωφύλλου στρογγυλή σφραγίδα που απεικονίζει την Παναγία να κρατάει αριστερά στην αγκαλιά της τον μικρό Χριστό. Στη ράχη, δύο ετικέτες: μία με τον τίτλο του έργου που περιέχει ο κώδικας και την βιβλιοθήκη όπου φυλάσσεται και μία με τον αριθμό 40.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ: φ. 86^r Τέλος και τῷ Θεῷ δόξα αἰώνιος. αχμε' [1645]. Θεοῦ τὸ δῶρον, και παρθενίου πόνος.

φ. 86^v Ἐγράφη τὸ παρὸν ἐν τῇ σεβασμίᾳ /μονῇ τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα, χειρὶ παρθενίου οἰκτροῦ, (καὶ) ἀφιερῶ/θη ἐν αὐτῇ κ(α)τ(ὰ) τὸ , αχμε' [1645] ἔτος / τῆς θεογονίας: + / Ταπεινὸς ἐπί(σκοπ)ος πρῶην εὐρυσθένης / παρθένιος.

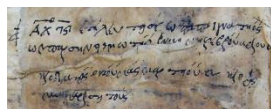

ΓΡΑΦΕΑΣ: Πρόκειται για τον πρώην Επίσκοπο Βρεσθένης Παρθένιο για τον οποίο δυστυχώς δεν υπάρχουν αρκετά στοιχεία για τον βίο και το έργο του. Καταγόταν από την Αναβρυτή Λακωνίας και η ακριβής ημερομηνία γέννησής του, όπως άλλωστε και του θανάτου του, δεν είναι γνωστή. Πρώτη φορά αναφέρεται το 1601 ως επίσκοπος *Ευρυσθένης* σε Πράξη της Ιεράς Μονής της Παναγίας, χωρίς, εντούτοις, να είναι γνωστό το έτος χειροτόνησής του. Το 1620 αναφέρεται σε πράξη της Ιεράς Μονής των Αγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων και υπογράφει ως *ο ταπεινός επίσκοπος Βρεσθένης Παρθένιος*. Δεν είναι γνωστό ούτε πόσα χρόνια ποίμανε την επισκοπή Βρεσθένης, ούτε για ποιον λόγο παραιτήθηκε ή απομακρύνθηκε. Στο χειρόγραφο των *Κατηχήσεων* του Αγίου Θεοδώρου Στουδίτου το 1645, υπογράφει ως *ο ταπεινός επίσκοπος πρώην Ευρυσθένης Παρθένιος*.

Ο Παρθένιος έζησε πολλά χρόνια στη Μονή των Αγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων ως πρώην *Βρεσθένης* και ασχολήθηκε με την αντιγραφή κωδίκων και τη συγγραφή μελετών. Σε έναν κώδικα της μονής Κουτλουμουσίου του Αγίου Όρους, βρέθηκε μία μελέτη του περί του πρωτείου του Πάπα. Το 1661 εφοδίασε με ιερά αφιερώματα τον ιερό ναό Αγίου Νικολάου Αναβρυτής και επάνω στο Άγιο Ποτήριον βρίσκεται χαραγμένη η παρακάτω επιγραφή:

*ΠΑΡΘΕΝΙΟΥ ΜΝΩΕΟ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ ΣΥΝ ΤΟΥΤΩ ΣΩΤΕΡ ΚΑΙ ΓΑΒΡΙΗΛ ΤΟΥ ΘΥΤΟΥ
ΚΑΙ ΤΑΞΟΝ ΑΥΤΟΥΣ ΕΝ ΣΚΗΝΑΙΣ ΔΙΚΑΙΩΝ* αχζα (1661).²⁸

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ: Στο πίσω εξώφυλλο με αγροίκο χέρι υπάρχει, ως επί το πλείστον δυσανάγνωστο, σημείωμα:
αχ.στ αχ.στετελεύτσει ω παπα ιγνάτης

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ: Ο κώδικας διατηρείται σε καλή κατάσταση με σημάδια από την υγρασία που εμφανίζονται εντονότερα στα πρώτα και τελευταία φύλλα του.

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ: Ο κώδικας προέρχεται από την Ιερά Μονή Αγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων Λακωνίας και φυλάσσεται στο Μουσείο Εκκλησιαστικής Τέχνης της Ιεράς Μητροπόλεως Μονεμβασίας και Σπάρτης.

²⁸Βλ. Λάμπρος (1907) 352-353. Γαλανόπουλος (1936) 251-263. Σακελλαρόπουλος (1999), τ. Β', 725-728.

4. Ο Άγιος Θεόδωρος Στουδίτης

4.1 Ο βίος του

Ο Άγιος Θεόδωρος Στουδίτης²⁹ ήταν ευγενικής καταγωγής, γεννήθηκε το 759 μ.Χ. στην Κωνσταντινούπολη και πέθανε το 826 μ.Χ.. Την πλούσια μόρφωσή του την απέκτησε κυρίως με τη βοήθεια της μητέρας του Θεοκτίστης, γι' αυτό και την αποκαλεί *διμήτηρ*, δηλαδή δύο φορές μητέρα. Στις κατηχήσεις του συχνά αναφέρεται και στην πολύτιμη βοήθεια του θείου του Πλάτωνα, ο οποίος ήταν αδερφός της μητέρας του και στον οποίο οφείλει πολλά για τη μόρφωσή του, γι' αυτό και τον αποκαλεί *πατέρα*. Ο Πλάτων, μοναχός γνωστός για την αυστηρότητα της ζωής του, το θάρρος του και τη σοφία του, κατατάσσεται σήμερα στους αγίους της εκκλησίας μας.³⁰

Ο Θεόδωρος Στουδίτης θεωρείται εξέχουσα μορφή του ανατολικού Ορθόδοξου Χριστιανισμού και αποτέλεσε ιδιαίτερο και λαμπρό κεφάλαιο της γενικής ιστορίας της Εκκλησίας. Υπήρξε θύμα της οργής μιας αλλοτριωμένης κρατικής εξουσίας, κατέληξε να εξοριστεί τέσσερις φορές και τέλος να φυλακιστεί στη Σμύρνη, στο υγρό υπόγειο του μητροπολιτικού μεγάρου, επειδή υπερασπίστηκε την ανεξαρτησία της Εκκλησίας έναντι της κρατικής εξουσίας σε θέματα πίστης και τάξης. Τέτοια θέματα ήταν ο επί μοιχεία γάμος του αυτοκράτορα Κωνσταντίνου ΣΤ' και η εικονοκλαστική πολιτική του αυτοκράτορα Λέοντος Ε'.

Στον τομέα όμως που διακρίθηκε περισσότερο αυτή η μεγαλειώδης φυσιογνωμία της ελληνικής βυζαντινής Ορθοδοξίας, ήταν ο μοναχισμός. Με το να γίνει ο ίδιος πρότυπο του μοναχικού ιδεώδους, κατόρθωσε να διαμορφώσει τον μοναχικό βίο της εποχής του κατά τρόπο κλασικό, ώστε να παραμένει η μορφή του αυτή εφαρμόσιμη μέχρι σήμερα.³¹

Ο μοναχισμός, σύμφωνα με τις μαρτυρίες των αρχαίων εκκλησιαστικών ιστορικών Σωκράτη και Σωζομενού, εισήλθε στο Βυζάντιο κατά τον 4^ο αιώνα μ.Χ. επί βασιλείας Κωνσταντίου και έκτοτε είχε ανοδική πορεία, αφού συνεχώς ιδρύονταν νέες Μονές. Επί εποχής Ιουστινιανού, έφτασαν να υπάρχουν 60 Ιερές Μονές εντός Κωνσταντινουπόλεως και 40 εντός της περιοχής της Χαλκηδόνας.

Αυτήν την κατάσταση επιχείρησε να ανατρέψει κατά τον 8^ο αιώνα η

²⁹ Βλ. Kazhdan (1991), τ. 3, 2044-2045. Buchwald - Hohlweg - Prinz (1993) 210-212. Beck (1992) 491-495.

³⁰ Μερετάκης (1996) 7-8.

³¹ Διώτης (2010) 7-8.

εικονομαχία, στην οποία πρωτοστάτησε ο αυτοκράτορας Λέων Γ΄ ο Ίσαυρος, εφόσον οι κατεξοχήν εικονόφιλοι εκείνη την εποχή ήταν οι μοναχοί. Εκείνος όμως που κατάφερε το ισχυρότερο πλήγμα κατά του μοναχισμού ήταν ο εικονοκλάστης αυτοκράτορας Κωνσταντίνος ο Ε΄, ο οποίος γελοιοποίησε, πολέμησε και απέλασε τους μοναχούς. Αυτή η θλιβερή κατάσταση άρχισε να διορθώνεται μετά τη σύγκληση της Ζ΄ Οικουμενικής Συνόδου το 787 μ.Χ. και της αναστήλωσης των ιερών εικόνων, οπότε και άρχισαν να επιστρέφουν οι μοναχοί στην Κωνσταντινούπολη, Μεταξύ των μοναχών που επέστρεψαν ήταν και οι Άγιοι Πλάτων και Θεόδωρος, οι οποίοι με τη δράση τους εξασφάλισαν και κατοχύρωσαν τη μελλοντική πορεία του μοναχισμού στο Βυζάντιο.

Ο Άγιος Θεόδωρος το 788 μ.Χ. χειροτονήθηκε ιερέας και μόλις έξι χρόνια αργότερα, ανέλαβε ηγούμενος στη μονή του Σακκουδίου στη Βιθυνία. Πριν τον Άγιο Θεόδωρο, την ηγουμενία κατείχε ο θείος του ο Πλάτων, ο οποίος μόλις διαπίστωσε τα διοικητικά και πνευματικά προσόντα του ανιψιού του, παραιτήθηκε επικαλούμενος λόγους υγείας.³²

Μόλις ανέλαβε την ηγουμενία ο άγιος Θεόδωρος (794 μ.Χ.), επιχείρησε την αναδιοργάνωση του μοναχισμού σύμφωνα με τα κοινοβιακά πρότυπα του Μεγάλου Βασιλείου: ακτημοσύνη, κοινόβιο, υπακοή στους καθηγούμενους και εργασία. Ιδιαίτερη σημασία απέδιδε ο Άγιος στην υπακοή των μοναχών προς τον πνευματικό τους πατέρα, η οποία αποτέλεσε το βασικότερο στοιχείο του πνευματικού αγώνα εναντίον των δαιμονικών δυνάμεων.

Δυστυχώς, το σπουδαίο έργο του διεκόπη απότομα δύο χρόνια αργότερα, όταν ήρθε σε σύγκρουση με την εκκλησιαστική και πολιτική ηγεσία. Αιτία ήταν ο *μοιχικός γάμος* του αυτοκράτορα Κωνσταντίνου ΣΤ΄ με την εξαδέλφη του Αγίου Θεοδώρου, για τον οποίον φυσικά ο άγιος ήταν αντίθετος. Η σύγκρουση αυτή είχε ως αποτέλεσμα να φυλακιστεί ο Πλάτων στην Κωνσταντινούπολη, ο Θεόδωρος να εξοριστεί στη Θεσσαλονίκη (796 μ.Χ.) και οι μοναχοί της Μονής των Σακκουδίων να εκδιωχθούν.

Με την απομάκρυνση του Κωνσταντίνου ΣΤ΄ από τον θρόνο και την επικράτηση της μητέρας του Ειρήνης (797 μ.Χ.), οι εξόριστοι επέστρεψαν στη Μονή τους, αλλά αυτή μονάχα για δύο χρόνια. Οι επιδρομές των Αράβων, ανάγκασαν τους Σακκουδίτες μοναχούς να αναζητήσουν νέα μοναστήρι. Με τη μεσολάβηση της Ειρήνης, βρέθηκε νέα μονή γι' αυτούς στην Κωνσταντινούπολη, η Μονή Στουδίου. Ο άγιος Θεόδωρος αναβίωσε ταχέως τη Μονή αυτή και έφτασε σε σημείο η δύναμή της

³² Μακάριος Σιμωνοπετρίτης (2004) 125-132.

να ανέρχεται στους 1.000 μοναχούς. Μαζί με τη Μονή Στουδίου, διηύθυνε και άλλες τέσσερις μονές που βρίσκονταν στην περιοχή του Ολύμπου Βιθυνίας και ήταν εξαρτημένες από τη Μονή Στουδίου.

Μεταξύ άλλων, ο Άγιος Θεόδωρος για να ικανοποιήσει όλες τις ανάγκες των μονών, οργάνωσε συστηματικά μαθήματα τεχνών, όπως τη σύνθεση ύμνων, την αντιγραφή χειρογράφων, τη σχολική εκπαίδευση για αγράμματους και άλλα. Σε καθεμία από τις τέχνες είχε τοποθετήσει ως επικεφαλής έναν ειδικευμένο μοναχό. Σε αυτούς τους πρώτους μοναχούς, όπως τους ονόμαζε, αναφέρεται πολύ συχνά στις κατηχήσεις του, δίνοντάς τους κατάλληλες οδηγίες για την εκτέλεση του έργου τους και για το τρόπο με τον οποίο πρέπει να φέρονται στους μοναχούς της ομάδας τους.

Τα εμπόδια όμως στο έργο του αγίου Θεοδώρου συνεχίστηκαν με επόμενες εξορίες του αγίου. Η αδιάλλακτη στάση των Στουδιτών έναντι της αποκαταστάσεως του πρεσβύτερου Ιωσήφ στην Εκκλησία, ο οποίος είχε τελέσει τον *μοιχικό γάμο* του Κωνσταντίνου ΣΤ΄ που προαναφέρθηκε, οδήγησε στην εξορία τους. Καταλήγει κατ' αυτόν τον τρόπο να εξοριστεί για δεύτερη φορά ο Άγιος Θεόδωρος. Αυτή τη φορά εξορίστηκε στα Πριγκηπόνησα το 809 μ.Χ. μαζί με τον θείο του Πλάτωνα. Μετά από δύο χρόνια, το 811 μ.Χ., με τον θάνατο του αυτοκράτορα Νικηφόρου, έληξε η εξορία του. Ύστερα από τον θάνατο του Πλάτωνα (812 μ.Χ.) και την κατάληψη του αυτοκρατορικού θρόνου από τον εικονοκλάστη Λέοντα Ε΄ τον Αρμένιο (813-820) εξορίστηκε για τρίτη φορά ο Άγιος Θεόδωρος, αρχικά στο φρούριο Μετώπη κοντά στη λίμνη της Απολλωνιάδος, έπειτα στο φρούριο Βονέτα και τέλος στη φυλακή της Σμύρνης. Αυτές οι εξορίες ήταν το αποτέλεσμα της δυναμικής του αντίστασης στην εικονοκλαστική πολιτική του αυτοκράτορα και στην εικονομαχία. Τέλος στην εξορία του έφερε η δολοφονία του Λέοντος Ε΄.

Στις 11 Νοεμβρίου του 826 μ.Χ. κοιμήθηκε ο άγιος Θεόδωρος στην Πρίγκηπο, λόγω βαριάς ασθένειας, αφού προηγουμένως είχε υπαγορεύσει τη διαθήκη του στον αγαπημένο του μαθητή Ναυκράτιο, τον οποίο και υπέδειξε ως διάδοχό του. Ο Άγιος Θεόδωρος υπήρξε αναμφισβήτητα ένας από τους πολυγραφότερους εκκλησιαστικούς συγγραφείς του 9^{ου} αιώνα, αφού συνέγραψε 561 Επιστολές, κατηχητικούς και εορταστικούς λόγους, δογματικούς αντιρρητικούς λόγους κατά των εικονομάχων, κανόνες, ύμνους και ιάμβους λειτουργικούς και πολλά άλλα πονήματα που αφορούν τον ασκητισμό και τη μοναστηριακή κοινοβιακή πολιτεία.³³

³³ Διώτης (2010) 9-14.

4.2 Το έργο του

Ο Άγιος Θεόδωρος Στουδίτης είναι ένας από τους παραγωγικότερους συγγραφείς του 8ου και 9ου αιώνα. Διακρίνεται, διότι θεράπευσε με μεγάλη επιτυχία σχεδόν όλα τα γραμματειακά είδη που άκμασαν στα τέλη του 8ου αιώνα, όπως η ομιλητική, η υμνογραφία και η αντιρρητική γραμματεία. Επίσης, ανέσυρε από τη λήθη λογοτεχνικά είδη, όπως τα επιγράμματα και οι επιτάφιοι λόγοι. Τέλος, έδωσε ώθηση στην κωδικοποίηση της γνώσης μέσω της σύστασης του βιβλιογραφικού εργαστηρίου της Μονής Στουδίου.³⁴

Η συγγραφική του δραστηριότητα ξεκίνησε στα τέλη του 8ου αιώνα, όταν ανέλαβε ηγούμενος στη Μονή Στουδίου, ενώ εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι το συγγραφικό του έργο δε σταμάτησε κατά τις τρεις περιόδους εξορίας του. Πηγές του ήταν κυρίως η Αγία Γραφή και τα συγγράμματα των πατέρων της Εκκλησίας και ιδιαίτερα αυτών των πρώτων χριστιανικών αιώνων. Συχνά επίσης αναφέρεται και στους τρεις Ιεράρχες (Ιωάννη Χρυσόστομο, Μέγα Βασίλειο και Γρηγόριο Θεολόγο), παραθέτοντας μάλιστα αυτούσια αποσπάσματα των έργων τους. Εμφανίζονται όμως στα έργα του και χωρία από συγγραφείς της κλασικής αρχαιότητας, όπως του Αισχύλου, του Ομήρου, του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη.

Η γλώσσα που χρησιμοποιεί ο Άγιος Θεόδωρος στα έργα του είναι η αττικίζουσα ελληνική με στοιχεία όμως από την κοινή και από την ομιλουμένη. Το λεξιλόγιό του είναι πλούσιο και εντύπωση προκαλεί η μεγάλη διακύμανση στα έργα του, τόσο σε γλωσσολογικό, όσο και σε υφολογικό επίπεδο. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι η γλώσσα και το ύφος του προσαρμόζονται ανάλογα με το ακροατήριο ή τους παραλήπτες του έργου του και με τις συνθήκες υπό τις οποίες συντέθηκαν τα έργα του. Επίσης, ενδιαφέρουσα είναι η τάση του συγγραφέα για δημιουργία καινούργιων σύνθετων λέξεων, όπως για παράδειγμα: *μοιχοκοινωνία*, *μοιχόφιλος*, *μοιχοϊστωρ*, *μοιχοζευξία* και άλλες.³⁵

Τα έργα του Αγίου Θεοδώρου γνώρισαν ευρεία διάδοση και αυτό αποδεικνύεται από τον ιδιαίτερα μεγάλο αριθμό χειρογράφων που τα παραδίδουν. Αξίζει να αναφερθεί ενδεικτικά πως οι *Κατηχήσεις* του, μόνο, αντιγράφηκαν σε περισσότερα από εκατό χειρόγραφα, τα *Επιγράμματά* του σε τουλάχιστον 46, ενώ οι *Επιστολές* του σε 36. Η διαδικασία αντιγραφής ξεκίνησε ασφαλώς στο βιβλιογραφικό εργαστήριο της Μονής

³⁴ Βλ. Ηλιόπουλος (1967).

³⁵ Μερετάκης (1996) 10-13.

Στουδίου, όσο ο Άγιος Θεόδωρος βρισκόταν ακόμη εν ζωή και προφανώς το έργο της αντιγραφής ανέλαβαν οι μαθητές του.

Από τα έργα που σώζονται, μία κατηγοριοποίηση ως προς το περιεχόμενο, θα μπορούσε να είναι η ακόλουθη:

1. Έργα δογματικά.

- I. *Τρεις αντιρρητικοί λόγοι κατά των εικονομάχων.*
- II. *Έλεγχος και ανατροπή των ασεβών ποιημάτων Ιωάννου, Ιγνατίου, Σεργίου και Στεφάνου των νέων Χριστομάχων.*
- III. *Προβλήματα τινά προς εικονομάχους, λέγοντας τον Κύριον ημών Ιησούν Χριστόν μη εγγράφεσθαι κατά τον σωματικόν χαρακτήρα.*
- IV. *Κατά εικονομάχων κεφάλαια επτά.*
- V. *Επιστολή προς Πλάτωνα τον εαυτού πατέρα περί της προσκυνήσεως των εικόνων.*

2. Ομιλίες προς το κοινόν.

- I. *Ότι χρη προσέχειν εαυτούς εν τοις διαφόροις βρώμασι, και περί εγκρατείας.*
- II. *Λόγος εις την προσκύνησιν του τιμίου και ζωοποιού Σταυρού, εν τη Μεσσησίμω.*
- III. *Εις την παραμονήν τον Φώτων.*
- IV. *Λόγος κατηχητικός τη αγία και μεγάλη Κυριακή του Πάσχα.*
- V. *Εγκώμιον εις την Κοίμησιν της αγίας Δεσποίνης ημών Θεοτόκου.*
- VI. *Εις την Σύναξιν των ουρανίων ταγμάτων.*
- VII. *Εις το γενέσιον του αγίου προφήτου Βαπτιστού.*
- VIII. *Εγκώμιον εις την αποτομήν της ιεράς κεφαλής του μεγάλου Βαπτιστού Χριστού και Προδρόμου.*
- IX. *Εγκώμιον εις τον μέγαν Ιωάννην τον απόστολον και ευαγγελιστήν του Χριστού.*
- X. *Εγκώμιον εις τον ένδοξον και άγιον απόστολον του Χριστού Βαρθολομαίον.*
- XI. *Επιτάφιος εις Πλάτωνα, τον εαυτού πνευματικόν πατέρα.*
- XII. *Εγκώμιον του αγίου Αρσενίου του Αναχωρητού.*
- XIII. *Κατήχησις επιτάφιος εις την αυτού μητέρα.*

3. Ομιλίες προς τους μοναχούς / Κατηχήσεις.

- I. *Μικρή Κατήχησις (ένα βιβλίο που περιλάμβανε 134 ομιλίες).*

- II. *Μεγάλη Κατήχησις* (τρία βιβλία που περιλάμβαναν ομιλίες, εκ των οποίων σώζεται μόνο ένα με 77 κατηχήσεις).
- III. *Περί εγκρατείας*.
- IV. *Τέσσερα ασκητικά κεφάλαια*.

4. Ασκητικά

- I. *Υποτύπωσις καταστάσεως της μονής των Στουδίων*.
- II. *Διδασκαλία ή Κατήχησις χρονική*.
- III. *Διάταξις της Λειτουργίας των Προηγιασμένων*.
- IV. *Ερωταποκρίσεις περί κανονικών ζητημάτων*.
- V. *Επιτίμια μοναχικά επί παραλείπει καθήκοντος*.
- VI. *Σχόλιον περί γνησιότητος του εις τον Μέγαν Βασίλειον αποδιδόμενου έργου, Ασκητικά διατάξεις*.
- VII. *Διαθήκη*.

5. Ποητικά

- I. *Τριώδια*
- II. *Τετραώδια*
- III. *Κοντάκια*
- IV. *Ειρμοί*
- V. *Στιχηρά*
- VI. *Καθίσματα*
- VII. *Αναβαθμοί*
- VIII. *Κανόνες*
- IX. *Ταμβοί*

6. Επιστολές

Καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος της συγγραφικής του δραστηριότητας και δυστυχώς σώζονται μόνο τα δύο από τα πέντε βιβλία, τα οποία περιλαμβάνουν 550 επιστολές. Οι επιστολές αυτές απευθύνονται κυρίως σε αυτοκράτορες, πάπες, πατριάρχες, μοναχούς, ιδιώτες και αναφέρονται όπως είναι αναμενόμενο στα φλέγοντα θέματα της εποχής του (εικονομαχία, ζευξιμοιχεία).³⁶

³⁶ Διώτης (2010) 15-19.

4.3 Οι Κατηγήσεις του

Ο όρος *Κατηγήσεις*, αναφέρεται σε διδασκαλίες που απευθύνονται στους μοναχούς της Μονής Στουδίου και των περιφερειακών μονών που υπάγονταν σε αυτήν. Οι κατηγήσεις που σώζονται είναι συνολικά 124, εκ των οποίων 15 απευθύνονται στη Μονή Σακκουδίωνος, 3 στη Μονή αγίου Χριστοφόρου, 3 στη Μονή Τριφυλιανών και 2 στη Μονή Καθαρών. Όλες οι υπόλοιπες (101) δεν αναφέρουν παραλήπτες, διότι προφανώς απευθύνονται σε όλους τους μοναχούς και τις μονές.³⁷ Όλες έχουν μορφή επιστολής και ήταν τότε ο πιο συνηθισμένος τρόπος επικοινωνίας του ηγουμένου με τους μοναχούς. Αυτό είναι λογικό, αν αναλογιστεί κανείς το μεγάλο πλήθος των μοναχών που είχε υπό την ηγουμενία του ο άγιος Θεόδωρος και το γεγονός ότι αυτοί ήταν διασκορπισμένοι εντός και εκτός της Μονής, ανάλογα με τα διακονήματά τους. Όπως αναφέρει και ο ίδιος ο Άγιος Θεόδωρος, μέσα από τις κατηγήσεις του επικοινωνούσε με όλους και έβρισκε την ευκαιρία να αναφέρεται τόσο στα γενικά όσο και στα ειδικότερα καθήκοντα του καθενός. Επιπλέον, με αυτόν τον τρόπο του δινόταν η δυνατότητα να επισημαίνει τα ελαττώματα μερικών και να υποδεικνύει τη διόρθωσή τους, να επικρίνει την απροθυμία κάποιων να εκτελέσουν το διακονήμα τους επινοώντας προφάσεις όπως, την αποφυγή συμμετοχής στις ακολουθίες, καθώς και τα βαρύτερα παραπτώματα. Δεν παρέλειπε όμως και να επαινεί και να εκφράζει την ευαρέσκειά του, όταν όλα κυλούσαν ομαλά και σύμφωνα με τους κανόνες του μοναστηριού και της ασκητικής δεοντολογίας.

Επομένως, οι *Κατηγήσεις* του Αγίου Θεοδώρου αποτελούν πολύτιμη πηγή για τη ζωή και την οργάνωση του μοναχικού και ασκητικού βίου. Μέσα από αυτές, ο Άγιος Θεόδωρος περιγράφει λεπτομερώς τις αρετές που πρέπει να έχουν οι μοναχοί και μάλιστα γίνεται αρκετά παραστατικός, όταν περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο ενεργεί ο διάβολος εναντίον τους. Απέναντι στις μεθοδείες του διαβόλου, ο Άγιος Θεόδωρος συνιστά στους μοναχούς να έχουν έτοιμη την πνευματική τους πανοπλία και να διαθέτουν πνευματικά όπλα για τη μάχη που είναι καθημερινή. Ένα άλλο θέμα που αναφέρει συνέχεια είναι η συνεπής εκτέλεση των διακονημάτων που έχουν ανατεθεί στον κάθε μοναχό. Προφανώς θα υπήρχαν συχνές αντιδράσεις από τους μοναχούς για τα διακονήματα που έπρεπε να φέρουν εις πέρας και γι' αυτό ο άγιος αφιερώνει πολλές ώρες στις *Κατηγήσεις* του για να τους κάνει συστάσεις.

Πέραν όλων αυτών όμως, οι *Κατηγήσεις* μάς δίνουν και πλήθος άλλων

³⁷ Στο ίδιο, 16.

πληροφοριών για τον μοναχικό βίο, όπως για τον τρόπο με τον οποίο γινόταν η ιατρική περίθαλψη, για τις φιλανθρωπικές δράσεις της Μονής Στουδίου, για τις ακολουθίες που τελούνταν όλο το εικοσιτετράωρο, για τον τρόπο ανάδειξης κατάλληλων ιερομονάχων για το αξίωμα του ηγουμένου, για τα αίτια απόδρασης μοναχών και τις προσευχές, για την επιστροφή τους. Τέλος, από τις κατηγορίες διαπιστώνεται ότι ήταν ήδη καθιερωμένες οι ακολουθίες των Ωρών και ταυτόχρονα δίνεται πλήθος άλλων πληροφοριών.³⁸

³⁸ Μερετάκης (1996) 16-21.

5. Κατηγήσεις

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζουμε μεταγραμμένες εικοσιεπτά κατηγήσεις του Αγίου Θεοδώρου του Στουδίτη που περιλαμβάνονται στον κώδικα 24 της Ιεράς Μονής των Αγίων Τεσσαράκοντα Λακωνίας και διαβάζονταν στα Μοναστήρια καθ' όλη τη διάρκεια της Μεγάλης Τεσσαρακοστής, δηλαδή από την Κυριακή του Τελώνου και του Φαρισαίου μέχρι και την Μεγάλη Παρασκευή, τρεις ημέρες της εβδομάδας (Τετάρτη, Παρασκευή και Κυριακή), όπως επίσης και το προοίμιο του Αγίου στον *Λόγο εις το Άγιον Πάσχα* του Ιωάννου του Χρυσοστόμου, ο οποίος διαβάζεται την ημέρα της Αναστάσεως. Στη μεταγραφή των κειμένων, που είναι γραμμένα σε απλή, κατανοητή, καθομιλούμενη γλώσσα, διατηρήσαμε κατά το πλείστον τη στίξη του αντιγραφέα.

5.1 Τῆ Κυριακῆ τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου

Τοῦ ὀσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Θεοδώρου τοῦ ὁμολογητοῦ, ἡγουμένου τῶν στουδίου, κατηγήσεις περὶ τοῦ φυλάττειν τὰς θείας ἐντολὰς καὶ τῆς δικαίας ἀπειλῆς τῶν ἀμελῶς διακειμένων. Εὐλόγησον.

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ὁ Θεὸς ὁποῦ ἐποίησεν καὶ ἔπλασεν ἡμᾶς καὶ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρήγαγε, μᾶς ἔβαλεν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, ὡσὰν εἰς διδασκαλεῖον, διὰ νὰ μάθωμεν καὶ νὰ κατορθώσωμεν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τὰς ἀγίας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος, ὅταν ἀπέστειλε τοὺς ἀγίους αὐτοῦ ἀποστόλους εἰς τὸν κόσμον νὰ κηρύξουν τὸ εὐαγγέλιον, τοὺς ἐπαρήγγειλε λέγων· «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς νὰ φυλάττουσι καὶ νὰ ποιῶσιν ὅσα σᾶς ἐπαρήγγειλα». Καὶ ποίαις εἶναι οἱ παραγγελίαις τοῦ Θεοῦ; Καὶ κατὰ μὲν τὸν παλαιὸν νόμον νὰ εἰποῦμεν ἀπὸ μέρους, «οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις», καὶ τὰ λοιπά. Κατὰ δὲ τὸ Εὐαγγέλιον, τὰ ὑψηλότερα τούτων καὶ ἀκριβέστερα· διότι ὁ μὲν Μωσαϊκὸς νόμος λέγει νὰ προσέχωμεν ἀπὸ τὸν φόνον, τὸ δὲ Εὐαγγέλιον λέγει, ὄχι μόνον νὰ μὴ φονεύσωμεν, ἀλλὰ οὐδὲ νὰ θυμονώμεσθην· οὐδὲ νὰ ὑβρίζομεν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον· μόνον κατὰ τοῦ διαβόλου νὰ θυμονώμεσθην καὶ νὰ μὴν ἔχωμεν μνησικακίαν παντοτινὴν. Πάλιν ὁ νόμος λέγει νὰ μὴν μοιχεύσεις καὶ πορνεύσεις, ὁ δὲ Χριστὸς ἀποκόπτει καὶ τὴν κακὴν θεωρίαν, λέγων· «ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ»· πάλιν ὁ νόμος λέγει νὰ μὴν κάμης ὄρκον ψεύματα, ὁ δὲ Χριστὸς μᾶς διδάσκει νὰ μὴν ὀμνύωμεν παντελῶς, οὔτε ἀληθῶς οὔτε ψευδῶς· ὁ νόμος λέγει, νὰ ἀγαπᾷς τὸν πλησίον σου καὶ νὰ μισᾷς τὸν ἐχθρόν σου· ὁ δὲ Κύριος λέγει, ὅτι καὶ τοὺς ἐχθροὺς μας νὰ ἀγαπῶμεν καὶ νὰ εὐχόμεσθην ἐκείνους ὁποῦ μᾶς καταρῶνται καὶ νὰ κάμνωμεν καλὸν ἐκείνους ὁποῦ μᾶς μισοῦσι.

Βλέπετε ἀδελφοὶ πόση διαφορὰ εἶναι ἀναμέσον τοῦ παλαιοῦ νόμου καὶ τοῦ Εὐαγγελίου; Διότι ὁ μὲν παλαιὸς νόμος ἐμποδίζει καὶ ἀποκόπτει τὸν ἄνθρωπον ἀπ' αὐτὴν τὴν πρᾶξιν τῆς ἀμαρτίας καὶ μόνον· τὸ δὲ Εὐαγγέλιον, οὐ μόνον αὐτὸ τὸ ἔργον τῆς ἀμαρτίας, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς αἰτίας καὶ ἀφορμὰς, ἀπὸ τὰς ὁποίας ριζώνουσι καὶ βλαστάνουσι αἱ ἀμαρτίαι, καὶ ταῖς ξεριζώνει καὶ ταῖς εὐγάνει παντελῶς, μέσα ἀπὸ ταῖς καρδίαις μας.

Ἐὰν γοῦν ἡμεῖς μήτε κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον, μήτε κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον πολιτευώμεθα, ἀλλὰ διάγομεν ὡσὰν νὰ εἰποῦμεν ἔθνικῶς, τί θέλομεν ποιήσῃ οἱ ταπεινοὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως; «Μὴ πλανᾶσθε», λέγει ὁ ἀπόστολος, «οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτραι, οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενοκοῖται, οὔτε πλεονέκται, οὔτε κλέπται, οὐ μέθυσοι, οὐ λοιδωροί, οὐχ ἄρπαγες βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι». Διὰ τοῦτο καθὼς πολλάκις εἶπον καὶ τώρα λέγω σας νὰ μὴ διάγετε χωριστὰ κάθε ἕνας, νὰ μὴ περνᾶτε τὴν ζωὴν σας ἀμελῶς, ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, νὰ μᾶς ἰδιοποιῆται τινὰς τίποτες ἢ τρέφει ἄλογον ἢ ζῶον χωριστάτου, νὰ μᾶς ἐπιχειρίζεται τινὰς πρᾶγμα ὅπου δὲν πρέπει τῆς μοναδικῆς πολιτείας καὶ τάξεως, ἀπὸ τὰ ὅποια γεννῶνται πλέον μεγαλλήτερας καὶ βαρύτερας ἀμαρτίας· ἀλλ' ὅμως εἶναι καὶ τινὲς ἀπὸ τ' ἐσᾶς ὅπου δὲν ὑπακούετε, ἀλλὰ ἀπειθοῦντες ἀπειθεῖτε καὶ ἐναντιούμενοι ἐναντιεῖσθε τῇ ἀληθείᾳ· ἐγὼ δὲ ὁ ταπεινὸς ἀναίτιος εἶμαι ἀπὸ τοῦ αἵματός σας, διότι δὲν ἔλειψα τοῦ ἀναγγεῖλαι καὶ λέγειν εἰς ἐσᾶς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ὀργὴν ὅπου καταβαίνει ἀπάνω εἰς τοὺς ἀπειθεῖς καὶ ἀνυποτάκτους.

Ἄκουε τί λέγει καὶ ὁ θεῖος Πρόδρομος διὰ τ' ἐκείνους ὅπου δὲν διορθώνονται μηδὲ μετανοοῦσιν· «Ἦδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ρίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καλὸν καρπὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται»· ἤγουν πᾶς ἄνθρωπος ὅπου δὲν κάμνει μηδὲ καρποφορεῖ τὸν καρπὸν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς μετανοίας, ἀλλὰ ζῆ ἀκάρπως καὶ ἀμετανοήτως, κόπτεται ὑπὸ τοῦ θανάτου, καὶ ὑπάγει εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον· δὲν φοβεῖσθε τὸ παράδειγμα τοῦ λόγου; Δὲν δειλιάζετε τὸν θάνατον ὅπου καρτεροῦμεν σήμερον ἢ αὔριον νὰ ἔλθῃ ἀπάνω μας; Πῶς νὰ ἰδοῦμεν ἐκείνους τοὺς φοβεροὺς ἀγγέλους, ἀδελφοί, ὅπου ἔρχονται τότε νὰ μᾶς ἐπάρουν ἀπὸ τῶν ὧδε· Πῶς νὰ περιπατήσωμεν καὶ νὰ περάσωμεν ἐκείνην τὴν στράταν τὴν μακρινὴν καὶ ἐπικίνδυνον, χωρὶς νὰ κρατοῦμεν κοντὰ μας ἐκεῖνα ὅπου μᾶς κάμνουν χρεῖα διὰ νὰ μᾶς φυλάξουν; Μὲ τί πρόσωπον νὰ παρασταθοῦμεν ἔμπροσθεν εἰς τὸ κριτήριον τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ ὅποῖον θέλει νὰ παρασταθεῖ καὶ νὰ προσκυνήσῃ ὅλη ἡ κτίσις; Καὶ τότε ἀλήμονον εἰς ὅσους ἐκείνους εἶναι ἀμαρτωλοὶ καὶ δὲν μετανοήσουν πρὶν τοὺς εὔρει ὁ θάνατος, διότι χρεῖα εἶναι νὰ τοὺς στείλῃ ἐκεῖ ὅπου τὸ πῦρ οὐ σβέννυται καὶ ὁ σκόληξ οὐ τελευτᾷ, ἐκεῖ ὅπου εἶναι τὸ κλαύσιμον, τὸ ἀπαρηγόρητον καὶ ὁ φοβερὸς βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ γένη αὐτὸ καὶ εἰς ἡμᾶς, ὧ ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ, ἐλάτε οὖν κἂν τώρα εἰς τὰς ἡμέρας ταύτας καὶ εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν ὅπου μᾶς ἐχάρισεν ὁ Κύριος καὶ ἄς προσπέσωμεν καὶ ἄς προσκλαύσωμεν τῷ ἀγαθῷ ἡμῶν Θεῷ, ἄς

προλάβωμεν πρὶν νὰ μᾶς ἐπανεβῆ ἡ τελευταία καὶ φοβερὰ ὥρα τοῦ θανάτου καὶ πρὶν φθάσῃ ἡ φοβερὰ ἡμέρα τῆς κρίσεως καὶ ἄς ἐξιλεώσωμεν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν καὶ ἄς τὸν ἱλαρύνωμεν μὲ δέησιν, μὲ τὴν ἐξομολόγησιν, μὲ κατάνυξιν, μὲ δάκρυα, μὲ προσευχὴν καὶ νηστείαν, μὲ καθαρότητα, μὲ ὑπακοήν, καὶ ἐξαιρέτως μὲ ἀγάπην ἀληθινὴν καὶ εἰρήνην ἀνάμεσόν μας καὶ μὲ τὰ λοιπὰ ἐπαινετὰ ἔργα καὶ θεάρεστα.

Καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ Θεὸς εἶναι ἕτοιμος νὰ συγχωρήσῃ ταῖς ἀμαρτίας μας, διότι αὐτὸς μακροθυμεῖ καὶ καρτερεῖ καθ' ἐκάστην νὰ μετανοήσωμεν καὶ νὰ ἐπιστραφοῦμεν πρὸς αὐτόν. Αὐτὸς γὰρ ὁ εὐσπλαγχνος δὲν ἀποστρέφεται ἐκεῖνον ὅποῦ ἐπιστρέφει, μηδὲ τὸν ἀποδιώκει, ἀλλὰ τὸν δέχεται μετὰ πολλῆς χαρᾶς καθὼς ἐδέχθη τὴν πόρνην, τὸν ληστήν, τὸν ἄσωτον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀμαρτωλοὺς.

Ναί, ἀδελφοί μου, παρακαλῶ ἄς ἐξυπνήσωμεν ἀπὸ τὸν ὕπνον τῆς ἀμελείας, ἄς ἀγωνισθοῦμεν εἰς ταύτας τὰς ὀλίγας ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἵνα καὶ ἡμεῖς εὐγοῦμεν ἄφοβοι καὶ χαρούμενοι, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ χωρίσωμεν ἀπὸ τοῦτον τὸν μάταιον κόσμον, καθὼς οἱ σπουδαῖοι καὶ προκομμένοι παῖδες, ὅταν ξεσχολήσωσι καὶ ὑπάγουν εἰς τὴν πατρίδα τους καὶ εἰς τοὺς συγγενεῖς τους, ἀναχωροῦσιν ἀπὸ τὸ σπουδαστήριον μετὰ πολλῆς εὐφροσύνης· ἔτζη καὶ ἡμεῖς, ὡσὰν γνήσιοι μαθηταὶ τοῦ Εὐαγγελίου, κάμνοντες ἐκεῖνα ὅποῦ ὀρίζει, νὰ εὐγοῦμεν ἄφοβα καὶ χαρούμενοι ἀπ' ἐδῶ καὶ νὰ ὑπάγωμεν ἐκεῖ, νὰ καταντήσωμεν εἰς τὴν αἰώνιον καὶ παντοτινὴν ζωὴν, εἰς τὴν χαρὰν τῶν ἀγγέλων, εἰς τὴν λαμπρότητα τῶν ἁγίων ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· ᾧ πρέπει δόξα καὶ κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5.2 Τῆ Κυριακῆ τοῦ ἁσώτου

Περὶ ἐγκρατείας καὶ τῆς προκειμένης ἡμῖν ὁμολογίας

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων τὰς ἡμέρας ταύτας ἐορτὰς καὶ χαρμοσύνους ἡμέρας τὰς ὀνομάζουσι μὲ τὸ νὰ πολυτρώγουν καὶ νὰ πολυπίνουν καὶ νὰ μεθύουσιν ἐν αὐταῖς, μὴ γινώσκοντες ὅτι αὐταὶ αἱ ἡμέραι δὲν ἐτάχθησαν διὰ πολυφαγίαν καὶ μέθην νὰ ταῖς ἐορτάζωμεν, ἀλλὰ μάλιστα διὰ προμελέτησιν καὶ προετοιμασίαν τῆς Ἁγίας Τεσσαρακοστῆς ὅπου ἔρχεται, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν στρατιωτῶν ὅπου μέλουσι νὰ στρατεύσουν εἰς τὸν πόλεμον, εἰς τοὺς ὁποίους δίδεται λόγος καὶ μήνυμα πρὸ τοῦ καιροῦ τοῦ πολέμου, νὰ ὀρδινιάσουν καὶ νὰ εὐτρεπίσουν τὰ ἄρματα τους καλῶς καὶ εἴ τι ἄλλο κάμνει χρεῖαν, διὰ τὴν στράταν καὶ διὰ τὸν πόλεμον, ἵνα μὴ δυσκολεύονται καὶ ἐμποδίζονται, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ κινήσουν.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἐτέθησαν ἐδῶ αἱ ἡμέραι αὗται, οὐχὶ διὰ τρυφήν καὶ σπατάλην, καθὼς εἶπωμεν, ἀλλὰ διὰ προετοιμασίαν καὶ καθαρισμόν τῆς νηστείας· ἡ γὰρ πολυφαγία καὶ πολυποσία ἐλληνικῆς ἐορτῆς εἶναι ἴδιον· τῶν δὲ ἀληθινῶν χριστιανῶν εἶναι νὰ τρώγουν καὶ νὰ πίνουν σύμμετρα καὶ τακτικά, εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ καὶ νὰ μὴ θεοποιοῦσι τὴν κοιλίαν αὐτῶν, τόσον κακὸν εἶναι ἀδελφοί μου ἢ ἀκρασία καὶ ἀπ' αὐτὴν καθὼς εἶπαμεν, ἦλθεν ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον.

Διὰ τοῦτο ἡμεῖς οἱ ταπεινοὶ χρεωστοῦμεν νὰ εὐχαριστοῦμεν μεγάλως τῷ Θεῷ, ὅπου μᾶς ἐλύτρωσεν ἀπὸ τοιαύτην ματαίαν διαγωγὴν, καὶ μᾶς ἔφερεν εἰς ταύτην τὴν μακαρίαν καὶ ἀνενόγητον ζωὴν, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν εἶναι ἀκρασία, ἀλλὰ συμμετρία· δὲν εἶναι μέθη καὶ θόρυβος, ἀλλὰ νηστεία καὶ εἰρήνη· δὲν εἶναι σύγχυσις καὶ ταραχή, ἀλλὰ ταπείνωσις καὶ ἡσυχία· οὔτε αἰσχρολογία, ἀλλὰ εὐχαριστία· οὔτε πορνεία καὶ ἄσωτεία, ἀλλὰ παρθενία καὶ σωφροσύνη· ἐκ τῆς τοιαύτης γοῦν πολιτείας καὶ διαγωγῆς ἐβλάστησαν καὶ ἔλαμψαν οἱ θεσπέσιοι πατέρες ἡμῶν καὶ τρισόλβιοι, οἱ ὅποιοι μὲ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατεπάτησαν τὰ πάθη τῆς σαρκός, ἐδίωξαν δαίμονας, ἐποίησαν σημεῖα, ἔγιναν συνόμιλοι τῶν ἀγγέλων, ἐπέτυχον τῆς δόξης καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἔγιναν θαυμαστοὶ καὶ περίφημοι εἰς ὅλον τὸν κόσμον· ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἶναι ἓνας καὶ ὁ μακάριος Ἀντώνιος, τοῦ ὁποίου τὸν βίον ἀνεγνώσαμεν καὶ ἐγνωρίσαμεν πῶς τὸν ἐδόξασεν ὁ Θεὸς εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην, τόσον ὅτι καὶ οἱ βασιλεῖς τὸ εἶχαν διὰ μέγα τίποτες νὰ γράφωσιν ἐπιστολάς πρὸς αὐτὸν καὶ νὰ δέχωνται ἀπ' ἐκεῖνον.

Ἡ κατήχησις αὐτὴ περιλαμβάνει καὶ τμήματα τῆς κατήχησης τῆς Κυριακῆς τῆς Ἀπόκρεω. Βλ. Βενέδικτος Ἱερμόναχος (2019) 363-368.

Τούτων γοῦν τῶν ἁγίων τὸ σχῆμα καὶ τὴν πολιτείαν μετερχόμεθα καὶ ἡμεῖς οἱ εὐτελεῖς· καὶ ὅτι μὲν πῶς ἀγαποῦμεν νὰ τοὺς μιμούμεσθην, μαρτυρεῖ τὸ σχῆμα ὁποῦ λάβαμεν καὶ φοροῦμεν, καὶ ὁποῦ ἀφίσαμεν τὸν κόσμον καὶ τὴν πατρίδα μας, καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους μας, καὶ ἤλθαμε εἰς τὸ μοναστήριον· μαρτυρεῖ ἡ ὑποταγὴ καὶ ὑπακοὴ ὁποῦ ἔχομεν εἰς τοὺς προεστῶτας μας διὰ τὸν Χριστόν· καὶ μετὰ τούτων μαρτυρεῖ ἀκόμι καὶ ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως καὶ ἡ προσκύνησις τῶν ἁγίων εἰκόνων, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἤμεσθην ἐξόριστοι καὶ καταφρονημένοι, καὶ διωγμένοι ἐκ τοῦ μοναστηρίου. Τὸ λοιπὸν χαίρετε ἐν Κυρίῳ.

Τὰ ὁποῖα καὶ μόνον νὰ τὰ εἴπῃ τινὰς καθὼς λέγει ὁ ἀπόστολος, εἶναι ἐντροπὴ καὶ αἰσχρὸν τίποτες, ὁποῦ ἔπρεπε μετὰ εὐταξίας μάλιστα καὶ σεμνότητος νὰ περάσουν καὶ τὴν σήμερον, δοξάζοντες καὶ εὐχαριστοῦντες τὸν πανάγαθον Θεόν, διὰ τὰς δωρεὰς ὁποῦ μᾶς χαρίζει, καὶ νὰ ἐτοιμάζονται μὲ ἐλεημοσύνην πρὸς τοὺς πτωχοὺς, καὶ ἄλλας ἀγαθοεργίας, πρὸς τὴν ὑποδοχὴν καὶ ὑπάντησιν τῆς Ἁγίας Τεσσαρακοστῆς. Καὶ αὐτοὶ ἐκ συνεργίας καὶ πλάνης τοῦ διαβόλου ποιοῦσιν ὅλον τὸ ἐναντίον· ἀλλὰ τοῦτο τὸ παθένουσι διὰ νὰ μὴν προσέχουσιν εἰς τὰ λόγια καὶ εἰς τὰς παραγγελίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ μάλιστα εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ ψάλλονται καὶ ἀναγινώσκονται τὰς ἡμέρας ταύτας.

Τίνος γοῦν ἔνεκα τὸ ἀνήφερα τοῦτο; Διὰ νὰ ἔχομεν ἔννοια καὶ προσοχὴν ἡμεῖς οἱ ταπεινοὶ μοναχοί, ὁποῦ ἐχωρίσαμεν ἀπὸ τὸν κόσμον, νὰ μὴν ἀφήνωμεν τὸν νοῦν μας καὶ περιπατεῖ εἰς ἐκεῖνα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, οὐδὲ εἰς τὰς αὐτοῦ ἐπιθυμίας, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἄξιον νὰ τὰ ἐπιθυμᾷ τινὰς, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ τὰ συχαίνεται καὶ νὰ τὰ καταργίξῃ καὶ νὰ κλαίῃ ἐκείνους ὁποῦ τὰ κάμνουσι καὶ τὰ ἀγαποῦσι· καὶ μάλιστα νὰ συλλογισθοῦμεν μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ νὰ κατανοήσωμεν μετὰ φόβου τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, ὁποῦ μέλλομεν σήμερον νὰ ἀναγνώσωμεν, τὴν ὁποίαν διαλαμβάνει καὶ ὁ κανὼν τοῦ Τριωδίου ὁποῦ ἐψάλλαμεν· καὶ νὰ ἀνατυπώσωμεν καὶ νὰ ζωγραφίσωμεν μέσα εἰς τὸν νοῦν μας ἐκείνην τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ καὶ φρικτὴν ἡμέραν τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν ὁποίαν θέλει καθήσει μετὰ δόξης πολλῆς εἰς τὸν φοβερὸν θρόνον αὐτοῦ.

Καὶ τόσοσ φόβος καὶ τρόμος θέλει εἶστέν τότε, ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ οὐράνια τάγματα τῶν ἀγγέλων θέλουν τρομάξῃ καὶ ταραχθεῖ, καθὼς λέγει τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον· ὅτι καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται, τότε θέλουν ἐξετασθῆ, ὅχι μόνον τὰ ἔργα ἡμῶν ἀλλὰ καὶ τὰ τὰ λόγια ὁποῦ ἐσυντύχαμεν, κἂν καλὰ κἂν τε κακά· καὶ ἀκόμι καὶ οἱ

διαλογισμοὶ καὶ ἐνθυμήσεις τῆς καρδίας ἡμῶν. Ἐπειδὴ τότε θέλει στήσει ὁ φοβερὸς κριτῆς, τοὺς μὲν δικαίους ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τοὺς δὲ ἀθλίους ἀμαρτωλοὺς ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ· ἔπειτα θέλει εἰπεῖν ἰλαρῶς καὶ γαληνῶς πρὸς μὲν τοὺς ἐκ δεξιῶν ἐκείνην τὴν φωνήν· «Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου»· πρὸς δὲ τοὺς ἐξ ἀριστερῶν θέλει εἰπεῖ μετ' ὀργῆς ἐκείνην τὴν φοβερὰν καὶ ἐλεεινὴν ἀπόφασιν· «πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον· τὸ ἐτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ».

Ταῦτα γοῦν ἔπρεπε νὰ συλλογιζώμεσθιν πάντοτε καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ κοσμικοί, καὶ νὰ προσπίπτωμεν τῷ Θεῷ μετανοοῦντες καὶ προσκλαίοντες, διὰ νὰ συγχωρήσῃ ταῖς ἀμαρτίαις μας πρὶν φθάσῃ τὸ τέλος τῆς ζωῆς μας καὶ νὰ μᾶς λυτρώσῃ ἀπὸ τῶν τιμωριῶν ἐκείνων τῶν φοβερῶν, τῆς μελλούσης κολάσεως· ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τὸν κόσμον ὀλίγοι μεταχειρίζονται τὴν ἀρετὴν, κἂν ἡμᾶς ὅπου ἀφίσαμεν τὸν κόσμον, ἄς ἀκούσωμεν μετὰ προσοχῆς παρακαλῶ, τὰ λόγια τοῦ θεοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἄς ἐτοιμάσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας, ἵνα δουλεύσωμεν τῷ Κυρίῳ μετὰ φόβου καὶ τρόμου, ἀποδιώκοντες καὶ ἀπορρίπτοντες ἀπὸ τὴν καρδίαν ἡμῶν καὶ τὴν ψυχὴν πᾶσαν πρᾶξιν κακὴν καὶ πονηρὸν λογισμόν. Πᾶν δὲ ἀγαθὸν καὶ θεάρεστον ἔργον, καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἃς πάρωμεν εἰς τοῦ λόγου μας, ἃς γενοῦμεν εὐσπλαγχοὶ εἰς τοὺς ἀδυνάτους, καὶ ἐλεημονητικοὶ εἰς ταῖς καρδίαις ἡμῶν· γλυκεῖς εἰς τὰ λόγια καὶ ἡμεροὶ πρὸς ἀλλήλους, ταπεινόφρονες, μακρόθυμοι, ὑπομονητικοί, ὑπήκοοι εἰς τοὺς προεστῶτας, σπουδαῖοι καὶ προσεκτικοί ὄχι μόνον εἰς τοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ διακονήματα τοῦ μοναστηρίου ἡμῶν, γινώσκοντες, ὅτι ἡ ὑπηρεσία καὶ ἡ διακονία ὅπου κάμνομεν, δὲν εἶναι διὰ λόγου μας, ἀλλὰ διὰ τὸν Θεόν.

Ἦγουν διὰ νὰ κυβερνῶνται οἱ πτωχοὶ καὶ ἀδύνατοι, ἐφ' ὅσον γὰρ λέγει ὁ Χριστός «ἐποιήσατε ἐνὶ τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε»· καὶ διὰ τοῦτο νὰ προσέχωμεν καλῶς νὰ μὴ φθειρῆται τίποτες ἐκ τῶν πραγμάτων ὅπου ἔχομεν τοῦ μοναστηρίου ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν ἀπὸ ἐδίκην μας ἀμέλειαν, ἵνα μὴ ζημιώσωμεν οἱ τάλανες τὴν ψυχὴν μας. Ταῦτα γοῦν, καὶ εἴ τι ἄλλο ἀγαθὸν καὶ ἐπαινετὸν καὶ θεάρεστον ἔργον εἶναι, ἃς σπουδάσωμεν νὰ τὸ ἀποκτήσωμεν τώρα ἕως οὗ ἔχομεν καιρὸν, ἵνα ἀξίως κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ πολιτευσάμενοι, κληρονόμοι γενώμεθα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· ἧς γένοιτο πάντας ἐπιτυχεῖν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5.3 Τῆ Τετάρτῃ τῆς Τυροφάγου

Περὶ τοῦ μεμνησθαι ἡμᾶς ἀεὶ τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ σπεύδειν πρὸς τὸ εὐαρεστεῖν αὐτῷ

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἰδοὺ φιλανθρωπία καὶ χάριτι Θεοῦ ὅποῦ ἠξιώθημεν καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος νὰ φθάσωμεν εἰς τὰς ἡμέρας ταύτας, αἱ ὅποια εἶναι ὡς πρόθυρα καὶ προαύλια τῆς Ἁγίας Τεσσαρακοστῆς. Τὸ λοιπὸν πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ ἀπορρίψωμεν ἀφ' ἡμῶν πᾶσαν ὀκνηρίαν, πᾶσαν ἀμέλειαν καὶ νὰ ἀναλάβωμεν μετὰ πολλῆς σπουδῆς καὶ προθυμίας τὴν εὐνοίαν καὶ τὴν φροντίδα τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν· ἀρκεῖ ὁ καιρὸς ὅποῦ ἀπεράσαμεν εἰς τὴν ἀμέλειαν, σώνουσιν αἱ ἡμέραι ὅποῦ ἐδαπανήσαμεν ἀνωφελῶς εἰς τὴν ὀκνηρίαν καὶ τὴν ἀργίαν καὶ ἀκαρπίαν τῶν θείων ἔργων· ἄς ἀνακαινίσωμεν καὶ ἄς διαθερμάνωμεν μέσα εἰς τὸν νοῦν μας τὴν ἀγάπην καὶ τὴν μακροθυμίαν καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν ὅποῦ ἔχει πρὸς ἡμᾶς ὁ φιλόανθρωπος Κύριος· ἄς ἐνθυμηθοῦμεν τὰς μυρίας εὐεργεσίας καὶ ἀμετρήτους δωρεάς, ὅποῦ ἐποίησε καὶ ποιεῖ καθεκάστην εἰς ἡμᾶς, καὶ ἄς ἀφίσωμεν τὰς ἄλλας εὐεργεσίας ὅποῦ γινώσκει κάθε ἕνας ἀπὸ ἡμᾶς ξεχωριστά, ὅτι ἔχει ἐκ Θεοῦ. Καὶ μόνον διὰ τ' ἐκεῖνας ἄς εἰποῦμεν ὅποῦ εἰς ἅπαντας εἶναι φανεραῖς· καὶ πάλιν ὄχι ὅλαις, ἀλλὰ μέρος ἐξ αὐτῶν. Διότι ποῖος νοῦς ἀνθρώπινος νὰ συλλογισθῇ ἢ ποία γλῶσσα νὰ διηγηθῇ περὶ τῶν εὐεργεσιῶν καὶ τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ ἀρκετῶς;

Καὶ βλέπε, ἀδελφέ, τὴν ἀγάπην ὅποῦ ἔχει πρὸς ἡμᾶς ὁ Θεός· ἐνόησον τὴν μεγάλην καὶ ὑπερβολικὴν τιμὴν ὅποῦ ἐτίμησεν τὸ γένος τῶν αἰώνων· γὰρ παρὰ νὰ ποιήσῃ τὸν ἄνθρωπον, ἐδημιούργησε τὸν κόσμον καὶ τὸν ἐστόλισε μὲ τοιοῦτον στολισμὸν θαυμαστὸν καὶ ὠραιότατον διὰ ὑπηρεσίαν καὶ ἀπόλαυσιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπειτα ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον καὶ ἔκαμέ τον βασιλέα καὶ ἐξουσιαστὴν τῶν ζώων ὀλονῶν, τῆς γῆς καὶ θαλάσσης καὶ τοῦ ἀέρος, καθὼς καὶ ὁ μακάριος Δαυὶδ, περὶ τούτου δοξολογεῖ καὶ ἀνυμνῶν αὐτὸν λέγει· «πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ»· ὅλα λέγει τὰ πράγματα καὶ τὰ ζῶα τοῦ κόσμου τὰ ἔβαλες ὑποκάτω τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀνθρώπου, φιλόανθρωπε δέσποτα.

Ἐπλάσε μας κατὰ τὴν ἴδιαν αὐτοῦ εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν· ἔδωκέ μας φρόνεσιν καὶ φυσικῆς γνῶσιν, νὰ ἐγνωρίζωμεν τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν· ἐπαρέβημεν τὴν ἐντολήν του καὶ ἐμακρύνθημεν ἐξ αὐτοῦ, ἀλλ' αὐτὸς πάλιν ἤλθε γυρεύωντάς μας καὶ ἔλαβε θάνατον διὰ λόγου μας, διὰ νὰ μᾶς ἐξαγοράσῃ καὶ νὰ μᾶς λυτρώσῃ, ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ

διαβόλου, και από την κόλασιν. Και μᾶς ἔφερον ὄχι εἰς τὸν ἐπίγειον παράδεισον, ἀλλὰ μᾶς ἀνέβασεν ἀπάνω εἰς τὸν οὐρανόν· ἐχάρισέ μας τὸ ἅγιον βάπτισμα ὅπου μᾶς λυτρώνει ἀπὸ πᾶσαν ἁμαρτίαν. Καὶ ὅποταν τὸ μολύνωμεν με ταῖς ἁμαρτίαις, πάλιν μᾶς ἔδωκε τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν ἐξομολόγησιν νὰ ἐπιστρέφωμεν, νὰ τὸ καθαρίζωμεν καὶ νὰ τὸ λαμπρύνωμεν. Τέλος δὲ πάντων ἔχει ἐτοιμασμένα διὰ τ' ἐμᾶς, ἐὰν φυλάξωμεν τὰς ἐντολάς του, βασιλείαν οὐρανῶν, χαρὰν ἀνεκκάλητον, αἰώνιον καθαριότητα καὶ τὰ λοιπὰ ἐκεῖνα ἀγαθὰ, τὰ ὅποια καθὼς ὁ ἀπόστολος λέγει, «μὴτε ὀφθαλμὸς ἀνθρώπου τὰ εἶδε, μὴτε αὐτίον τὰ ἤκουσε, μὴτε νοῦς τινὸς τὰ ἐσυλλογίσθη, ὅσα ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς διὰ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν».

Καὶ ἀπάνω εἰς τοῦτα ἃς συλλογισθοῦμεν ἀκόμη, ποσάκις ἤλθαμεν εἰς κινδύνους ψυχικὸς καὶ σωματικὸς, καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος μᾶς ἐλύτρωσε· πόσαις φοραῖς ἐπακούσαμεν τῶν πονηρῶν δαιμόνων καὶ ἐκάμαμεν τὰ θελήματά των, καὶ τοῦ παναγάθου Θεοῦ ἐπαρηκούσαμεν θεληματικῶς μας καὶ αὐτὸς πάλιν δὲν μᾶς ἐγκατέλιπε νὰ ἀφίση νὰ μᾶς βλάψωσιν οἱ δαίμονες καὶ νὰ μᾶς κακοποιήσουν· ἀλλὰ μᾶς ἐσκέπαζεν ἡ χάρις του καὶ μᾶς ἐφύλαττεν ἀβλαβεῖς ἐξ αὐτῶν· καὶ μᾶς ἔτρεφε καὶ ἐκυβέρνηα τὴν ζωὴν ἡμῶν· μακροθυμῶν καὶ περιμένων ἡμέρα τὴν ἡμέραν, πότε νὰ μετανοήσωμεν· καὶ ἔβαλεν εἰς ἡμᾶς τὸν σκοπὸν τῆς μοναδικῆς πολιτείας, καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ ἀσκητικοῦ βίου· καὶ μᾶς ἐγκαρδίωσε νὰ μισήσωμεν τὸν κόσμον καὶ τὴν ἀπάτην αὐτοῦ. Καὶ νὰ ἀφίσωμεν πατρίδα, συγγενεῖς καὶ φίλους, καὶ νὰ καταξιοθῶμεν νὰ ἐλθοῦμεν εἰς τοῦτον τὸν τόπον τῆς μετανοίας, καὶ νὰ συναριθμηθοῦμεν εἰς τὴν ἁγίαν ταύτην συνοδίαν τῆς ἱερᾶς ἀδελφότητος. Ἄς ἐννοήσωμεν ὅτι ἐὰν χωρὶς νὰ κάμωμεν ἐνώπιον αὐτοῦ τίποτε ἀγαθόν, μάλιστα δὲ σφάλματα μυρία καὶ ἁμαρτίας ἀναριθμήτους, αὐτὸς πάλιν μᾶς ὑπομένει καὶ μᾶς ἀγαπᾷ καὶ μᾶς φυλάττει ἀβλαβεῖς ἀπὸ πολλὰ κακὰ ὅπου μᾶς ἔπρεπε νὰ πάθωμεν διὰ τὰς ἁμαρτίας μας· ἂ μὴ ἐὰν ἐπιστραφοῦμεν ἐξ ὅλης μας τῆς καρδίας πρὸς αὐτόν, καὶ σπουδάσωμεν καὶ ἀγωνισθοῦμεν νὰ τὸν ἀρέσωμεν, ἄραγε πόσα ἀγαθὰ καὶ πόσα χαρίσματα πνευματικὰ θέλομεν λάβει ἐξ αὐτοῦ; Μάλιστα δὲ θέλει μᾶς δυναμώσει καὶ νὰ μᾶς κατευοδώσει εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς.

Ταῦτα λοιπόν, ἀδελφοί, ἃς συλλογίζομεσθιν ἡμέρας καὶ νυκτός, ταῦτα νὰ μελετῶμεν ἀδιαλείπτως, ἤγουν τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ, τὰς εὐεργεσίας, τὰ χαρίσματα, καὶ ἃς λέγωμεν πάντοτε μετὰ τοῦ θείου Δαυὶδ· «τί ἀνταποδώσωμεν περὶ πάντων ὧν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν;». «Καὶ τίς εἰμὶ ἐγὼ Κύριέ μου Κύριε, καὶ τίς ὁ οἶκος τοῦ πατρός μου,

ὅτι ἠγάπησάς με»; Διότι ὅποτεν συλλογιζώμεσθεν ταῦτα, θέλομεν παρακινηθεῖ εἰς περισσότερον πόθον, τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς Θεοῦ.

Καὶ θέλομεν βιάσει τὸν ἑαυτὸν μας, εἰς τὸ ποιῆσαι τὰς ἀγίας αὐτοῦ ἐντολάς, διὰ νὰ μὴ λυπήσωμεν τὸν τοιοῦτον εὐεργέτην καὶ προνοητὴν δεσπότην ἡμῶν· καὶ αὐτὸς θέλει δώσει τότε τὴν χάριν τοῦ περισσοτέρως καὶ τὴν βοήθειάν του εἰς ἡμᾶς, ἵνα εὐαρεστήσωμεν αὐτῷ ἕως τέλους, εἰς δόξαν καὶ τιμὴν τοῦ ἀγίου αὐτοῦ ὀνόματος, ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5.4 Τῆ Παρασκευῆ τῆς Τυροφάγου

Περὶ ἐγκρατείας καὶ προσευχῆς

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, πολλάκις ἐπαινῶν καὶ ἐγκωμιάζοντας ἐγὼ τὸ σχῆμα καὶ τὴν τάξιν τῆς μοναδικῆς πολιτείας, δὲν τὸ κάμνω διὰ κολακίαν, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν συντυχαίνω· οὐδὲ εἶναι ὁ σκοπός μου νὰ κατηγορῶ τοὺς κοσμικοὺς, ἀλλὰ θέλοντας νὰ σᾶς παρακινήσω εἰς τὰ ἔργα τῆς ἐναρέτου ζωῆς, ταῦτα λέγων οὐ παύομαι· ἐπειδὴ καὶ ταύταις ταῖς ἡμέραις γινώσκετε τί σύγχυσαις καὶ ταραχαῖς, καὶ παίγνια σατανικά, καὶ μέθαι καὶ χοροί, καὶ ἄλλα τοιαῦτα παρόμοια γίνονται εἰς τὸν κόσμον, τὰ ὅποια ὅλα εἶναι ἔργα τοῦ διαβόλου καὶ ἔξω τῆς χριστιανικῆς τάξεως, διὰ τὰ ὅποια ἐὰν δὲν μετανοήσουν ὅσοι εἰς τοιαῦτα ξετρέχουσι, θέλουν κολασθεῖ μεγάλως.

Ἀλλὰ ἡ πολιτεία καὶ διαγωγή τῶν μοναχῶν, δὲν εἶναι τοιαύτη. Ἀμὴ τί; Νύκτα καὶ ἡμέραν αἰνοῦσι καὶ δοξολογοῦσι τὸν Κύριον κατὰ τὴν τάξιν καὶ νομοθεσίαν ὅπου μᾶς ἐπαρέδωκαν οἱ ἅγιοι πατέρες ἡμῶν· καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ ψαλμοφδίαν εἰς ψαλμοφδίαν, καὶ ἀπὸ ἀνάγνωσιν εἰς ἀνάγνωσιν μεταβαίνομεν καὶ ἀπὸ προσευχὴν εἰς προσευχὴν, καὶ πότε μὲν πρέπει νὰ προσέχωμεν καὶ νὰ φυλάσσωμεν τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν μας μὲ ἀσφάλειαν, ἵνα μὴ λάθῃ ἡμᾶς ὁ ἐχθρὸς καὶ σπεῖρη πονηροὺς λογισμοὺς καὶ ἀκαθάρτους εἰς αὐτὴν ἢ τῆς ὑπερηφανείας, ἢ τῆς κενοδοξίας, ἢ τῆς πορνείας, ἢ ἄλλης τινὸς ἀμαρτίας· πότε δὲ νὰ μελετῶμεν μέσα μας ψαλμοὺς καὶ ὕμνους, καὶ ἄλλα θεϊκὰ λόγια, καὶ πότε μὲν νὰ ἠσυχάζωμεν, ὅταν τὸ καλὴ ὁ καιρὸς εἰς τὰ κελλία μας, ἄλλοτε δὲ νὰ συντυχαίνωμεν περὶ ὠφελείας ψυχῆς· ἓνας τὸν ἄλλον νὰ ὑπηρετοῦμεν, ἓνας τὸν ἄλλον νὰ συμπονοῦμεν καὶ νὰ ἀγαποῦμεν ὡς γνήσιοι ἀδελφοὶ καὶ ὡς ἓνα σῶμα καὶ πνεῦμα ὅπου εἴμεσθιν, καὶ πρὸς τούτοις νὰ εἴμεσθιν πρόθυμοι καὶ ἐμπιστευμένοι εἰς τὰ διακονήματα ὅπου εὐρίσκόμεθα· καὶ καθὼς λέγει ὁ ἀπόστολος, «ἓνα σῶμα καὶ ἓνα πνεῦμα νὰ εἴμεσθιν, ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ἡμῶν».

Ὅλα μὲ τὴν τάξιν καὶ τὸ μέτρον νὰ κυβερνοῦνται, καὶ ἂν κάμη χρεια καὶ σωματικῆς ἀνέσεως καὶ παρακλήσεως ἑορτή, μηδὲ αὐτὸ εἶναι ἔξω τῆς ὀρθότητος καὶ τῆς εὐλαβείας· μόνον μετὰ σεμνότητος καὶ τάξεως νὰ γίνεται καθὼς πρέπει τοῖς μοναχοῖς, καὶ ἔχομεν τὴν μαρτυρίαν ἐκ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου· ἄκουσον γὰρ τί λέγει ὁ Χριστὸς πρὸς τὸν Ἰούδαν· «ὁ ποιεῖς, ποιήσον τάχιον»· τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ· τινὲς γὰρ ἐδόκουν (ἐπειδὴ καὶ εἶχεν ὁ Ἰούδας τὸ

1 ἐγκωμιάζοντας 2 συντυχένω 3 θέλωντας 18 συντυχένωμεν 21-22 Εφεσ. 4, 4 27 Ἰωάν. 13, 27

πουγγίον) ὅτι εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, «ἀγόρασον ὧν ἔχομεν χρείαν εἰς τὴν ἑορτὴν», ἢ διὰ τὴν δώση τί τοῖς πτωχοῖς· ἤγουν εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τὸν Ἰούδαν, ἐκεῖνο ὅπου μέλλεις νὰ κάμῃς, κάμε το τὸ συντομώτερον. Ἀλλ' ὁ μὲν Κύριος τὸ εἶπε τοῦτον, διὰ τὴν προδοσίαν ὅπου ἔμελλε νὰ κάμῃ ὁ Ἰούδας, οἱ δὲ ἀπόστολοι δὲν τὸ ἐκατάλαβαν, ἀμὴ ἐνόμισαν τινὲς ἐξ αὐτῶν ὅτι τοῦ εἶπεν ὁ Χριστὸς τάχα νὰ ἀγοράσῃ καὶ νὰ ἐτοιμάσῃ τὰ χρειαζόμενα εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα ἢ νὰ δώσῃ τῶν πτωχῶν τίποτες ἐλεημοσύνην.

Βλέπετε, ἀδελφοί, ὅτι καὶ οἱ ἀπόστολοι εἶχαν φροντίδα διὰ τὴν ἑορτὴν καὶ διὰ τοὺς πτωχοὺς; Λοιπὸν καὶ ἡμεῖς οἱ ταπεινοὶ ἂν ἔχομεν καὶ παραμικρὰν φροντίδα τῶν ἑορτῶν εἰς σωματικὴν παραμυθίαν, δὲν εἶναι ἔξω τοῦ πρέποντος· ἀληθῶς μὲ τάξιν καὶ μέτρον καθὼς εἴπωμεν νὰ γίνεταί. Ἀλλὰ εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὅπου μᾶς ἠξίωσεν εἰς τοιαύτην πολιτείαν καὶ μοναχικὴν διαγωγὴν, ὅχι ἐκ τῶν ἀγαθῶν ἡμῶν πράξεων, διότι δὲν ἐποιήσαμεν κανένα καλὸν ἔργον ἐνώπιον αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ μόνον διὰ τὴν ἄμετρον αὐτοῦ ἐλεημοσύνην καὶ πολλὴν ἀγαθότητα.

Διὰ τοῦτο, ἀγαπητοὶ μου ἀδελφοί, χρεωστοῦμεν πάντοτε καὶ ἀεὶ νὰ εὐχαριστοῦμεν μεγάλως τῷ εὐεργέτῃ καὶ πανοικτίρμονι Θεῷ μετὰ συντετριμμένης καρδίας, ὅπου μᾶς ἐλευθέρωσεν ἀπὸ τὰ πάθη τοῦ κόσμου. Διατὶ εἰς μὲν τὴν πολιτείαν τῶν μοναχῶν γίνονται ταῦτα, ὡς εἶπαμεν, ἐν δὲ τῷ κόσμῳ σπανίως εἶναι καὶ δυσκόλως νὰ εὐρεθοῦν τοιαῦτα πράγματα· διότι αἱ μέριμναι καὶ φροντίδες τῆς πλεονεξίας καὶ τοῦ πλούτου καὶ τῶν λοιπῶν πραγμάτων τῆς ματαιότητος τοῦ κόσμου, τόσον τοὺς περιπλέκειν νύκτα καὶ ἡμέρα τοὺς βιωτικούς, ὅπου σχεδὸν δὲν ἔχουσιν οἱ ταλαίπωροι ἄδειαν μηδὲ νὰ ἐξανασάνωσιν· αἰσχρολογίαις δὲ καὶ ψευματολογίαις, πορνείαις καὶ μοιχείαις, καὶ ἄλλαις ἀτυχίαις καὶ ἀδικίαις δὲν λείπουσι· καταλαλεῖ καὶ καταρᾶται ἓνας τὸν ἄλλον καὶ μάχεται, ἄλλος δὲ πάλιν τραβίζει τὸν ἄλλον εἰς δικαστήριον καὶ ἕτερος βοᾷ καὶ κλαίει πὼς ἀδικήθηκε καὶ ἄλλα περισσότερα κακὰ καὶ βάσανα εἶναι εἰς τὸν κόσμον, τὰ ὅποια ὅλοι τὰ ἐγνωρίζομεν, διὰ τὸ ὅποῖον λέγει καὶ ὁ μακάριος Χρυσόστομος ὅτι «ὀλίγοι καὶ παραμικρὸν μέρος τοῦ κόσμου θέλουν σωθεῖ». Καὶ ὁ μὲν λόγος αὐτὸς εἶναι φοβερός, ἀλλ' ὅμως εἶναι ἀληθινός. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ πενθοῦμεν, ὅχι μόνον διὰ ταῖς ἐδικαῖς μας ἀμαρτίαις, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν τοιαύτην ἀπόφασιν, διότι καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τοὺς κοσμικοὺς ἐγεννήθημεν, ὅλοι ἀπὸ ἓνα χῶμα ἡμεσθεν, ἓνα βάπτισμα ἔχομεν, μίαν πίστιν, μίαν ὁμολογίαν· ὅλοι ἀδελφοὶ εἴμεσθεν.

Δὲν λυπᾶται τινὰς νὰ βλέπῃ καὶ ζῶον νὰ πίπτῃ εἰς τὸν κρημνόν; πόσῳ μᾶλλον τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν καὶ ὁμοπίστους νὰ μὴ λυπούμεσθεν καὶ νὰ θρηνοῦμεν; Διὰ τοῦτο

καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἔκλαιε τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ ἐν ἀδιαλείπτῳ ὀδύνη τῆς καρδίας προσευχόμενος· καὶ ὁ προφήτης Ἰερεμίας ἐθρήνει τὸν Ἰσραὴλ καὶ ὄχι μόνον ἀπλῶς ἐθρήνησεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς θρήνους ἔγραψε καὶ ἄφησε νὰ τοὺς ἀναγινώσκουσιν· ἀλλὰ καὶ Μωυσῆς ὁ προφήτης ἐβόα πρὸς τὸν Θεόν· «εἰ μὲν ἄφεις τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῖς, ἄφες· εἰ δὲ ἐξάλειψον καὶ ἐμένα ἀπὸ τὸ βιβλίον σου»· καὶ σχεδὸν κάθε εἷς ἀπὸ τοὺς ἁγίους ἔτζη ἐλυπᾶτον τοὺς ἁμαρτωλοὺς, καὶ ἐπαρακάλειε τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτῶν. Οὕτω λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἀδελφοί, ἐὰν ἀγαπῶμεν νὰ περιπατοῦμεν κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἁγίων, ἅς μὴ φροντίζωμεν μόνον διὰ τὴν ἐδικὴν μας σωτηρίαν, ἀμὴ καὶ διὰ τὸν κόσμον ὅλον νὰ παρακαλοῦμεν, καὶ νὰ λυπούμεσθιν διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, διὰ τοὺς αἰρετικούς, διὰ τὰ ἔθνη ὅποῦ κείτουνται εἰς τὸ σκότος τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς ἀσεβείας· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν διὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους νὰ ποιοῦμεν ἐντεῦξαις, δεήσεις καὶ εὐχαριστίας κατὰ τὴν παραγγελίαν ὅποῦ λέγει ὁ μακάριος Παῦλος· διότι παρακαλώντας διὰ τοὺς ἄλλους, ἔμπροσθεν ἀπ' ἐκείνους θέλομεν ἀφήσει τοῦ λόγου μας καὶ θέλομεν ἀποκτήσει τὴν κατάνυξιν καὶ τὴν κάθαρσιν τῶν σαρκικῶν παθῶν καὶ τῶν μολυσμῶν, ἐξ ὧν λυτρωθῆμεν καὶ ζωῆς αἰωνίου ἐπιτύχοιμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5.5 Τῆ Κυριακῆ τῆς Τυροφάγου

Περὶ νηστείας καὶ ὅτι τοῦ ἀληθινοῦ ὑπηκόου καὶ ὑποτακτικοῦ ἀληθῆς νηστεία ἐστὶν ἡ ἐκκοπὴ τοῦ θελήματος

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ὁ ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος Θεὸς ἡμῶν, ὁποῦ χαρίζει τὴν ζωὴν μας καὶ μᾶς φέρει ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, ἔφερε καὶ τώρα ἡμᾶς διὰ τὴν πολλὴν του εὐσπλαχνίαν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ τῶν ἁγίων νηστειῶν, ἐν τῷ ὁποίῳ, κάθε εἷς τῶν ἀγωνιστῶν καὶ σπουδαίων ἀγωνίζεται καὶ κοπιᾶζει διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς του, καθὼς προαιρεῖται καὶ βούλεται. Καὶ ὁ μὲν εἰς τὴν ἐγκράτειαν σπουδάζων νηστεύει διπλᾶς καὶ τριπλᾶς ἡμέρας, ὁ δὲ εἰς τὴν ἀγρυπνίαν ἀναγινώσκων ἀγρυπνᾷ καὶ προεύχεται τόσας ὥρας καὶ τόσας· ἄλλος πάλιν εἰς τὴν γονυκλισίαν καὶ κοπιᾶζων ποιεῖ τόσας καὶ τόσας μετανοίας, κατὰ τὴν δύναμιν ὁποῦ ἔχει καὶ ἄλλος εἰς ἄλλο τι τῶν κατορθωμάτων. Καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, πολλὴν ἠθέλεν ἰδεῖ τινὰς τὴν σπουδὴν καὶ τὴν προθυμίαν ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις εἰς κάθε ἀγωνιστὴν μοναχόν.

Ὁ δὲ μοναχὸς ὁποῦ εὐρίσκεται εἰς ὑποταγὴν καὶ εἶναι ὑπήκοος ἀληθινός, ἐκεῖνος ὑπερβαίνει τοὺς εἰρημένους ἀγωνιστὰς διότι δὲν ἔχει τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν ἀρετὴν εἰς μερικὰς ἡμέρας, ἀλλὰ εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν. Ποῖος δὲ εἶναι ὁ ἀγῶνας τοῦ ὑποτακτικοῦ καὶ ὑπηκόου καὶ ποῖον εἶναι τὸ κατόρθωμά του τὸ μέγα καὶ ὁ στέφανος ὁ λαμμπρός; νὰ μὴ θαρρῆ μηδὲ νὰ ἐμπιστεύεται εἰς τὸν ἐδικόν του λογισμόν, μηδὲ νὰ περιπατῆ εἰς τὸ ἴδιόν του θέλημα, ἀλλὰ εἴ τι κάμνει, νὰ εἶναι μὲ τὴν ἐρώτησιν καὶ πρόσταξιν καὶ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ὁδηγοῦ αὐτοῦ καὶ ἡγουμένου· τὸ ὁποῖον εἶναι, ὡς εἶπαμεν, περισσότερο ἀπὸ ὅλα τὰ λοιπὰ σπουδάσματα καὶ ἀγαθὰ κατορθώματα. Καὶ κοντολογία νὰ εἰποῦμεν, μαρτυρίου στέφανον ἔχει ἡ ὑποταγὴ καὶ ἡ ὑπακοὴ ὁποῦ κατὰ Θεὸν γίνεται, διότι νὰ κόπτη τινὰς τὸ θέλημά του, τόσον λογίζεται ὡσὰν νὰ ἔχυνε τὸ αἷμα του διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ.

Ἄλλ' οὖν ἅπαντες, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, γινώσκομεν ὅτι ἐν ταύταις ταῖς ἁγίαις ἡμέραις καὶ τῶν φαγητῶν θέλει γένει ἐναλλαγὴ, καὶ τῶν γονυκλισιῶν καὶ μετανοιῶν προσθήκη, καὶ τῆς ψαλμωδίας καὶ ἀναγνώσεως καὶ πάσης τῆς ἀκολουθίας αὔξησις κατὰ τὴν παλαιὰν καὶ ἀρχαίαν παράδοσιν τῶν ἁγίων Πατέρων· διὰ τοῦτο ἂς δεχθοῦμεν καὶ ἡμεῖς τὸ δῶρον τῶν νηστειῶν ἀσπασίως καὶ περιχαρῶς· μὴ σκυθρωπάζοντες διὰ τὴν κακοπάθειαν τοῦ κορμιοῦ, ἀλλὰ χαίροντες νὰ εὐφραίνωμεθα διὰ τὴν ὑγίαν καὶ σωτηρίαν τῆς ψυχῆς ἡμῶν.

Ἄς ἀπεράσωμεν γοῦν τὰς ἁγίας ταύτας ἡμέρας τῆς νηστείας μὲ ἰλαρότητα

καρδίας, ἄκακοι, ἀόργητοι, ἀπόνηροι, ἀκατάλαλοι, χωρὶς φθόνον καὶ μάχην, ἀλλὰ μάλιστα εἰρηνικοὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀγαπητικοί, ἡμεροὶ καὶ ταπεινοί, εὐπειθεῖς, μεστοὶ ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν· ὅποτεν εἶναι καιρὸς ἡσυχίας νὰ ἡσυχάζωμεν καὶ ὅταν εἶναι καιρὸς συντυχίας νὰ συντυχαίνωμεν μετὰ εὐταξίας καὶ ταπεινώσεως· νὰ φεύγωμεν τὴν σύγχυσιν τῶν θορύβων καὶ τὴν ταραχὴν ποιοῦντες τὰ ἔργα καὶ τὰς ὑπηρεσίας ἡμῶν ἀσύγχυστα καὶ εἰρηνικά, διότι ἡ σύγχυσις φέρνει πολλὴν βλάβην εἰς τὴν συνοδίαν τῶν ἀδελφῶν· καὶ ἀπάνω εἰς ὅλα νὰ ἔχωμεν προσοχὴν καὶ ἔννοιαν, νὰ μὴν ἀνοίγωμεν πόρταν εἰς τοὺς κακοὺς λογισμοὺς, ὅπου ἔρχονται νὰ μολύνουσι καὶ νὰ ρυπώσουν τὴν ψυχὴν μας καὶ τὴν καρδίαν μας, μηδὲ νὰ δίδωμεν τόπω τῷ διαβόλῳ, καθὼς μᾶς διδάσκει ἡ γραφή· «ἐὰν ἀναβῆ πνεῦμα τοῦ ἐξουσιάζοντος ἐπὶ σέ, τόπον μὴ σοῦ εὔροι»· Τόσον δὲν ἔχει ὁ ἐχθρὸς ἐξουσίαν νὰ μᾶς δυναστεύσῃ οὐδὲ νὰ μᾶς κυριεύσῃ, ἀλλὰ μόνον νὰ ρίπτῃ κακοὺς λογισμοὺς ὡσὰν ὁ ψαρὰς τὸ δόλωμα· καὶ ὅποτεν ἡμεῖς τοὺς ἀποδιώκωμεν μὲ τὴν προσευχὴν καὶ ἐπίκλησιν τοῦ ἐνδόξου ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τότε καὶ ὁ ἐχθρὸς ἀναχωρεῖ ἀφ' ἡμῶν σκυθρωπὸς καὶ ἐντροπισμένος.

Ἄς βάλλωμεν λοιπόν, ἀδελφοί, κόπον καὶ σπουδὴν νὰ φυλάζωμεν τὴν ψυχὴν μας ἀμόλυντον καὶ καθαρὰν ἀπὸ ῥυπαρῶν λογισμῶν καὶ ἀπλήγωτην ἀπὸ ταῖς σαγίταις αὐτῶν ὡς νύμφην Χριστοῦ, διότι τοιοῦτοτρόπως θέλωμεν ἀξιωθεῖ καὶ ἡμεῖς νὰ γενοῦμεν κατοικητήριον τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ νὰ ἀκούσωμεν τό, «μακάριοι οἱ καθαροὶ τῆ καρδία, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται»· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν νὰ ποιοῦμεν καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος, «ὅσα εἶναι ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἅγια, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὐφημα, εἴ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις ἔπαινος, καθὼς πρέπει τοῖς ἁγίοις».

Ταῦτα λοιπόν νὰ συλλογίζόμεσθην καὶ ταῦτα νὰ ποιοῦμεν, διὰ νὰ ἀξιωθοῦμεν τῆς αἰωνίου μακαριότητος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ πρέπει δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5.6 Τῆ Τετάρτῃ τῆς πρώτης ἐβδομάδος

Περὶ νηστείας καὶ ἀπαθείας

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ὁμοιάζουσιν αἱ ἡμέραι αὐταὶ τῶν ἁγίων νηστειῶν ἀνάμεσα εἰς τὸν ἄλλον καιρὸν τοῦ χρόνου, ὡσὰν ἕνας λιμένας εὐδιανὸς εἰς τὸν ὁποῖον συντρέχουν ὅλοι καὶ εὐρίσκουν γαλήνην πνευματικὴν, ὅχι μόνον οἱ μοναχοί, ἀλλὰ καὶ οἱ λαϊκοί· ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι, βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς· μικροὶ τε καὶ μεγάλοι· καὶ εἰς κοντολογίαν εἰς πᾶν γένος ἀνθρώπων καὶ εἰς πᾶσαν ἡλικίαν εἶναι ὠφέλιμος καὶ σωτήριος οὗτος ὁ καιρὸς τῆς νηστείας διότι καὶ εἰς τὰ κάστρη καὶ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν πᾶσα σύγχυσις καὶ ταραχὴ σχολάζει τώρα καὶ παύει, καὶ περισσότερον μάλιστα δοξολογίαις καὶ ψαλμωδίαις, προσευχαῖς καὶ ἐλεημοσύναις, ἐκ τῶν ὁποίων γενόμενος ἴλεως καὶ εὐμενῆς ὁ πανάγαθος καὶ φιλόανθρωπος Θεὸς ἡμῶν δίδει συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν· μόνον ἐὰν ἐπιστρέψωμεν πρὸς αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ἡμῶν προσπίπτοντες αὐτῷ μετὰ φόβου καὶ τρόμου καὶ τάσσοντες νὰ ἀφίσωμεν κάθε εἷς πᾶσαν κακὴν συνήθειαν ὅπου ἐκράτει.

Ἄλλ' οἱ μὲν χριστιανοί, ὅπου εὐρίσκονται εἰς τὸν κόσμον, ἔχουσι διδασκάλους καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς αὐτῶν καὶ ποιμένας, ὅπου τοὺς καθοδηγοῦσι· διότι καθὼς ἐκεῖνοι ὅπου ἀγωνίζονται ἐν τῷ σταδίῳ, τοιουτοτρόπως καὶ οἱ νηστεύοντες, χρειάζονται τὴν παρακίνησιν καὶ νουθεσίαν τῶν διδασκάλων. Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ ἐγὼ ὁ ταπεινὸς εὐρίσκομαι εἰς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην εἰς τόπον προστασίας, χρέος μου εἶναι λοιπὸν νὰ εἰπῶ ὀλίγα τινὰ περὶ ταύτης τῆς ψυχοτρόφου νηστείας· ἡ νηστεία τοίνυν, ἀδελφοί, εἶναι ἕνας ἀνακαινισμὸς καὶ ξανανέωσις τῆς ψυχῆς, διότι, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος, ὅσον ὁ ἔξω ἄνθρωπος φθείρεται, τοσοῦτον ὁ ἔσωθεν ἀνακαινοῦνται· ἤγουν ὅσον ἡ σὰρκα ἀχαμνίζει καὶ μαραίνεται ἀπὸ τὸν κόπον τῆς νηστείας, τόσον ἡ ψυχὴ ξανανεώνει καὶ ξανακαινουργώνεται ἡμέρα τῆ ἡμέρα καὶ εὐμορφαίνει καὶ γίνεται ὠραία, κατὰ τὴν εὐμορφίαν ὅπου μᾶς ἔδωκεν ὁ Θεὸς ἐξαρχῆς· καὶ ὅταν γένη καθαρὰ καὶ εὐμορφος διὰ τῆς νηστείας καὶ ἐξομολογήσεως, τότε καὶ ὁ Θεὸς αὐτὴν ἀγαπᾷ, καθὼς λέγει τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον· «ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παραυτῷ ποιήσομεν».

Τὸ λοιπὸν, ἐπειδὴ τοσοῦτον εἶναι τὸ ἀξίωμα τῆς νηστείας καὶ τοσαύτην ὠφέλειαν ἔχει, ὅτι μᾶς κάμνει νὰ γενοῦμεν κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ, πρέπον εἶναι ὅτι καὶ ἡμεῖς νὰ τὴν ὑποδεχθῶμεν μετὰ πολλῆς χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης· νὰ μὴ βαρυνώμεσθαι διὰ τὰ πενιχρὰ φαγητά, γινώσκοντες ὅτι καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς τὴν ἔρημον με

ψωμί και νερόν ἐφίλευσε τόσον πλῆθος ἀνθρώπων, ὅταν εὐλόγησε τοὺς ἄρτους· και ὁμως ἂν ἤθελε βουληθῆ, ἐδύνετον νὰ προστάξῃ νὰ εὐρεθοῦν ἐκεῖ και ἄλλης λογῆς ἀκριβὰ φαγητά, ἀλλὰ διὰ νὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς παράδειγμα νὰ νηστεύσωμεν και νὰ ἐγκρατεώμεθα, διὰ τοῦτο ἐποίησε τὸ τοιοῦτον και μόνον τὰ ἀναγκαῖα νὰ γυρεύωμεν. Ἄλλ' ἐὰν και τώρα εἰς τὴν ἀρχὴν φαίνεται τὸ πρᾶγμα δύσκολον και βαρετόν, ὁμως ἡμέρα τῆ ἡμέρα, ἂν βάλλωμεν κόπον και προθυμίαν, Θεοῦ βοηθεία θέλει μᾶς ἔλθει ἐλαφρότερον· πλὴν ἐὰν θέλωμεν νὰ γένη ἡ νηστεία ἡμῶν ἀληθῆς και δεκτὴ εἰς τὸν Θεόν, καθὼς νηστεύομεν τὰ φαγητά, ἔτιζῃ νὰ φυλαγώμεσθαι και ἀπὸ πᾶσαν ἀμαρτίαν ψυχικὴν και σωματικὴν, καθὼς μᾶς διδάσκουσιν οἱ θεῖοι πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν οἵτινες λέγουσι, νηστείαν οὐκ ἀποχὴν βρωμάτων μόνον τελέσωμεν, ἀλλὰ παντὸς ὑλικοῦ πάθους ἀλλοτρίωσιν, ἤγουν νὰ μὴ νηστεύωμεν μόνον τὰ φαγητά, ἀλλὰ νὰ ἀπέχωμεν ἀπὸ πᾶσαν ἀμαρτίαν.

Ἄς προσέχωμεν γοῦν παρακαλῶ ἀπὸ τὴν ἀκηδία, ἀπὸ τὴν ἀμέλειαν, ἀπὸ τὴν ὀκνηρίαν, και μάλιστα ἀπὸ τὴν κενοδοξίαν, ἀπὸ τὴν ζηλοφθονίαν, ἀπὸ τὴν μνησικακίαν, ἀπὸ τὴν αὐταρέσκειαν, ἀπὸ τὴν διορθυμίαν (ιδιορρυθμίαν), τὰ ὅποια εἶναι βαρῆ ἀμαρτήματα και μόνον ἓνα ἀπ' αὐτὰ σώνει νὰ θανατώσῃ τὴν ψυχὴν· και πρὸς τούτοις νὰ μὴ περιπατοῦμεν κατὰ τὸ θέλημά μας, ἀλλὰ μὲ τὴν συμβουλήν και γνώμην τοῦ μετὰ Θεὸν ὁδηγοῦ ἡμῶν, διότι ἄλλο δὲν ἀγαπᾷ ὁ ἐχθρὸς τοῦ καλοῦ διάβολος ὡσὰν νὰ εὔρη ἄνθρωπον ὅπου δὲν ἐρωτᾷ μήτε συμβουλευέται τινὰ ὅπου δύνηται και ἠξεύρει νὰ τὸν ὁδηγήσῃ εἰς τὸ ἀγαθόν· ἐπειδὴ τότε και εἰς αὐτὰ ὅπου φαίνονται καλά, εὐκόλως γελᾷ και παγιδεύει τὸν ιδιόρρυθμον.

Ἀπάνω δὲ εἰς αὐτὰ ἃς προσέχωμεν και ἀπὸ τὴν θανατηφόρον σαρκικὴν ἐπιθυμίαν διότι και τώρα ὅπου νηστεύομεν μᾶς πολεμεῖ με τὸς κακοὺς λογισμοὺς ὁ πολύμορφος και πολύτεχνος ὄφιν· ἃς ἀκούσωμεν τί ψάλλει ἡ Ἐκκλησία, «ὠραῖος ἦν εἰς ὄρασιν και καλὸς εἰς βρῶσιν», ὁ ἐμὲ θανατώσας καρπός. Κατάλαβε λοιπόν, ὦ ἀδελφέ, ὅτι εἰς τὴν ὄρασιν εἶναι ὠραῖος, ἤγουν εἰς τὴν θεωρίαν φαίνεται εὐμορφος ὁ καρπὸς τῆς ἀμαρτίας, ἀμὴ φυσικὰ δὲν εἶναι τοιοῦτος, ἀλλὰ ὡσὰν ἓνα ροῖδιον ὅπου ἔξωθεν μὲν φαίνεται ὠραῖον και κόκκινον, ἔπειτα δὲ νὰ τὸ κόψῃ τινὰς και νὰ τὸ εὔρη μέσα σάπιον και κονιορτὸν γεμᾶτον, οὕτως εἶναι και ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκός· ὁμοιάζει ἕως οὔ νὰ γένη, πὼς ἔχει κάποιαν γλυκύτητα· ἀφ' οὔ δὲ τελειωθῆ ἡ ἀμαρτία, εὐρίσκειται πικρότερη ἀπὸ τὴν χολὴν και πλέον θανατηφόρος ἀπὸ τὸ φαρμάκι· και πλέον κόπτει και θερίζει ἀπὸ τὸ δίστομον μαχαίρι, τὸ ὅποιον πρῶτος ὁ προπάτωρ ἡμῶν Ἀδάμ τὸ ἔπαθε και ἐγέλασθη ὑπὸ τοῦ διαβόλου· και θαρρώντας νὰ εὔρη ζωὴν ἔφαγεν ἀπὸ τὸν καρπὸν τοῦ ξύλου τῆς

παρακοῆς καὶ ἠῦρεν ἀντὶ ζωῆς θάνατον· τοῦτο καὶ ἄλλοι πολλοὶ τὸ ἐπάθασιν καὶ ἕως τὴν σήμερον τὸ παθαίνουν, οἱ ὅποιοι γελοῦνται καὶ δελεάζονται ὑπὸ τοῦ δεινοῦ δράκοντος, μὲ τὸ δόλωμα τοῦ κόσμου καὶ τῶν σαρκικῶν ὀρέξεων· διότι καθὼς αὐτὸς εἶναι σκοτεινὸς καὶ μεταμορφώνεται καὶ φαίνεται ὡς ἄγγελος φωτεινός, ἔτζη καὶ τὸ κακὸν τὸ κάμνει καὶ φαίνεται ὡς καλόν, τὸ πικρὸν γλυκὸ καὶ τὸ σκοτεινὸν ὡς φωτεινόν, τὸ ἄσχημον ὡς εὐσχημον καὶ τὸ θανάσιμον ὡς ζωηρόν, καὶ μὲ τοῦτο γελᾷ καὶ πλανᾷ τὸν κόσμον πάντοτε ὁ εὐρετῆς τῆς κακίας σατανᾶς.

Ἀλλὰ ἡμεῖς, ὧ ἄδελφοί, ἄς προσέχωμεν καλῶς νὰ μὴ μᾶς δελεάσῃ εἰς τίποτες μετὰ τὰς πολυτεχνίας του καὶ τὸ πάθωμεν ὡσάν τὰ πετεινά τὰ ὅποια, τρέχοντας εἰς τὸ φαγητὸν ὅπου βάνει ὁ κυνηγός, πιάνονται εἰς τὴν παγίδα, ἀλλὰ νὰ ἐξετάζωμεν καὶ νὰ ἐρευνοῦμεν μὲ τὸν νοῦν μας καταλεπτῶς, τὰ σκεπάσματα καὶ δελεάσματα τῆς κακίας· καὶ πάντως θέλωμεν ἐγνωρίσει τὸ κακὸν ποῦ κρύπτεται καὶ ἔτζη θέλωμεν φυλαχθεῖ ἐξ αὐτοῦ ὅσον δυνάμεθα. Ἀπάνω δὲ ἀκόμι εἰς αὐτά, νὰ εἴμεσθην εἰς τὰς ψαλμωδίας καὶ ἀκολουθίας τῆς Ἐκκλησίας σπουδαῖοι καὶ πρόθυμοι καὶ νὰ ἔχωμεν καλῶς τὸν νοῦν ἡμῶν εἰς τὰς ἀναγνώσεις· διότι καθὼς τὸ κορμὶ τρέφεται καὶ αὐξάνει μὲ τὴν τροφήν τὴν αἰσθητήν, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τρέφεται μὲ τὰ θεϊκὰ λόγια. Νὰ ποιοῦμεν γονυκλισίας καὶ μετανοίας καθ' ἕνα κατὰ τὴν δυνάμιν του καὶ κατὰ τὸ μέτρον ὅπου τοῦ ἔδωκεν ὁ προεστὼς καὶ ὁδηγὸς του, νὰ ἐργαζόμεσθην προθύμως τὰ ἐργόχειρα ἡμῶν· καλὸν γὰρ εἶναι τὸ ἐργάζεσθαι, ὅτι ἐκεῖνος ὅπου κάθεται παντελῶς ἀργὸς καὶ δὲν ἐργάζεται τίποτες μηδὲ νὰ φάγῃ εἶναι δίκαιον καθὼς ὁ ἀπόστολος λέγει· ἕνας τὸν ἄλλον νὰ κυβερνοῦμεν, διότι ἄλλος εἶναι ἀχαμνὸς καὶ ἄλλος δυνατὸς καὶ νὰ μὴ συνεριζώμεσθην εἰς κανένα πρᾶγμα, ἀλλὰ πάντοτε τὸ καλὸν νὰ μιμούμεσθην· καὶ πρὸς τούτοις νὰ εἴμεσθην γλυκεῖς, εἰρηνικοὶ πρὸς ἀλλήλους, εὐσπλαγχοὶ, ἰλαροί, συμπαθεῖς, μεστοὶ ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν. Καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ, ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, διαφυλάξοι τὰς καρδίας ἡμῶν καὶ τὰ νοήματα ἀπὸ πᾶσαν βλάβην ἐναντίαν τοῦ πονηροῦ καὶ νῦν ἀξιωθειήμεν ἀκαταγνώστως προφθάσαι τὴν κυρίαν ἡμέραν τῆς λαμπροφόρου καὶ σεπτῆς Ἀναστάσεως· ἐν δὲ τῷ μέλλοντι αἰῶνι εἰς τὴν κοινήν τῶν νεκρῶν ἐξανάστασιν τύχοιμεν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν το Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5.7 Τῆ Παρασκευῆ τῆς πρώτης ἐβδομάδος

Περὶ τοῦ κατακοσμεῖν τὴν ἄφθαρτον ἡμῶν οἰκίαν διὰ τῆς τῶν ἀρετῶν ἀναλήψεως

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ὅταν τὶς τῶν περιφανῶν κοσμικῶν βουληθῆ νὰ οἰκοδομήσῃ καὶ νὰ ποιήσῃ μέγα ὀσπίτιον καὶ λαμπρὸν δὲν ἔχει ἀνάπαυσιν ἡμέρα καὶ νύκτα κοπιᾶζων, φροντίζων καὶ ταλαιπωρούμενος, ἕως οὗ ὅπου νὰ λάβῃ τέλος ἐκείνη ἡ οἰκοδομὴ· καὶ τόσῃ σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ ἔχουσιν οἱ τοιοῦτοι εἰς τὸ ἔργον αὐτό, ὅτι ὁ νοῦς αὐτῶν νύκτα καὶ ἡμέραν ἄλλο δὲν συλλογίζεται, μόνον πῶς μὲν νὰ γένη εὐάρμοστος καὶ ὠραία ἡ σκέπασις, πῶς δὲ τὸ πάτωμα καὶ τὰ λοιπὰ νὰ εὐτρεπισθοῦν καὶ νὰ τελειωθοῦν κατὰ τὸν σκοπὸν του, τόσον ὅπου νὰ τὸ ὀρέγεται πᾶς ἓνας ὅπου νὰ τὸ βλέπῃ· ἀλλὰ καὶ ἂν ἤθελε θελήσῃ τινὰς νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ καὶ νὰ τοὺς δυσκολεύσῃ ἀπὸ τὴν τοιαύτην φροντίδα, πολλὰ ἠθέλασι βαρυνθεῖ ὡς παθόντες μεγάλην ζημίαν καὶ ἀδικίαν.

Τί γοῦν βούλομαι εἰπεῖν πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ἀδελφοὶ τιμιώτατοι; Ὅτι ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς κάθε εἷς οἰκοδομεῖ καὶ κτίζει διὰ τὴν ψυχὴν του, ὄχι ὀσπήτιον αἰσθητὸν ὅπου γίνεται μὲ λίθους καὶ ξύλα, ἀλλὰ κατοικίαν αἰώνιον καὶ ἄφθαρτον, ὅπου τελειώνεται μὲ ταῖς ἀρεταῖς καὶ μὲ ταῖς χάριτες τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νὰ ἀμελήσωμεν, εἰπέ μοι, καὶ νὰ φανοῦμεν ὀκνηρότεροι ἀπὸ ἐκείνους ὅπου κτίζουν πρόσκαιρα ὀσπήτια; Καὶ πῶς δὲν ἤθελεν εἶσται μεγάλη ἀγνωσία καὶ ἀδικία, καὶ ταῦτα ὅπου ἐκείνη ἡ πρόσκαιρος καὶ φθαρτὴ οἰκία δέχεται ἀνθρώπους φιλοσάρκους· καὶ ἀφ' οὗ μεταλάξῃ πολλοὺς δεσπότας καὶ οἰκοκυρίους, ὕστερον παλαιώνει καὶ χαλᾷ, καὶ φθείρεται καὶ αὐτὴ· ἀλλὰ ἡ οἰκία ἡ ἐδική μας ἡ νοητὴ ὅπου κτίζεται μὲ ταῖς ἀρεταῖς, ὑποδέχεται τὸ ἅγιον Πνεῦμα· καὶ ἄκουε τί λέγει ὁ θεὸς Ἀπόστολος· «ὕμεῖς ἐστὲ ναὸς Θεοῦ ζῶντος καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν». Ἀλλὰ καὶ ὅταν μέλλῃ νὰ εὐγοῦμεν ἀπὸ τοῦτον τὸν κόσμον, συνακολουθεῖ καὶ αὐτὴ ἡ νοητὴ κατοικία μετ' ἐμᾶς εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἔχομεν αὐτὴν ἐκεῖ αἰωνίως. Ἡ δὲ ὕλη ὅπου κτίζεται τὸ αἰώνιον ὀσπήτιον τοῦτο καὶ ἀκατάλυτον εἶναι, ὡς εἴπωμεν, αἱ ἀρεταί· καὶ ἐν πρώτοις, τὸ θεμέλιον καὶ ἡ ἀρχὴ αὐτῆς εἶναι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, καθὼς μαρτυρεῖ ἡ Γραφή· «ἀρχὴ σοφίας, φόβος Κυρίου». Ἐπειτα αἱ τέσσαρες καθολικαὶ ἀρεταί, ἡ γοῦν ἡ φρόνησις, ἡ ἀνδρεία, ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ δικαιοσύνη, καὶ σὺν αὐταῖς αἱ λοιπαί, αἱ ὅποια μία ἀπὸ τὴν ἄλλην κρατούμεναι καὶ μὲ τὸν σύνδεσμον τῆς ἀγάπης συσφιγγόμεναι, αὐξάνουσιν εἰς ναὸν καὶ κατοικίαν τοῦ Θεοῦ καθὼς γέγραπται.

Τοῦτον τὸν ναὸν καὶ ταύτην τὴν κατοικίαν ἂς κτίζωμεν ἀεὶ καὶ δια παντὸς μὲ τὰ

ἀγαθὰ ἔργα, ὧ ἀδελφοί, τοῦτον ἄς σπουδάσωμεν, ὅσον δυνάμεσθην, νὰ στολίσωμεν καὶ νὰ εὐτρεπήσωμεν μὲ τὴν εὐμορφίαν καὶ ὠραιότητα τῶν ἀρετῶν διὰ νὰ ἀξιωθοῦμεν νὰ ἔχωμεν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐγκάτοικον εἰς ἡμᾶς ὅπως τοὺς μὲν θείους ἀγγέλους εὐφράνωμεν· τοὺς δὲ ἀνθρώπους τοὺς ὀρῶντας ἡμᾶς νὰ ὠφελοῦμεν μὲ τὴν ἀγαθὴν ἡμῶν διαγωγὴν καὶ τὴν ἐνάρετον πολιτείαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ μία ἀπὸ ταῖς ἀρεταῖς εἶναι καὶ ἡ ἐγκράτεια, καὶ μάλιστα ὁποῦ εὐρισκόμεσθην τώρα ἀπάνω εἰς αὐτήν, ἄς δώσωμεν δόξαν τῷ Θεῷ ὁποῦ μᾶς ἠξίωσε καὶ ἐτελειώσαμεν τὸ ἐν αὐτῆς στάδιον. Καὶ ὅμως τὰ πρόσωπα ἡμῶν ἄλλαξαν καὶ ἐγλώμιναν, ἀλλὰ λάμπουσιν ἀπὸ τὴν χάριν τῆς ἐγκρατείας· τὰ στόματα ἡμῶν ἐπικράνθησαν μὲ τὴν ἀνάδοσιν τῆς χολῆς, τῆς γενομένης ἀπὸ τὴν νηστείαν, ἀλλὰ αἱ ψυχὰι ἡμῶν ἐγλυκάνθησαν μὲ τὴν ἐλπίδα καὶ χαρὰν τῆς σωτηρίας. Διότι ταῦτα τὰ δύο, ἡ ψυχὴ λέγω καὶ τὸ κορμί, φυσικὰ τὸ ἔχουσι νὰ ἐναντιοῦνται καὶ νὰ πολεμοῦσιν ἓνα τὸ ἄλλον καὶ ὅταν τὸ ἓνα μέρος κυριεύσῃ καὶ δυναμώσῃ, τὸ ἄλλον πάντως γίνεται ἀχαμνότερον. Τὸ λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἀδελφοί, ἄς χαίρομεσθην ὅτι ἐκάμαμεν δυναμώτερον τὸ καλλιώτερόν μας μέρος, ἡγουν τὴν ψυχὴν μας.

Πλὴν δ' ὅμως ἂν εἶπῃ καὶ τινὰς ὅτι τὸ νὰ ἐσθίῃ καθ' ἐκάστην ἡμέραν ξεπέφτει ἀπὸ τὴν τελειότητα τῆς ἐγκρατείας, μὴν ἔχῃ ἀμφιβολίαν καὶ φοβηθεῖ, διότι δὲν εἶναι ἔτζη· ἐπειδὴ ἂν ἦτον τοῦτο κακόν, δὲν ἤθελε μᾶς προστάξει ὁ Κύριος, εἰς τὸ Πάτερ ἡμῶν νὰ ζητοῦμεν τὴν ἀναγκαίαν τροφήν κάθε ἡμέραν, δὲν ἤθελε παγαίνει ὁ κόραξ τὸν προφήτην Ἡλίαν κάθε ἡμέραν τροφήν, μήτε τὸν θεῖον Παῦλον τὸν Θηβαῖον ὁ ἄγγελος, ἀλλὰ καὶ ὁ μέγας Ἀντώνιος, ὁ κορυφαῖος τῶν ἀσκητῶν, ἔτρωγε παραμικρὸν καθ' ἐκάστην καὶ δὲν ἔμενε νηστεύων ἀπὸ τέσσαρες καὶ ἑπτὰ ἡμέρας, καθὼς τὸ ἔκαμαν ἄλλοι πολλοὶ ἀσκηταί· καὶ φαίνεται μου ὅτι διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν τὸ ἔκαμνε, τὸ γὰρ σῶμα ἡμῶν ἐπειδὴ ἀπὸ τὸν κόπον τῆς ἡμέρας ἀτονεῖ καὶ ἀποκάμνουν ὅλα μας τὰ μέλη καὶ τὰ αἰσθητήρια, διὰ τοῦτο ἔκαμεν ὁ ποιητὴς καὶ πλάστης τῆς φύσεως ἡμῶν, ὅτι μὲ τὴν ἀνάπαυσιν τῆς νυκτὸς καὶ μὲ τὴν καθημερινὴν τροφήν νὰ συσταίνεται πάλιν καὶ νὰ ἔρχεται εἰς τὴν φυσικὴν του δύναμιν, καὶ οὕτω νὰ ἡμπορῇ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ δουλεύῃ καὶ νὰ ἐργάζεται τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, καὶ ὄχι νὰ γίνεται ἀπὸ τὴν ἄμετρον νηστείαν, ὥσπερ παράλυτος, τὸ ὁποῖον παθαίνουν οἱ νηστεύουν ὑπὲρ τὴν δύναμίν τους τετραπλᾶς καὶ πενταπλᾶς ἡμέρας· διότι μήτε γονυκλισίας δύνονται νὰ κάμνουσι συχνάκις, μήτε ἐν ταῖς ψαλμωδίαις καὶ ἀναγνώσεσιν ἡμποροῦν νὰ λαλήσουσιν καθὼς κάμνει χρεῖα, μήτε τὰς λοιπὰς ὑπηρεσίας δύνανται νὰ διορθῶνουν καλῶς, πάρεξ ἐὰν εἶναι ὑπὲρ φύσιν τὸ γενόμενον.

Λοιπὸν τὸ καθ' ἡμέραν τρέφεσθαι μετρίως, δὲν εἶναι τῶν ἀτελῶν, μάλιστα δὲ τῶν

τελείων, κατὰ τὸν κανόναν καὶ ὄρον ὅποῦ ἀπεδείξαμεν· καλῶς τοίνυν εἶναι, ᾧ ἀδελφοί, καὶ φιλικῶς καὶ πατερικῶς ἐτέθησαν καὶ ἐδιορθώθησαν ἅπαντα τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας μας ἀπὸ τοὺς ἁγίους πατέρας. Καὶ ἄμποτες ἀκόμι καὶ περισσότερον νὰ μᾶς χαρίσῃ ὁ Κύριος ὑγείαν καὶ δύναμιν ψυχῆς τε καὶ σώματος εἰς τὸ δουλεύειν Θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ καὶ ἀναμένειν ἐν καθαρῷ συνειδότι τὴν τελευταίαν ἡμέραν ἐν τῇ ὁποίᾳ νὰ ἀξιωθείτε νὰ λάμψετε μετὰ τῶν Ἁγίων, ὡς ὁ ἥλιος, κληρονομοῦντες βασιλείαν οὐράνιον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ Κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5.8 Τῆ Κυριακῆ τῆς Ὁρθοδοξίας

Περὶ τοῦ μὴ ἀμελεῖν ἐν τοῖς κατὰ Θεὸν σπουδάσμασι καὶ τοῦ διατρέφειν τὴν ψυχὴν ἐν τοῖς πνευματικοῖς θεωρήμασιν

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, καθὼς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν εἰς τὴν ἀρχὴν φαίνεται δύσκολον καὶ βαρετόν, οὕτω καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ἀγίας Τεσσαρακοστῆς μᾶς ἔδωσε κάποιαν δυσκολίαν καὶ βάρος διὰ τε τὴν ἐναλλαγὴν τῶν φαγητῶν καὶ τὴν αὔξησιν τῆς ἀκολουθίας· ἀλλ' ὅμως ὅσον ὑπάγει ὁ καιρὸς, διὰ τῆς συνηθείας, θέλει μᾶς ἔλθει ἐν εὐκολίᾳ τὸ πρᾶγμα, τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος· διὰ τοῦτο λέγει καὶ ἡ γραφή, «πᾶσα παιδείαν καὶ μάθησις, πρὸς μὲν τὸ παρόν, οὐ δοκεῖ χαρὰν ἔχειν, ἀλλὰ λύπην· ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν καὶ χαρὰν δικαιοσύνης ἀποδίδωσι τοῖς δι' αὐτοῖς γεγυμνασμένοις»· οὕτω γοῦν καὶ ἡμεῖς· τὴν μᾶς φαίνεται κόπος καὶ δυσκολία, ἀλλ' ὁ μὲν κόπος περνᾷ καὶ ὑπάγει, ὕστερον δὲ ὅποταν γροικῆσωμεν τί ὠφέλειαν ἐπροξένησεν ἡ ἐγκράτεια εἰς τὴν ψυχὴν μας, τότε θέλουμεν εὐφρανθεῖ μεγάλως.

Τὸ λοιπόν, ἐπειδὴ καὶ Θεοῦ βοήθεια ἠξιώθημεν νὰ περάσωμεν τὴν μίαν ἐβδομάδα τῆς νηστείας καὶ ἡμεῖς, ἀδελφοί, ἅς βάλλωμεν περισσοτέραν προθυμίαν καὶ σπουδὴν εἰς τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἀγίας Τεσσαρακοστῆς γινώσκοντες ὅτι ἡ προθυμία δίδει δύναμιν καὶ εἰς τὴν ψυχὴν καὶ εἰς τὸ κορμὶ καὶ τὰ μὲν βαρῆα τὰ κάμνει ἐλαφρά, τὰ δὲ δύσκολα ποιεῖ εὐκόλα, καθὼς πάλιν ἡ ἀμέλεια καὶ ἡ ὀκνηρία ποιεῖ τὸ ἐναντίον ἤγουν τὰ ἐλαφρὰ κάμνει βαρῆα καὶ τὰ εὐκόλα ποιεῖ δύσκολα.

Ὅμως γοῦν καὶ εἰς τὰ ἔργα τῆς ἀσκήσεως καὶ τοῦ ἀγῶνος νὰ ἔχωμεν μέτρον καὶ στοχασμόν, διὰ νὰ φυλάσσωμεν καὶ τὴν υἰεῖαν τοῦ σώματος. Διότι τί τὸ ὄφελος εἰς τὴν ἀρχὴν νὰ ἀγωνίζεται τινὰς περισσῶς καὶ ὑπὲρ τὴν δύναμίν του καὶ μετὰ ταῦτα νὰ ἀποκάμνη καὶ νὰ τὸ ἀπαριάξη; Διὰ τοῦτο εἶπαν καὶ οἱ πατέρες ὅτι κάλλιον εἶναι τὸ ὀλίγον καὶ παντοτινόν, παρὰ τὸ περισσὸν καὶ ὀλιγοχρόνιον κατὰ τὸ διάστημα γοῦν τοῦ καιροῦ καὶ τὴν δύναμιν τοῦ σώματος.

Οὕτως ἅς ποιοῦμεν καὶ τὰ κατὰ Θεὸν ἡμῶν σπουδάσματά τε καὶ ἀγωνίσματα· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἡ ἡμέρα τὴν ἀρχὴν αὔξησε, καὶ ἔχει τόνον καὶ μάκρος, καὶ φέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς κάποιαν ἀμέλειαν καὶ ἀκηδίαν, ἡμεῖς ἅς συμπεραίνωμεν τὸν καιρὸν τῆς ἡμέρας, συλλογίζόμενοι καὶ ἐνθυμούμενοι λογισμοὺς ἀγαθοὺς καὶ ἐννοίας πνευματικὰς, διὰ τῶν ὁποίων τρέφεται καὶ παρηγορεῖται ἡ ψυχὴ καὶ νὰ μὴν ἀφίνωμεν τὸν νοῦν μας καὶ περιπατεῖ εἰς τὰ τοῦ κόσμου μάταια πράγματα, εἰς τὰ ὅποια εἶναι σύγχυσις,

ταλαιπωρία και πικρία, αλλά να συλλογιζόμεσθιν τὰ θεϊκά ἐν τοῖς ὁποίοις εἶναι εἰρήνη, γλυκύτης και εὐφροσύνη, καθὼς λέγει και ὁ προφήτης Δαυὶδ· «ἐμνήσθην τοῦ Θεοῦ και εὐφράνθην»· ἐνθυμήθηκα, λέγει, τὸν Θεὸν και ὅλος ἐγέμωσα εὐφροσύνην και ἀγαλλίασιν.

Ἐπὶ τὸν Θεὸν γοῦν, ἀγαπητοί, ἀεὶ και διαπαντὸς ἄς εἶναι ὁ νοῦς ἡμῶν εἰς τὰ οὐράνια θεάματα, εἰς τὰ κάλλη τοῦ παραδείσου, εἰς τὰς αἰωνίους μονάς, εἰς τὰς ἀγγελικὰς χοροστασίας· ἐπὶ τὴν ἐκεῖσε διαγωγὴν να ἐννοοῦμεν, ὅτι ἄραγε ποῦ να εὐρίσκονται τώρα αἱ ψυχὰι τῶν δικαίων και ποῦ τῶν ἀμαρτωλῶν; Και ποταπὸς φόβος και τρόμος θέλει εἶσθαι, ὅταν γένη ἐκείνη ἡ δευτέρα παρουσία του μεγάλου Θεοῦ και Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν τῇ ὁποίᾳ, καθὼς λέγει ἡ γραφή, «οἱ οὐρανοὶ ἐτοῦτοι, μετὰ βοῆς και ἤχου θέλουσι να παρθοῦσιν ἐκ μέσου, τὰ δὲ στοιχεῖα τοῦ κόσμου και αὐτὴ ἡ γῆ και ὅσα εἶναι ἐν αὐτῇ θέλουσι να καοῦν μετὰ τὴν μεγάλην ἐκείνην και φοβερὰν και ἀμέτρητον φλόγα».

Ἐπειτα πῶς μέλλει κάθε μία ψυχὴ να ἀνταμωθῆ πάλιν μετὰ τὸ ἴδιον σῶμα ὁποῦ ἔζησεν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, και πόσον πλῆθος θέλει εἶσθαι τότε τῶν ἀνθρώπων, τῶν γενομένων ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ, ἕως τῆς συντελείας. Και πάλιν ποταπὸν θέλει εἶσθαι τὸ τοῦ Κυρίου δεδοξασμένον πρόσωπον, ὁποῦ θέλει λάμπει και να εὐγάνη ἀκτῖνας ὑπὲρ τὸν ἥλιον· και τί φωνὴν τάχα θέλομεν ἀκούσει ἐξ αὐτοῦ; τὴν ἰλαρὰν ἐκείνην και χαριτωμένην, τὴν λέγουσαν· «δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου κληρονομήσατε τὴν ἐτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν» ἢ τὴν ἐλεεινὴν ἐκείνην και ἐναντίαν; ἤγουν «πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ το αἰώνιον»; Τέλος δέ, ὁποία θέλει εἶσθαι ἐκείνη ἡ ἀποκατάστασις και τελείωσις, ὅταν οἱ δίκαιοι προσκαλεσθοῦν μετὰ πλείστης τιμῆς και δόξης εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, οἱ δὲ ἄθλιοι ἀμαρτωλοὶ ἀποπεμφθοῦσι μετὰ πολλῆς ὀδύνης και ἀτιμίας εἰς τὰς αἰωνίους τιμωρίας τῆς κολάσεως.

Ταῦτα πρέπει ἀδελφοὶ να μεριμνῶμεν και να φροντίζωμεν ἀεὶ και διὰ παντός, και τὰ τοιαῦτα να συλλογιζόμεσθιν· ὡς ἔξω κόσμου ὑπάρχοντες, ὡς τὸ πολίτευμα ἡμῶν ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ὡς ξένοι τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων και τῶν σαρκικῶν και φιλοκόσμων ὀρέξεων. Ταῦτα δὲ συλλογιζόμενοι ἐννοήματα, ἔρχεται δι' αὐτῶν ἡ κατάνυξις και τὰ δάκρυα και ὁ φωτισμὸς τῆς ψυχῆς, και τότε ὁ ἄνθρωπος ὁποῦ ἔχει τοιαύτας ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ διάγει ζωὴν εἰρηνικὴν και ἀτάραχον, ἔχοντας χαρὰν πνευματικὴν και ἐλπίδα τοῦ ἐπιτυχεῖν τῶν μελλόντων και ἐπουρανίων ἀγαθῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα και τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ και τῷ ἀγίῳ

Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5.9 Τῆ Τετάρτῃ τῆς δευτέρας ἐβδομάδος

Περὶ τοῦ φυλάττειν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν φθοροποιῶν παθῶν

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἐπειδὴ ἐνηστεύσαμεν τὴν πρώτην ἐβδομάδα, ἐφάνημεν πρὸς ἀλλήλους ἀλλοιώτικοι ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου ἤμεσταν πρῶτα, διότι ἀδυνάτησεν ὀλίγον καὶ ὠχρότερα ἔγινεν ἡ ὄψις ἡμῶν· ἀλλ' ἐὰν καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος, ἀλλὰ ὁ ἔσω ἄνθρωπος ἀνακαινοῦται ἡμέρα παρ' ἡμέραν· διότι καθὼς ἡ καλοπάθεια καὶ ἡ πόρευσις ἡ καλὴ κάμνει τὸ σῶμα παχύτερον καὶ λαμπρότερον, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ ψυχὴ μὲ τὴν ἐγκράτειαν γίνεται ὠραιότερα καὶ ἀνδροτέρα· εἰς τόσον ὅτι μὲ τὴν κακοπάθειαν τοῦ σώματος, αὐξάνομεν τῆς ψυχῆς μας τὸ κάλλος καὶ τὴν εὐμορφίαν, κάλλος, λέγω, τὸ ὁποῖον ἐπόθει καὶ ἐπεθύμα ὁ μακάριος Δαυὶδ καὶ ἐπαρακάλειε τὸν Θεὸν νὰ τοῦ τὸ δώσει λέγοντας· «Κύριε ἐν τῷ θελήματί σου, παράσχου τῷ κάλλει μου δύναμιν». Μὲ τοῦτο τὸ κάλλος ἀρραβωνιάζονται καὶ αἱ ψυχαὶ ἡμῶν, μὲ τὸν νοητὸν νυμφίον Χριστόν, καθὼς τὸ βεβαιώνει καὶ ὁ θεῖος Παῦλος, λέγων· «ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἐνὶ ἀνδρί, παρθένον ἀγνήν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ· φοβοῦμαι δέ, μήπως ὡς ὁ ὄφις Εὐάν ἐξηπάτησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτως φθαρεῖ τὰ νοήματα ἡμῶν ἀπὸ τῆς ἀπλότητος τῆς εἰς Χριστόν». Βλέπεις τὸ μέγεθος τῆς δωρεᾶς, ὅτι κατηξιώθημεν νὰ ἔχωμεν νυμφίον τὸν Χριστόν; βλέπεις καὶ τὸν θεῖον Ἀπόστολον πῶς φοβεῖται καὶ τρέμει διὰ τ' ἐμᾶς, ἵνα μὴ πλανήσῃ ἡμᾶς ὁ ἐχθρὸς καὶ μᾶς κάμη καὶ ξεπέσωμεν ἀπὸ τοιοῦτον ἀξίωμα;

Παρομοιάζει λοιπὸν ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὡσὰν μία κόρη παρθένος ὅπου νὰ εἶναι συνιβασμένη καὶ ἀρραβωνιασμένη, καθὼς γοῦν κρύπτεται ἐκείνη καὶ φυλάγεται ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀνδρῶν καὶ βάνει πᾶσαν σπουδὴν καὶ προσοχὴν νὰ φυλάξῃ τὴν παρθενίαν τῆς καθαρὰν καὶ ἄσπεκτον, ἕως οὗ νὰ ἔλθῃ ὁ καιρὸς τοῦ γάμου καὶ τῆς νυμφεύσεως αὐτῆς. Τοιοῦτοτρόπως χρεωστεῖ καὶ ἡ ψυχὴ νὰ φυλάττῃ τοῦ λόγου τῆς καθαρὰν μετὰ πολλῆς σπουδῆς καὶ προσοχῆς ἀπὸ τῶν φθοροποιῶν παθῶν τῆς ἀμαρτίας ἕως τὴν ὥραν τοῦ θανάτου· καὶ τότε, ξεβαίνουσιν ἀπὸ τὸ κορμὶ ὡσὰν ἀπὸ θάλαμον τινά, εἰ μὲν εἶναι εὐπρεπῆς καὶ ὠραία καὶ λάμπει ἐκ τῆς εὐμορφίας τῶν ἀγαθῶν ἔργων καὶ τῶν ἀρετῶν ὅπου ἔπραξεν ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ, θέλουσιν εὐφρανθεῖ καὶ θέλουσι χαρεῖ οἱ ἅγιοι ἄγγελοι βλέποντες αὐτήν, καὶ πρεπόντως· εἰ δὲ καὶ εἶναι ἄσχημος καὶ μελανὴ ἀπὸ ταῖς ἀμαρτίαις, θέλει κάμει τοὺς ἀκαθάρτους δαίμονας νὰ χαροῦν, εἰς

ὄνειδισμόν τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι πρᾶγμα ἔλεεινὸν νὰ τὸ εἰπῆ τις ἢ νὰ τὸ συλλογισθῆ· διὰ τοῦτο λοιπὸν γίνεται τώρα ἡ κακοπάθεια τοῦ κορμίου καὶ ἡ σκληραγωγία, διὰ νὰ ταπεινωθοῦν καὶ νὰ καταπραῦνουν τῆς σαρκὸς τὰ πάθη καὶ τὰ ἄτακτα κινήματα, διὰ νὰ κυριεύῃ ὁ νοῦς καὶ ὄχι τῆς σαρκὸς τὸ κακὸν θέλημα.

Καὶ ὄχι μόνον τώρα ἀλλὰ καὶ ὅλον ἓνα καὶ διαπαντὸς θέλομεν νὰ ἔχωμεν ταύτην τὴν φύλαξιν καὶ τοῦτον τὸν ἀγῶνα· διότι δὲν εἶναι ἄλλον ἢ ζωὴ τοῦ μοναχοῦ, πάρεξ ἐγκράτεια τῶν παθῶν, φύλαξις καὶ βίγλα τῶν λογισμῶν, παντοτινὸς πόλεμος πρὸς τοὺς ἀοράτους ἐχθρούς· καὶ ταῦτα μὲν ἐὰν φαίνονται βαρετὰ καὶ κοπιαστικὰ εἰς τὴν σάρκα, ἀλλὰ πολὺ φέρουσι τὸ κέρδος καὶ μέγα ὄφελος εἰς τὴν ψυχὴν. Καὶ ὁ μὲν κόπος εἶναι πρόσκαιρος, ὁ δὲ μισθὸς αἰώνιος· διὰ τοῦτο λέγει καὶ ὁ θεῖος Ἀπόστολος· «τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν, καθ' ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν· μὴ σκοποῦν τῶν ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα»· τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια.

Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοί, ἅς κοπιᾶσωμεν μικρὸν διὰ τὰ αἰώνια καὶ μὴ βλεπόμενα τώρα ἀγαθὰ, ἅς καλλωπίσωμεν τὴν ψυχὴν μας μὲ ἐγκράτειαν καὶ πρόσκαιρον σκληραγωγίαν διὰ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, εἰς τὸν ὁποῖον εἶναι αἱ ψυχαὶ ἡμῶν ἠρμωσμέναι καὶ ἄρραβωνιασμέναι. Παρακαλῶ γοῦν καὶ δέομαι, ἀδελφοί, ἅς φυλάσωμεν τὴν ψυχὴν ἡμῶν καθαρὰν ἀπὸ τὰ πονηρὰ καὶ αἰσχρὰ ἔργα, ἀπὸ τοὺς ἀτόπους καὶ ἀκαθάρτους λογισμοὺς, τὰ ὅποια μολύνουσι καὶ λερώνουσι τὴν ψυχὴν μας, νὰ μὴ δεχώμεσθαι παντελῶς εἰς τὴν καρδίαν μας τὴν ἐνθύμησιν τῆς ἁμαρτίας, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· διότι ἐκ τοῦ ἐνθυμεῖσθαι αὐτὴν καὶ διαλογίζεσθαι ἀνάπτει ὡς πῦρ ἡ κακὴ ἐπιθυμία καὶ φλογίζει καὶ καταπληγώνει τὴν ταλαίπωρον ψυχὴν μας καὶ τὴν κατασταίνει πολλὰ μελανὴν καὶ ἄσχημον. Ἀλλὰ ἅς στεκόμεσθαι μακρὰν ἀπὸ τὰ πάθη καὶ ἀπὸ τὸ πρῶτον, καθὼς νοήσαμεν τὴν προσβολὴν τοῦ ἐχθροῦ, μετὰ πολλῆς σπουδῆς νὰ φεύγωμεν ἀπὸ τοὺς πονηροὺς αὐτοῦ λογισμοὺς λαμπρύνοντες καὶ εὐμορφίζοντες τὴν ψυχὴν ἡμῶν μὲ τὰ ἔργα τὰ ἀγαθὰ· Ἄς σπουδάσωμεν καὶ ἅς κοπιᾶσωμεν εἰς τὴν παροῦσαν ἐγκράτειαν ἵνα, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα τοῦ χωρισμοῦ τῆς ψυχῆς, εὐρεθῶμεν ἔτοιμοι καὶ καθαροὶ καὶ ἀξιωθῶμεν τῆς οὐρανίου ἐκείνης καὶ ἀνεκκλήτου χαρᾶς καὶ τῆς τρυφῆς καὶ ἀπολαύσεως τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν· ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ πρέπει δόξα καὶ κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5.10 Τῆ Παρασκευῆ τῆς δευτέρας ἑβδομάδος

Περὶ ὁμοιοῦς καὶ ἀγάπης καὶ τοῦ ὑποφέρειν ἀνδρείως τὸν κόπον τῆς ἀρετῆς ὑπὲρ τοῦ τυχεῖν βασιλείας οὐρανῶν

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, χαίρω ὁ ταπεινὸς βλέποντας τὴν εἰρηνικὴν σας κατάστασιν καὶ τὴν ὁμόνοιαν ὅπου ἔχετε καὶ ὅτι ὑπομονητικῶς διάγετε τὸν καιρὸν τῆς ἐγκρατείας· τοῦτο μὲν διὰ τὴν σωτηρίαν σας, τοῦτο δὲ διὰ τὴν ἀγαθὴν ἐλπίδα.

Διότι μέγα καὶ ἐξαίρετον ἀγαθὸν εἶναι ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ὁμόνοια ἀνάμεσα εἰς τὴν συνοδίαν τῶν ἀδελφῶν· καὶ τοῦτο τῆς ἐγκρατείας τὸ κατόρθωμα, καὶ ὅπου ἂν φανῆ καὶ εὐρεθῆ ἡ ἐγκράτεια, πᾶσα κακία ἀναμερίζει καὶ φεύγει· διὰ τοῦτο καὶ τώρα ἔλειψεν ἀφ' ἡμῶν ἡ ἀκαταστασία, ἡ ἀταξία, ἡ ἀντιλογία, ἡ καταλαλία, ἡ ἀνηκοΐα, ἡ ὑπερηφανία καὶ πᾶσα ἄλλη πονηρία. Καὶ ὅσοι ἀδελφοὶ εἶναι σπουδαῖοι εἰς τοῦτο, γινωσκέτωσαν ὅτι ὄχι μόνον τοῦ λόγου τους ὠφελοῦσι τὰ μέγιστα, ἀλλὰ καὶ τοὺς λοιποὺς ἀδελφούς παρακινουῦσιν εἰς τὸ καλόν, μὲ τὸ ἀγαθὸν παράδειγμα ὅπου δείχνουν, διὰ τὸ ὅποιον ἔχουσι παραπάνω καὶ ξεχωριστὰ μέγαλον μισθὸν παρὰ Θεοῦ.

Διότι καθὼς ἐκεῖνοι ὅπου εἶναι αἴτιοι τῶν σκανδάλων καὶ τῶν κακῶν ἔργων προξενουῦσι περισσοτέραν κόλασιν εἰς τοῦ λόγου τους, ὅτι ὄχι μόνον αὐτοὶ ποιοῦσιν τὰ κακά, ἀμὴ καὶ τοὺς ἄλλους παρακινουῦν εἰς τοῦτο μὲ τὸ κακὸν παράδειγμα ὅπου δείχνουν. Οὕτω πάλιν γίνονται φίλοι τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων καὶ τῆς εὐλογίας κληρονόμοι, ὅσοι μὲ ἔργον καὶ λόγον καθοδηγοῦν καὶ παρακινουῦν τοὺς ἄλλους εἰς τὴν ἀρετὴν· καὶ ἄμποτες πάντοτε νὰ ἡμεσθεν ἀδελφοί μου ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει καὶ τῇ ἐπαινετῇ διαγωγῇ καὶ νὰ μὴν παύσωμεν μήτε νὰ λείψωμεν ποτὲ ἐκ τῆς ἀγαπήσεως τοῦ Θεοῦ· διότι λέγει ἡ θεία γραφή, «ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου». Ὅποιος λοιπὸν ἀγαπήσει τέτοιας λογῆς τὸν Θεόν, δὲν χορταίνει ποτὲ τὴν ἀγάπην του, δὲν ἀποστένεται, δὲν ἀμελεῖ, ἀλλὰ μάλιστα προσθένει ἀπάνω εἰς τὴν ζέσιν, ζέσιν καὶ εἰς τὴν προθυμίαν ἀνάπτει προθυμίαν, οἰκοδομεῖ καὶ αὐξάνει ἐν τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ ἀναβάσεις τῶν ἀρετῶν, καὶ ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν πνευματικὴν προκόπτει καὶ φθάνει τοῦτο καὶ ποιεῖ ἀκαταπαύστως καὶ ἀδιαλείπτως.

Δὲν στοχάζεσθε τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου πῶς κοπιάζουσι καὶ κακοπαθοῦσι διὰ τὰ πρόσκαιρα καὶ φθιρόμενα πράγματα; Δὲν βλέπετε τούτους πῶς κάμνουν καράβια καὶ ἀμάξια καὶ ἄλλας δουλείας; Πῶς ὀλημερινῶς δουλεύουσι καὶ κοπιάζουσι

καὶ ἀγρυπνοῦσι τὴν νύκτα εἰς τὰ ἐργόχειρα, μὴδ' ὄλως ἀναπαύομενοι; Τίνος ἔνεκεν καὶ διατί; Διὰ νὰ ἀποκτήσουν ἕσοδον μερικὸν νὰ θρέψωσι τοῦ λόγου τους καὶ τὰς φαμελίας αὐτῶν· καὶ ἡμεῖς διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν ἐκεῖνα τὰ αἰώνια ἀγαθὰ καὶ διὰ νὰ λυτρωθῶμεν τῶν ἀτελευτήτων τιμωριῶν τῆς κολάσεως, νὰ μὴν ὑπομείνωμεν κόπον ὀλίγον καὶ πρόσκαιρον κακοπάθειαν μετὰ πάσης χαρᾶς καὶ προθυμίας; Ναί, ἀδελφοί, ἄς στεκώμεσθιν πρόθυμοι· καὶ ἂν ὁ καιρὸς καλέσῃ καὶ αὐτὸ τὸ αἷμα ἡμῶν νὰ χύσωμεν διὰ τὸν Κύριον.

Ἄς σταθοῦμεν ἀνδρείως παρακαλῶ τῇ θλίψει ὑπομένοντες, τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες· ἄς στέκωμεν εὐλαβῶς ἐν ταῖς ψαλμωδίαις καὶ ἀναγνώσεσι καὶ ταῖς στιχολογίαις διὰ νὰ περιμαζώνωμεν τὸν νοῦν μας μετὰ τοιαύτην σπουδῆν εἰς τὰ θεῖα καὶ οὐράνια πράγματα καὶ νὰ τὸν εὐγάλωμεν ἀπὸ τοὺς ματαίους καὶ ἀνωφελεῖς διαλογισμούς, ἐπειδὴ ἡ ἀργία καὶ ἡ ἀμέλεια εἶναι αἰτία καὶ ἀφορμὴ παντὸς κακοῦ, ἡ δὲ ἐργασία καὶ ἡ σπουδὴ εἶναι φύλαξις τοῦ νοῦς καὶ σωτηρία· ὅμως ἀπάνω εἰς ὅλα νὰ φροντίζωμεν ὁ κάθε εἷς τὴν ὑπηρεσίαν καὶ διακονίαν αὐτοῦ, μετὰ προσοχῆς καὶ φόβου Θεοῦ διὰ νὰ γίνωνται τὰ ἔργα ἡμῶν τακτικὰ καὶ ἀσύγχυστα, νὰ ἀγαποῦμεν τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν τὴν ἀνάπαυσιν καὶ νὰ σπουδάζωμεν ὅλα τὰ ἐπίλοιπα, ὅσα χρησιμεύουσι καὶ συμβοηθοῦσιν εἰς τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν. Πρὸς τούτοις δὲ νὰ παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν διὰ τοὺς ἀδελφούς μας ὅπου εἶναι διεσπαρμένοι εἰς πολλοὺς τόπους καὶ διαφόρους ὑπηρεσίας, νὰ τοὺς περισκεπάξῃ ἡ χάρις του, διότι καὶ περὶ ἐκείνων ἔχω πόνον καὶ φροντίδα, μὴ ἔχοντας αὐτοὺς ἔμπροσθέν μου νὰ βλέπω πῶς διάγουσιν.

Ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ νὰ προσεύχεσθε, ἵνα δοθῇ λόγος ὠφελείας ἐν τῷ στόματί μου καὶ πολιτεία ὀρθὴ καὶ θεάρεστος ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῆ μου, ὅπως καὶ γὰρ ὁ ἐλάχιστος εὐροῖμι μετὰ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης σωτηρίαν ψυχῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος καὶ ἡ προσκύνησις πρέπει, ἅμα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5.11 Κυριακῆ δευτέρα τῶν νηστειῶν

Περὶ τοῦ ἠπίως καὶ εὐμαρῶς διανύειν ἡμᾶς τὰς ἡμέρας τῶν νηστειῶν ἐπ' ἐλπίδι τῆς αἰωνίου ζωῆς

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, καλὴ εἶναι ἡ νηστεία καὶ ἡ ἐγκράτεια, ἀλλ' ἐὰν ἔχη καὶ τὰ ἀκούλουθα αὐτῆς ὅπου τὴν πρέπουσιν, τὰ ὅποια εἶναι τὸ ἐρημικόν, τὸ πρᾶον, τὸ εὐκατάστατον, τὸ εὐήκοον, τὸ ταπεινόν, τὸ συμπαθὲς καὶ ὅσα ἄλλα εἶναι ἰδιώματα καὶ κατορθώματα τῆς ἀρετῆς. Ὁ δὲ διάβολος ὡς ἐχθρὸς καὶ ἐπίβουλος ὅπου εἶναι τῆς σωτηρίας ἡμῶν, τί τεχνεύεται καὶ τί κατασκευάζει; Σπουδάζει νὰ βάνῃ εἰς τοὺς νηστεύοντας ὅλα τα ἐναντία καὶ ποιεῖ αὐτοὺς αὐθάδεις, σκληροὺς, ὀργίλους, θυμώδεις, κενοδόξους, ἀνηκόους· καὶ τίς ὁ τρόπος; Διὰ νὰ προξενήσῃ περισσοτέραν βλάβην καὶ ζημίαν εἰς αὐτοὺς ἐκ τῶν τοιούτων παθῶν, παρὰ τὴν ὠφέλειαν ὅπου θέλουν νὰ λάβουν ἀπὸ τὴν νηστείαν.

Ἀλλὰ ἡμεῖς, ὧ ἄδελφοί, ὡς γνωρίζομεν τὰ νοήματα καὶ τεχνάσματα αὐτοῦ καὶ ὡς περνοῦμεν τὰς ἁγίας ἡμέρας ταύτας τῆς νηστείας, εἰρηνικὰ καὶ ἀτάραχα, μετὰ πραότητος καὶ εὐσταθείας ὑπομένοντες ἕνας τὸν ἄλλον ἐν ἀγάπῃ καὶ μακροθυμίᾳ, διότι ἂν κάμνωμεν ἔτζη, τότε ἡ τοιαύτη νηστεία εἶναι ἀρεστὴ καὶ εὐπρόσδεκτος τῷ Θεῷ· εἰ δὲ καὶ μᾶς λείπουν αὐτὰ ὅπου εἶπαμεν καὶ αἱ λοιπαὶ ἀγαθοεργίαι, ὅσον κόπον καὶ ἂν κάμνωμεν χαϊμένον τὸν ἔχομεν καὶ μόνον ὅσον μάτην κοπιᾶζομεν· πλὴν δέ, ὅταν ἡ νηστεία μὲ ταῖς ἀρεταῖς ὅπου εἶπαμεν ταλαιπωρῇ καὶ μαραίνει τὸ σῶμα, τὴν ψυχὴν πάντως τὴν δυναμώνει καὶ τὴν ἀνακαινίζει· διότι ὅσον ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, καθὼς λέγει ὁ θεῖος Ἀπόστολος, τοσοῦτον ὁ ἔσω ἀνακαινουργώνεται ἡμέραν τὴν ἡμέραν καὶ ἡ προσωρινὴ ἐλαφρότης τῆς θλίψεως, πολὺ πλῆθος δόξης αἰώνιον μᾶς ἐτοιμάζει ἐν οὐρανοῖς· εἰς τόσον ὅπου συλλογιζόμενοι καὶ ἐνθυμούμενοι τοὺς μισθοὺς καὶ τὰς μελλούσας ἀνταποδώσεις, ὑποφέρομεν τὸν κόπον τῆς ἀρετῆς μετὰ μακροθυμίας εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ὅπου μᾶς ἠξίωσεν εἰς τὴν μερίδα καὶ ἐν τῷ φωτὶ τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων καὶ μᾶς ἐλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ διαβόλου καὶ ἀπὸ τὸ σκοτός, καὶ μετέστησεν ἡμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ.

Ἐδωκέ μας νὰ μεταλαμβάνωμεν καθεκάστην ἡμέραν τοῦ ἀχράντου αὐτοῦ σώματος καὶ αἵματος· καὶ τί ἄλλο γλυκύτερον καὶ ἀπολαυστικώτερον ἤθελεν εἶστέν ἄλλο πρᾶγμα, ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἁγίαν κοινωνίαν τοῦ δεσποτικοῦ σώματος καὶ αἵματος; Διότι χαρίζει ζωὴν αἰώνιον τοῖς μεταλαμβάνουσιν αὐτὰ μετὰ καθαροῦ συνειδότος. Δὲν συνομιλοῦμεν νύκτα καὶ ἡμέραν ἐν ταῖς ἀναγνώσεσι τῶν θείων γραφῶν μετὰ τοῦ θείου

Δαυὶδ καὶ με τοὺς ἄλλους ἁγίους καὶ φωστῆρας τῆς Ἐκκλησίας; Τί ἄλλη μεγαλύτερη παρηγορία τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦτο; Δὲν ἐξεχωρήσαμεν καὶ εὐγήκαμεν ἀπὸ τὴν φιλίαν τοῦ ματαίου κόσμου καὶ ἀπὸ τῶν κατὰ σάρκα συγγενῶν μας διὰ τὸν Κύριον; Τί ἄλλο πάλιν ἤθελεν εἶστε μακαριώτερον τοῦτο ἢ ὑψηλότερον; Ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅς καὶ μετασχηματίζει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα· εἰς τόσον, ἀδελφοί μου, ὅτι ἅς ἔχωμεν χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν καταφρονοῦντες καὶ καταπατοῦντες πᾶσαν ὄρεξιν τῆς σαρκός· διότι πᾶσα σὰρξ, ὡς χόρτος καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἀνθὸς χόρτου· ἐξηράνθη ὁ χόρτος καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε, τὸ δὲ ἔργον τῆς ἀρετῆς μέλλει εἰς τὸν αἰῶνα.

Ἐὰν δὲ κακοπαθῇ τις ἐν ὑμῖν, καθὼς λέγει ὁ ἀδελφόθεος Ἰάκωβος, προσευχέσθω. Εὐθυμεῖ τις; Ψαλλέτω. Πειράζεται τις ὑπὸ τοῦ πονηροῦ πάθους ἐπειδὴ καὶ ὁ ἐχθρὸς ποτὲ δὲν παύει πολεμῶν ἡμᾶς; Ὑπομεινάτω. Ἀκούων τοῦ λέγοντος, «μακάριος ὅς ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι γενόμενος δόκιμος θέλει λάβει τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, τὸν ὁποῖον ἔταξεν ὁ Κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν». Ἐὰν ταῦτα γινώσκετε, εἶπεν ὁ Κύριος, καλότυχοι εἶστε ἐὰν ποιῆτε αὐτά· τῷ δὲ Θεῷ πρέπει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5.12 Τῆ Τετάρτῃ τῆς τρίτης ἐβδομάδος

Περὶ τῆς ἐνθέδου ἀθροῦς μεταχωρήσεως καὶ περὶ τοῦ ἀσφαλῶς τηρεῖν τὰς αἰσθήσεις καὶ τὸν νοῦν ἡμῶν ἀπὸ τῶν ἀτόπων ἐπιθυμιῶν

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, εὐρισκομένου ὧδε εἰς ἡμᾶς ἀγίου πατρὸς καὶ διδασκάλου δὲν ἦτον πρέπον ἡμεῖς νὰ συντυχαίνωμεν· ἀλλ' ὅμως μετὰ συγγνώμης καὶ συγχωρήσεως μικρὸν νὰ εἰποῦμεν, τοῦ καιροῦ ἐπιτρέποντος, ἡ παροῦσα ζωὴ ἡμῶν εἶναι πρόσκαιρος, καθὼς τὸ βλέπετε ἀδελφοί, ἀπὸ ἡμέραν εἰς ἡμέραν τρέχει καὶ περιπατεῖ καὶ ὅσον ὑπάγωμεν, ἐγγίζομεν εἰς τὸ τέλος καὶ πάντως ἔρχεται καθ' ἑνὸς ἢ ὥρα νὰ ἀναχωρήσωμεν ἀπὸ τῶν ὧδε καὶ νὰ ὑπάγωμεν ἐκεῖ ὅπου εἶναι οἱ πατέρες καὶ πρόγονοι ἡμῶν. Καὶ διὰ τοῦτο κάμνει χρεῖα νὰ ἔχωμεν ἔννοιαν καὶ προσοχὴν πολλήν, ἵνα εὐρεθῶμεν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἔτοιμοι καὶ διορθωμένοι, ἀκούομεν γοῦν τῆς θείας Γραφῆς ὅπου διηγεῖται περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ πάλιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ λέγοντος, ὅτι καθὼς εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Νῶε δὲν τὸ ἔβαναν εἰς τὸν νοῦν τοὺς οἱ ἄνθρωποι διὰ τὸν κατακλυσμὸν, ἀμὴ ἔτρωγαν καὶ ἔπιναν, ἔκαμναν γάμους καὶ χαραῖς, ἀγώραζαν καὶ ἐπωλοῦσαν, καὶ ἔτζη ἔξαφνα ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ τοὺς ἐπνίξεν ὅλους, τοιοῦτοτρόπως μέλλει νὰ γένη καὶ εἰς τὸν καιρὸν τῆς δευτέρας παρουσίας. Καὶ ἴσως θαυμάζομεν ἡμεῖς καὶ κατηγοροῦμεν τὴν σκληροκαρδίαν καὶ τὴν πώρωσιν τῶν ἀνθρώπων τοῦ καιροῦ ἐκείνου, πῶς ἔβλεπαν οἱ ταλαίπωροι τὴν κιβωτὸν ὅπου ἐφτίανεν ἐκεῖνος ὁ δίκαιος Νῶε ἑκατὸν χρόνους καὶ περισσότερον καὶ ἤκουον αὐτοῦ λέγοντος ὅτι ὁ Θεὸς θέλει νὰ κάμη κατακλυσμὸν νὰ τοὺς ἀφανίσῃ διὰ τὰς ἀμαρτίας ὅπου ἔκαμναν, καὶ ἐκεῖνοι δὲν τὸ ἔβαναν εἰς τὸν νοῦν τοὺς νὰ ἐπιστραφοῦν εἰς μετάνοιαν, ἀμὴ ἀνέμπαιζον τοὺς λόγους τοῦ δικαίου.

Ἀλλὰ ἄς ἰδοῦμεν καὶ ἡμεῖς, μήπως εἶναι καὶ εἰς τοῦ λόγου μας τοιαύτη πώρωσις καὶ ἐκεῖνο ὅπου κατακρίνομεν ἄλλους καὶ κατηγοροῦμεν τὸ ἔχομεν ἀτοίμας καὶ δὲν τὸ ἐγνωρίζομεν· διότι ἂν καλὰ καὶ τώρα δὲν βλέπομεν κιβωτὸν ὅπου νὰ κτίζεται τόσους χρόνους, ἀμὴ βλέπομεν ἄλλο παρόμοιον, μάλιστα δὲ ὀργηγορίτερον καὶ χειρότερον· ἡγοῦν βλέπομεν καθ' ἑκάστην τοὺς τάφους γεμάτους λείψανα καὶ κόκαλα τῶν ἀποθαμένων εἰς τοὺς ὁποίους μέλλομεν καὶ ἡμεῖς εἰς ὀλίγον καιρὸν νὰ σέβωμεν. Αὐτοῦ ὅπου βλέπομεν κάθε ἡμέραν ὅτι ἕνας ἕνας τῶν ἀδελφῶν χωρίζουσιν ἀφ' ἡμῶν καὶ ὑπάγουσι καὶ ἡμεῖς οἱ ταλαίπωροι ἀμελοῦμεν καὶ δὲν τὸ βάνομεν εἰς τὸν νοῦν μᾶς νὰ ἐτοιμαζώμεσθαι, νὰ εἴμεσθαι διορθωμένοι καὶ καθαρισμένοι διὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου

μας. Διότι ἀλήμονον εἰς ἐκεῖνον ὅπου δὲν εἶναι ἐτοιμασμένος καὶ ἔλθει εἰς αὐτὸν ἐκεῖνη ἡ ὥρα αἰφνιδίως, ἐπειδὴ θέλει στενοχωρηθεῖ τότε καὶ θέλει λυπηθεῖ πολλά βλέποντας πὼς δὲν δύναται τινὰς νὰ τὸν βοηθήσῃ καὶ θέλει ἀναζητήσῃ πολλά τὰς ἡμέρας καὶ τοὺς χρόνους ὅπου ἐπέρασεν ἀμελῶς καὶ πλέον δὲν τοὺς εὐρίσκει, διότι «ἐν τῷ ἄδῃ», καθὼς λέγει ἡ γραφή, «οὐκ ἔστι μετάνοια», διὰ τὸ ὅποιον θέλει κλαύσει ἀπαρηγόρητα καὶ ἀδιαφόρετα·

Φοβερώτερον λοιπὸν εἶναι τώρα τὸ ἐδικόν μας παρὰ τὴν ἀπειλὴν ἐκείνων τοῦ κατακλυσμοῦ ὅπου ἔγινε τότε· διὰ τοῦτο ἃς ἔχωμεν καλὰ τὸν νοῦν μας καὶ ἃς προσέχωμεν, πρὶν νὰ μᾶς ἐπανέβῃ ἐκεῖνη ἡ ὥρα καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς φοβερᾶς στενοχωρίας καὶ βίας τοῦ θανάτου. Καὶ δὲν λέγω νὰ μὴ φάγωμεν καὶ νὰ μὴ πιῶμεν, ἢ νὰ μὴ φορέσωμεν ἔνδυμα, ἀλλὰ λέγω ὅτι κἂν τρώγωμεν, κἂν πίνωμεν, κἂν ἄλλο τίποτα κάμνωμεν, ὅλα νὰ γίνωνται εἰς δόξαν Θεοῦ, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος· ὅλα ἡμῶν τὰ ἔργα καὶ τὰ ἤθη νὰ εἶναι σεμνὰ καὶ καθὼς πρέπει τῶν μοναχῶν διὰ νὰ μὴ γινώμεσθην ἡμεῖς αἴτιοι καὶ καταφρονεῖται καὶ κατηγορεῖται τὸ σχῆμα τῶν μοναχῶν ὑπὸ πιστῶν καὶ ἀπίστων· καὶ καθὼς λέγει ὁ θεῖος Παῦλος, «ἀπρόσκοποι γίνεσθε Ἰουδαίοις καὶ Ἑλλήσι, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ».

Ναί· ἀντιβολῶ ἀδελφοί μου, πληρώσατέ μου τὴν χαρὰν καθὼς πάλιν ὁ αὐτὸς ἀπόστολος λέγει, «ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἔχοντες ἀγάπην, νὰ ἦστε σύμφυχοι, ὁμόγνωμοι, εἰρηνικοί· κανένα τίποτες νὰ μὴν κάμνετε μὲ φιλονεικίαν ἢ κενοδοξίαν, ἀλλὰ ἕνας τὸν ἄλλον νὰ ταπεινώνεσθε καὶ νὰ ὑποτάσσεσθε, ὡς ὑπήκοοι δοῦλοι Χριστοῦ. Ἄς ἔχωμεν προσοχὴν καὶ φύλαξιν μεγάλην εἰς τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν, ἤγουν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, νὰ μὴ βλέπουν εἰς ἐκεῖνα ὅπου δὲν πρέπει, εἰς τὴν ἀκοήν, νὰ μὴν ἀκούωμεν ἐκεῖνα ὅπου δὲν μᾶς ὠφελοῦν, εἰς τὴν γεῦσιν, νὰ μὴ ζητοῦμεν νὰ τῆς δίδωμεν τὰς ὀρέξεις ὅπου δὲν πρέπει, εἰς τὴν ἀφήν νὰ φυλαγώμεσθην νὰ μὴν ἐγγίζωμεν ἐκεῖ ὅπου δὲν ἀρμόζει· διότι ἐκ τῶν αἰσθήσεων, ἐὰν δὲν ἔχωμεν φύλαξιν ἔρχεται ὁ θάνατος καὶ ἡ ἀπώλεια τῆς ψυχῆς. Τὸν δὲ νοῦν ἡμῶν πάλιν νὰ τὸν περικρατοῦμεν καὶ νὰ τὸν συμμαζώνωμεν, νὰ μὴν περιπατῆ εἰς μάταια καὶ ἀνωφελῆ πράγματα, μηδὲ νὰ ἐνθυμούμεσθην καὶ νὰ συλλογιζώμεσθην ἐν τῇ διανοίᾳ ἡμῶν, τύπους καὶ σχήματα τῆς σαρκικῆς ἐπιθυμίας ἐκ τῶν ὁποίων δὲν ὠφελοῦμεθα, οὐδὲ εὐφρανόμεθα· μάλιστα δὲ τὸ ἐναντίον, εἰς τὸ ὕστερον εὐρίσκομεν πικρίαν καὶ συντριμμὸν καὶ ταλαιπωρίαν.

Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοί, μία εἶναι ἡ ἀνάπαυσις καὶ μία ἡ χαρὰ ἡ ἀληθινή καὶ ἡ ἀγαλλίασις, νὰ φυλάγεται ἡ ψυχὴ καθαρὰ ἐκ τῶν σαρκικῶν παθῶν καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν

καὶ νὰ σπουδάζη καὶ νὰ τρέχη πρὸς τὴν ἀπάθειαν. Ἄς μὴ βαρυνόμεσθην γοῦν μήτε νὰ ἀμελοῦμεν, προσκαλούμενοι εἰς τὴν χαρὰν καὶ ἀνάπαυσιν τῆς ἀπαθείας, ἀλλὰ ἄς σπουδάζωμεν πάντοτε καὶ ἄς ἀγωνιζόμεσθην μετὰ πολλῆς φροντίδος καὶ ἐπιμελείας νὰ διορθώωμεν πᾶν ἐλάττωμα καὶ πᾶν σφάλμα ὅπου ἔχομεν· καὶ ὁ Θεὸς εἶναι ἕτοιμος βοηθός, καθὼς λέγει ἡ γραφή· «ἐγγὺς Κύριος πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτόν». Καὶ οὕτω πολιτευόμενοι θέλομεν ἀξιοθεῖ καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5.13 Τῆ Παρασκευῆ τῆς τρίτης ἐβδομάδος

Περὶ νηστείας καὶ τῶν ἀγαθῶν σπουδασμάτων προτροπῆς

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἰδοὺ καὶ ὁ καιρὸς σὺν Θεῷ τῆς ἀγίας Τεσσαρακοστῆς ὅπου ἐπιγε παρ' ἐμπρὸς καὶ ἐγγίζομεν νὰ φθάσωμεν περὶ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ. Ἄς βάλλωμεν γοῦν ἀκόμι προθυμίαν καὶ ἄς σπουδάζωμεν εἰς τὰ ἔμπροσθεν, καθὼς ὁ καθ' ἕνας προαιρεῖται, ὄχι μετὰ λύπης ἢ βάρους, διότι πρόθυμον καὶ ἰλαρὸν νηστευτὴν ἀγαπᾷ ὁ Θεός. Πλὴν δὲ ὁ κανόνας καὶ ἡ τάξις τοῦ κοινοβίου δὲν τὸ δίδει νὰ διάγη καὶ νὰ νηστεύῃ κάθε εἷς κατὰ τὸ θέλημά του.

Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι εἰς ὅλους κοινὴ ἐγκράτεια, εἰς τοὺς ἀληθεῖς λέγω ὑπηκόους, νὰ κόπτουσι τὸ ἐδικόν τους θέλημα καὶ νὰ κάμνουσι ἐκεῖνα ὅπου τοὺς προστάζει ὁ πνευματικὸς τους πατήρ, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν φροντίδα τῶν ψυχῶν αὐτῶν καὶ μέλλει νὰ δώσῃ ὑπὲρ αὐτῶν λόγον τῷ Θεῷ. Καλὸν εἶναι λοιπὸν ἡ νηστεία, ὅτι δαμάζει καὶ ταπεινώνει τὰ πάθη, δουλώνει τὴν σάρκα καὶ ὑποτάσσει αὐτὴν ὑποκάτω τῆς ψυχῆς, καλὸν εἶναι τὸ δάκρυον καὶ ἡ κατάνυξις, ὅτι καθαρίζει καὶ ξεπλύνει τὴν καρδίαν ἀπὸ τοὺς μολυσμοὺς καὶ ταῖς λέραις τῶν παθῶν καὶ τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ παρασταίνει αὐτὴν καθαρὰν τῷ Θεῷ. Καλὴ εἶναι ἡ προσευχὴ, ὅτι ὑψηλώνει τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὰς ὕλας τοῦ κόσμου καὶ τὸν ἀξιώνει νὰ συντυχένει καὶ νὰ συνομιλεῖ μετὰ τὸν Θεόν. Καλὴ εἶναι ἡ ἀγάπη, ὅτι κάμνει τὸν ἄνθρωπον νὰ προτιμᾷ τὸ συμφέρον τοῦ ἀδελφοῦ του ὡσὰν καὶ τὸ ἐδικόν του καὶ περισσότερον. Καλὴ εἶναι ἡ προθυμία, ὅτι ἐλαφρώνει τοὺς κόπους τῶν ἀρετῶν καὶ κάμνει τὴν ψυχὴν νεαρὰν καὶ δυνατὴν.

Ἄς χαίρωμεν, λοιπόν, ἀδελφοὶ καὶ ἄς ἀγαλλιώμεθα καὶ ἄς εἴμεσθιν νεαροὶ καὶ πρόθυμοι εἰς τὴν ἀρετὴν διὰ νὰ εὐφραινώμεθα ψυχῇ τε καὶ σώματι ὅταν ἔρχεται ἡ ὥρα τῆς ἀκολουθίας καὶ τῆς ψαλμωδίας· ἄς τρέχωμεν σπουδαίως ὅταν εἶναι καιρὸς τοῦ ἐργοχείρου· ἄς δουλεύωμεν προθύμως ὡς τῷ Θεῷ δουλεύοντες καὶ οὐκ ἀνθρώποις· ὅταν ἔλθει καιρὸς ὁμιλίας καὶ συντυχίας, νὰ συντυχαίνωμεν ταπεινὰ καὶ μετὰ φόβου Θεοῦ· ὅταν δὲ πάλιν εἶναι τοῦ κελλίου καιρὸς, ἄς ἠσυχάζωμεν πρεπόντως· ὅλα νὰ γίνωνται εὐσχημα καὶ μετὰ πρεπούσης τάξεως καθὼς λέγει ὁ ἀπόστολος· «πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω», χωρὶς καμίαν σύγχυσιν καὶ ἀργολογίαν· γινέσθω δὲ καὶ τὸ μέτρον τῶν γονυκλισιῶν καὶ ἡ στιχολογία τοῦ ψαλτηρίου καὶ κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ καθ' ἑνός. Ἄς γίνωνται ὅλα ψυχικὰ τε καὶ σωματικὰ καὶ ποιῶντες αὐτὰ ἀόκνως καὶ μετὰ προθυμίας, ἄς φροντίζωμεν καὶ περὶ τῆς ὑγείας τοῦ σώματος διὰ νὰ μᾶς ἀξιώσῃ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης

να φθάσωμεν πρὸς μὲν τὸ παρὸν εἰς τὴν κυρίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ Χριστοῦ λαμπροφόρον Ἀνάστασιν, μετὰ δὲ τὴν ἐντεῦθεν ἀποβίωσιν νὰ μᾶς ἀξιώσῃ καὶ αὐτῆς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ὅπου οὐκ ἔστι βρῶσις καὶ πόσις, καθὼς γέγραπται, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ ἁγιασμός ἐν Πνεύματι ἁγίῳ, ᾧ ἀξιοθείημεν πλουσίως ἀπολαβεῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

5.14 Κυριακὴ τρίτη τῶν νηστειῶν

Περὶ τῶν ἀναιρεθέντων ἐν Βουλγαρίᾳ χριστιανῶν ἕνεκα τοῦ κρεοφαγήσαι τῆ Ἁγία Τεσσαρακοστῆ

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἐν ταύτῃ τῇ κατηχήσει βούλομαι νὰ παρακινήσω τὴν ὑμετέραν ἀγάπην εἰς ἀρετὴν ἀπότιμος ψυχοφελοῦς διηγήματος· τὸ δὲ διήγημα εἶναι τοιοῦτον ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ, καθὼς ἐπιστώθημεν παρὰ ἀξιόπιστων ἀνδρῶν. Εὐγῆκεν ὁρισμὸς καὶ δόγμα πονηρὸν ἀπὸ τὸν αὐθέντην τοῦ τόπου περὶ τῶν ἐκεῖσε ἀδελφῶν ἡμῶν χριστιανῶν αἰχμαλώτων ὅτι, εἰ μὲν θελήσουν νὰ κρεοφαγήσουν τὴν Ἁγίαν Τεσσαρακοστὴν, νὰ εἶναι ἡ ζωὴ τους χαρισμένη, εἰ δὲ μὴ νὰ τοὺς περάσουν ὅλους ἀπὸ τὸ σπαθί. Ὁ γοῦν ἀσεβῆς ἐκεῖνος ἔβαλε τὸ εἰς τὸ δυνατόν ὅτι νὰ τελειωθῇ ὁ λόγος του.

Καὶ ἐσυναθροίσθη εἰς ἓνα τόπον τὸ πλῆθος τῶν αἰχμαλώτων σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις καὶ ἐγένετον ἀναμεταξὺ αὐτῶν πολὺς κλαυθμὸς καὶ ὄδυρμός· καὶ ἀπὸ μὲν τὸ ἓνα μέρος ἐλυποῦντο καὶ ἔκλαιον κατὰ πολλὰ, πῶς νὰ παρέβουν τὸν χριστιανικὸν νόμον νὰ κρεοφαγήσουν, ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο πάλιν ἐδειλίαζαν τὸν θάνατον καὶ ἐφοβοῦντο. Τέλος ἐνικήθησαν, φεῦ, τῆς ἐλεεινῆς ἀγγελίας καὶ ἐπήκουσαν τὸ πρόσταγμα τοῦ ἀσεβεστάτου τυράννου.

Πλὴν ἀπὸ τὸ μέσον τοὺς ἐξεχώρησαν δεκατέσσαρες ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν καὶ ἐστάθησαν χωριστά, λέγοντες πῶς δὲν κάμνουσι κατὰ τὸν ὁρισμὸν τοῦ ἀσεβεστάτου ἐκείνου μηδὲ παραβαίνουν τὸν νόμον τῶν χριστιανῶν νὰ κρεοφαγήσουν τὴν Ἁγίαν Τεσσαρακοστὴν. Τί γοῦν τὸ ἐντεῦθεν; Ὅχι μόνον τὸ ἀσεβὲς πρόσταγμα ἐβίαζε τοὺς μακαρίους ἐκείνους ἀλλὰ καὶ ὅλον τὸ πλῆθος τῶν αἰχμαλώτων χριστιανῶν ἐπαρακίνουν αὐτοὺς καὶ παρεκάλουν ὅτι νὰ μὴν παραδώσουν τοῦ λόγου τοὺς διὰ τόσον πρᾶγμα εἰς θάνατον ἀλλὰ νὰ συγκατέβουν εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ καιροῦ, καὶ πάλιν ὕστερον θέλουσι διορθωθεῖ διὰ τῆς μετανοίας. Αὐτοὶ δὲ ἀποσκοποῦντες εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ὅπου μέλλουν νὰ κληρονομήσουν, ὅσοι φυλάξουν τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ μάλιστα ἐν τοιούτῳ ἀναγκαίῳ καιρῷ, οὐδ' ὅλως ἐπέισθησαν νὰ κάμουν τὸ θέλημα τοῦ τυράννου. Ὁ γοῦν βάρβαρος ὡσὰν ἶδε τὸ ἀμετάθετον τῆς γνώμης αὐτῶν, τί ἐτεχνεύθη καὶ ἐβουλεύσατο ὁ παμπόνηρος; Νὰ ἀποκτείνῃ ἓνα ἐξ αὐτῶν καὶ νὰ διαμοιράσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα διὰ σκλάβους εἰς τοὺς Σκύθας, βάνοντας εἰς τὸν νοῦν του ὅτι θέλουν φοβηθεῖ οἱ ἐπίλοιποι νὰ κάμουν τὸ

θέλημά του. Ἐγινε λοιπὸν καθὼς ἐπρόσταξε παρευθύς, ἀλλὰ οὐδ' ὄλως οἱ μακάριοι ἐδειλίασαν, μάλιστα δὲ ἀφοβώτεροι καὶ ἀνδρειότεροι ἔγιναν κρίζοντες καὶ λέγοντες ὅτι «χριστιανοὶ ἐσμὲν καὶ ὁμόγνωμοὶ τοῦ τεθνηκότος ἀδελφοῦ ἡμῶν». Ἐπὶ ταύτῃ γοῦν τῇ καλῇ ὁμολογίᾳ, ἀπεκεφαλίσθησαν καὶ αὐτοὶ καὶ ἐτελειώθησαν ἐν Κυρίῳ.

Βλέπετε, ἀδελφοί, ὅτι καὶ τὴν σήμερον ἐνεργεῖται τὸ Εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ; Διότι λέγει ὁ Κύριος: «ὁ φιλῶν πατέρα καὶ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος», καὶ μετὰ ταῦτα: «καὶ ὅς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος», καὶ πάλιν: «μὴν φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων ἡμῶν τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι: φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ». Ἐτζη λοιπὸν ἐπήκουσαν καὶ αὐτοὶ οἱ γενναῖοι τῶν εὐαγγελικῶν προσταγμάτων καὶ ἐτελείωσαν τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου. Ἐτζη ἐμιμήθησαν τοὺς ἁγίους Μακκαβαίους διπλασιάσαντες τὸν ἀριθμὸν, καὶ ἔλαβον οἱ μακάριοι τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον διότι ἐκεῖνοι μὲν ἐμαρτύρησαν διὰ νὰ μὴ παρέβουσι τὸν μωσαϊκὸν νόμον καὶ γευθοῦν κρέας χοίριον. Οὗτοι δέ, ἐπειδὴ δὲν ἠθέλησαν νὰ καταπατήσουν τὸν χριστιανικὸν κανόνα νὰ γευθοῦσι τὸ τυχὸν κρέας τὴν Ἁγίαν Τεσσαρακοστὴν, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀκριβέστερον καὶ περισσότερον κατόρθωμα ἀπὸ τῶν ἁγίων Μακκαβαίων διότι τότε μὲν ὁ νόμος παντελῶς δὲν ἐσυγχώρα τοὺς Ἰουδαίους νὰ γεύωνται χοίριον κρέας, οὗτοι δὲ οἱ μακάριοι, ἠμποροῦσάν δια τὴν ἀνάγκην νὰ λύσουν τὴν νηστείαν καὶ νὰ μὴν κολασθοῦν ἀπ' αὐτὸ καθὼς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ σκοπὸς καὶ τὸ πρόσταγμα τῶν ἀπίστων ἐκείνων Σκυθῶν ἦτον διὰ παράβασιν καὶ καταφρόνησιν τοῦ χριστιανικοῦ νόμου καὶ τῆς εὐσεβοῦς ἡμῶν πίστεως, διὰ τοῦτο δὲν ἠθέλησαν νὰ ὑπακούσουν, ἀλλὰ πάντα ἐπαρέβλεψαν καὶ τὰ ἐκαταφρόνησαν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ. ὦ μακαρίων ἀνδρῶν, ἀνδρῶν κατορθώματα! ὦ μακαρίων καὶ θαυμαστῆς πραγματείας! Ὅτι ἐν μιᾷ καιροῦ ροπῇ ἐκέρδησαν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Ἀπάνω εἰς τοῦτο τί νὰ ἀποκριθοῦν ὅσοι συγκοινωνοῦσι μὲ τοὺς αἰρετικούς καὶ ἀσεβεῖς εἰκονομάχους, οἱ ὁποῖοι λέγουσιν ὅτι, πῶς δὲν βλάπτει τίποτε εἰς τὴν πίστιν; Διότι ἐὰν ἐκεῖ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Τεσσαρακοστῇ κρεοφαγία ἐλογίσθη παρὰ τοῖς ἁγίοις τούτοις παράβασις καὶ ἀθέτησις τῆς πίστεως, πόσω μᾶλλον ὧδε ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν ἀσεβῶν εἰκονομάχων. Ποῦ εἶναι ἐκεῖνοι ὅπου λέγουσιν ὅτι δὲν λογίζεται μαρτύριον νὰ ἀποθάνῃ τινὰς διὰ τὴν προσκύνησιν τῶν ἁγίων εἰκόνων; Διότι ἐὰν ἐκεῖ διὰ νὰ μὴν κρεοφαγήσουν, ἐκατηξιώθησαν τῶν στεφάνων τοῦ μαρτυρίου, πόσω μᾶλλον ὧδε λαμπροτέρων

ἀξιοθήσονται τῶν στεφάνων, ὅσοι παραδώσουν τὸν ἑαυτὸν τους εἰς θάνατον διὰ νὰ μὴν ἀθετήσωσι τὴν εἰκόνα τοῦ Κυρίου; Ἀλλὰ ἐκεῖνοι μὴν ὡς ἐσκοτισμένοι ὅπου εἶναι, καὶ σκοτεινὰ λόγια συντυχαίνουσι, θέλοντες νὰ κάμουν καὶ ἄλλους νὰ σκοντάψουν, καθὼς καὶ αὐτοὶ ἐσκόνταψαν.

Ἀλλὰ ἡμεῖς, ὧ ἄδελφοί, ἅς δοξάσωμεν τὸν ὑπεράγαθον Θεὸν ἡμῶν, τὸν δοξάζοντα ἐκείνους ὅπου τὸν δοξάζουσιν, ὁ ὁποῖος φανερώνει μάρτυρας καὶ τώρα εἰς τὸν καιρὸν τὸν ἐδικὸν μας συλλογιζόμενοι καὶ τοῦτο· ὅτι, ἐὰν εὐτελεῖς ἄνθρωποι κατὰ τὸ φαινόμενον καὶ ὀλιγομαθεῖς ἔχοντες γυναῖκας καὶ παιδιά τὰ ἐκαταφρόνησαν ὅλα διὰ τὴν ἀγάπην τῆς πίστεως, πόσῳ μᾶλλον πρέπει ἡμεῖς ὅπου παρθενεύομεν καὶ ἀφήσαμεν κόσμον καὶ τὰ τοῦ κόσμου, καιροῦ καλοῦντος ἡμᾶς, νὰ μὴ γενοῦμεν μιμηταὶ καὶ ἀκόλουθοι τῶν ἀγίων! Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐν ἄλλῳ καιρῷ καὶ ὅταν ὁ Χριστὸς ἡμᾶς ὁδηγήσῃ.

Πρὸς δὲ τὸ παρὸν ἅς σταθοῦμεν ἀνδρείως καὶ ὑπομονητικῶς εἰς τὸ παντοτινὸν μαρτύριον τῆς συνειδήσεως· ἅς μὴν κλίνωμεν γόνυ νὰ προσκυνήσωμεν τῇ Βαάλ· ἅς μὴ στραφοῦμεν εἰς τὰ ὀπίσω πολεμούμενοι ὑπὸ τῶν λογισμῶν μάλιστα δὲ τὰς πεπυρωμένας σαγίτας ὅπου ρίπτει ἐπάνω ἡμῶν ὁ πονηρὸς ἡμέρας καὶ νυκτός, ἅς τὰς σβέσωμεν ἡμεῖς μὲ τὰ δάκρυα, μὲ τὴν κατάνυξιν, μὲ τὴν προσευχὴν, μὲ τὴν ἀγρυπνίαν καὶ μὲ ταῖς λοιπαῖς κακοπαθείαις τοῦ σώματος, ἵνα καὶ ἡμεῖς δυνηθῶμεν λέγειν μετὰ τοῦ ἀποστόλου· «καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, νῆ τὴν ἡμετέραν καύχησιν, ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν», καὶ μετὰ τοῦ ἀγίου Δαβὶδ ὅτι· «ἐνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς». Μεθ' ὧν καταξιοθεῖμεν κληρονόμοι γενέσθαι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5.15 Εἰς τοὺς ἁγίους μάρτυρας μ'

Περὶ τοῦ μιμεῖσθαι ἡμᾶς τὰ τοῦ Κυρίου παθήματα

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, πολλὰ ὠφελήθημεν ἐκ τοῦ ἀναχωρῆσαι ἡμᾶς ἐκ τοῦ προτέρου μοναστηρίου· ἵνα τί γάρ, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, ἡ ἐλευθερία ἡμῶν κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως; Ἦγουν τίνας ἔνεκεν νὰ σκανδαλίζωμεν ἄλλους, ἂν καλὰ καὶ ἡμεῖς νὰ μὴ βλαπτώμεθα; Καὶ διατὶ χωρὶς νὰ ὠφελοῦμεν τινὰ ἀκόμι νὰ βλάπτωμεν καὶ τοῦ λόγου μας; Ἐκυβερνήσαμεν λοιπὸν καὶ οἰκονομήσαμεν τὸ πρᾶγμα, ὅσον ἐβόλειεν ὁ καιρὸς καὶ ἦτον τὸ δυνατόν μας. Τώρα δε, ἐπειδὴ καιροῦ καλοῦντος δὲν ἔστερξαν νὰ διωχθοῦν διὰ τὸν Χριστὸν οἱ μεθ' ἡμῶν εὐρισκόμενοι καθὼς καὶ ἄλλοι τινές, ἀνάγκη εἶναι νὰ ἀκούσωμεν τοῦ προφήτου, λέγοντος· «ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν καὶ χωρίσθητε, λέγει Κύριος». Οἱ δὲ λοιποὶ ἀλλέως ποιοῦντες, αὐτοὶ θέλουν δώσει λόγον τῷ Θεῷ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως· διότι κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην νὰ συγκοινωνῇ τινὰς μετ' αὐτῶν, τόσον εἶναι, ὡσὰν νὰ ἀνακατώνεται καὶ μετὰ τοὺς αἰρετικούς. Πλὴν βλέπετε ἀκριβῶς ὅτι ὁ ξεχωρισμὸς οὗτος μᾶς χωρίζει ἀπὸ τοῦ κόσμου καὶ μᾶς βάνει εἰς θλίψιν, εἰς στενοχωρίαν, εἰς λιμόν, εἰς διωγμόν, εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον· ἀλλὰ εἰς τοῦτα ὅλα ἡμεῖς θέλομεν νὰ νικοῦμεν διὰ τῆς βοήθειας τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ὅταν ἴδῃ ψυχὴν διψῶσαν καὶ ἀγαπῶσαν αὐτὸν, δυναμώνει καὶ στερεώνει αὐτὴν εἰς τὸ δύνασθαι ὑπομένειν τοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ παθήματα. Καὶ μαρτυροῦσιν αὐτὸ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ οἱ Ἅγιοι Τεσσαράκοντα μάρτυρες, οἱ λαμπρότατοι ἀστέρες, οἱ διαυγεῖς μαργαρίται, οἱ ὑπέρτιμοι λίθοι, οἱ τοῦ οὐρανοῦ βασιλέως ἀληθεῖς στρατιῶται τῶν ὁποίων τὴν μνήμην ἐορτάζομεν σήμερον· καὶ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ εἰποῦμεν ὅτι ἄλλης φύσεως ἦσαν ἐκεῖνοι καὶ ἄλλης ἡμεῖς, μόνον τῆς αὐτῆς φύσεως ἦσαν ἀλλ' οὖν ὑπὲρ τὴν φύσιν ἠγωνίσθησαν καὶ διὰ τοῦτο ἀντὶ προσκαίρου καὶ φθαρτῆς τιμῆς ἠξιώθησαν οὐρανοῦ καὶ ἀφθάρτου βασιλείας ἐπειδὴ ἠγάπησαν τὸν Θεὸν ἐν ἀληθινῇ καρδίᾳ καὶ ὁ Θεὸς ἐδυνάμωσεν αὐτοὺς καὶ ἐνίκησαν τὸν ἀόρατον ἐχθρόν, μετὰ τὴν ἀδυναμίαν τῆς σαρκὸς αὐτῶν. Καὶ τοιοῦτον λαμπρὸν καὶ ἐξάκουστον ἀγῶνα ἐκατόρθωσαν, ὅτι εἰς ὅλον τὸν κόσμον ἐφημίσθησαν καὶ πᾶν στόμα χριστιανοῦ τοὺς εὐφημίζει καὶ τοὺς ἐγκωμιάζει.

Καὶ μακάριος ὁποῦ καταξιωθεῖ νὰ ἐορτάζη καὶ νὰ μιμῆται τοὺς ἁγίους μάρτυρας τούτους καὶ μάλιστα νὰ συγκοινωνῇ τοῖς παθήμασι τοῦ Χριστοῦ· κἂν μερικῶς καλότυχος ὁποῦ νὰ διωχθῇ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ δεσμευθῇ, ὅτι καὶ αὐτὸς

διὰ τ' ἐμᾶς ἐδιώχθη καὶ ἐδεσμεύθη· καλότυχος ὅπου νὰ δαρθῆ καὶ νὰ φυλακισθῆ, ὅτι καὶ αὐτὸς ἐδάρθη καὶ ἐφυλακίσθη· καλότυχος ὅπου νὰ ὄνειδισθῆ καὶ νὰ περάσῃ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, θλίψιν καὶ στενοχωρίαν, ὅτι στενὴ εἶναι καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ὅπου ὑπαγαίνει εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Θέλεις δὲ νὰ ἀκούσῃς καὶ τὴν ἀμοιβὴν τῶν παθημάτων καὶ τῶν θλίψεων τούτων καὶ τὸ ἀξίωμα ὅπου θέλουσιν ἀπολαύσει ἐκεῖνοι ὅπου ὑπομένουν γενναίως, ἄκουε πάλιν τοῦ θείου Παύλου τῆς οὐρανίου σάλπιγγος ὅπου λέγει· «ἐὰν συναποθάνωμεν τῷ Χριστῷ, θέλομεν συμβασιλεύσει σὺν αὐτῷ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν»· ἐὰν δὲ ἀρνηθῶμεν πάλιν αὐτὸν καὶ ἐκεῖνος θέλει ἀρνηθεῖ ἡμᾶς· ὅστις γοῦν δὲν κάμνει τὰ θελήματα τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖνος τὸν ἀρνεῖται, ἐπειδὴ ἡ ἀρνησις εἶναι καὶ διὰ λόγου καὶ διὰ ἔργου.

Βλέπετε τὰς ἐπαγγελίας τῶν δωρεῶν καὶ ταῖς ἀπειλαῖς τῶν τιμωριῶν, πόσαι καὶ ποταπαὶ εἰσὶ; Διὰ τοῦτο λοιπόν, ἀδελφοί, ἅς σπουδάσωμεν, ἅς ἀγωνισθοῦμεν νὰ μὴ χάσωμεν, μὴ δὲ νὰ ἀτιμάσωμεν τὰ ὅσα προεκατορθώσαμεν Χριστοῦ χάριτι, ἤγουν τὰς ἐξορίας, τὰς φυλακάς, τὰς μάστιγας καὶ ὅλας τὰς θλίψεις ὅπου ὑπεμείναμεν διὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἂν καλὰ καὶ ὅλοι δὲν ἐφυλακίσθημεν μῆτε ἄλλα δεινὰ ἐπάθαμεν· ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ καὶ ἡ διαγωγὴ ἡμῶν εἶναι κοινοβιακὴ καὶ τὰ κατορθώματα τῶν θλίψεων κοινὰ ὁλονῶν γίνονται διότι κατὰ τὸν Ἀπόστολον· «ἐὰν πονῆ ἓνα μέλος τοῦ σώματος, ὅλα τὰ μέλη συμπονοῦσι», καὶ πάλιν ὅποταν τιμᾶται καὶ δοξάζεται ἓνα μέλος, συγχαίρουσι καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ σώματος. Καὶ ἄμποτες, ἀδελφοί, ἀκόμι νὰ ἔχωμεν καὶ περισσότερον τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὁμόνοιαν ἀναμέσον μας, ὡσὰν ὅπου εἴμεσθιν ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλίθημεν ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλίσεως ἡμῶν, ἔχοντες κεφαλὴν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν εἰς τὸ εὐαρεστεῖν τῷ Θεῷ καὶ τυχεῖν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν σὺν τοῖς ἀγίοις μάρτυσι καὶ δικαίοις, ἐν αὐτῷ τῷ Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν το Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5.16 Εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν τῆς Θεοτόκου

Περὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ὅτι δεῖ πνευματικῶς ἐορτάζειν

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἰδοὺ σὺν Θεῷ ὁποῦ ἔφθασε καὶ ἡ πανσεβάσμιος ἐορτὴ καὶ ὑπερ-
λαμπρὸς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, καὶ ἡ ὁποία εἶναι πρώτη τῶν δεσποτικῶν ἐορτῶν, καὶ εἶναι
πρέπον καὶ δίκαιον καὶ μάλιστα χρεωστούμενον νὰ ἐορτάζωμεν πλὴν ὄχι ἀπλῶς καὶ ὡς
ἔτυχε, καθὼς τὸ κάμνουσι τινὲς ἀμαθεῖς καὶ ἀσύνετοι, ἀλλὰ μετὰ εὐλαβείας πολλῆς καὶ
κατανοήσεως τοῦ μυστηρίου· ποῖον δὲ εἶναι τὸ μυστήριον; Ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ υἱὸς
τοῦ ἀθρώπου γενέσθαι κατεδέξατο, εἰς δὲ μεσιτείαν καὶ τελείωσιν τοῦ ἀνερμηνεύτου
μυστηρίου ἔλαβε τὴν ἁγίαν παρθένον καὶ ἐκατοίκησεν ἐν αὐτῇ καὶ ἐξ αὐτῆς ἀνέπλασε
καὶ ἐκατεσκεύασε τὴν ἄχραντον αὐτοῦ σάρκα καὶ ἐγένετο τέλειος ἄνθρωπος· τίνας
ἔνεκεν καὶ διατί; Ἴνα ἐξαγοράσῃ τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, καθὼς
γέγραπται, ἵνα τὴν υἰοθεσίαν ἀναλάβωμεν διὰ νὰ μὴν ἡμεσθεν πλέον δοῦλοι, ἀλλὰ
ἐλεύθε-
ροι· μὴ δὲ ἐμπαθεῖς, ἀλλὰ ἀπαθεῖς· μὴ δὲ νὰ ἡμεθα φιλόκοσμοι, ἀλλὰ φιλόθεοι·
μὴ δὲ νὰ περιπατοῦμεν πλέον κατὰ τὴν σάρκα, ἀλλὰ κατὰ τὸ πνεῦμα· διότι ἐκεῖνοι μὲν
ὁποῦ περιπατοῦσι κατὰ τὴν σάρκα, τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσιν, οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα
περιπατοῦντες, φρονοῦσι τὰ τοῦ πνεύματος· διότι τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος εἶναι ζωὴ,
τῆς δὲ σαρκὸς, θάνατος· καὶ διατί εἶναι θάνατος τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς; Διότι δὲν
ὑποτάσσεται εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, καὶ γὰρ μὴ δὲ δύνονται νὰ ὑποταχθοῦσιν καὶ ὅσοι
περιπατοῦσι σαρκικά, οὐ δύνανται ἀρέσαι Θεῷ.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἔννοια τῆς ἐορτῆς καὶ ἡ ὑπόθεσις, ὡς ἐν συντόμῳ εἶπαμεν· καὶ διὰ
τοῦτο κάμνει χρεία ὅτι καὶ ἡμεῖς νὰ διάγωμεν πνευματικῶς ἐν ὁσιότητι καὶ διακαισύνη,
ἐν ἀγάπῃ, ἐν πραότητι, ἐν εἰρήνῃ, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν Πνεύματι ἁγίῳ, ἵνα
μὴ δεῖξωμεν ὅσον τὸ εἰς ἡμᾶς εὐκαιρὴν καὶ ἄπρακτον τὴν σάρκωσιν τοῦ Κυρίου· οὐ
μὴν δέ, ἀλλὰ καὶ χρεωστοῦμεν νὰ παρακαλοῦμεν καὶ νὰ λυπούμεσθαι διὰ τὸν κόσμον· ὁ
γὰρ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ὁ κόσμος ἀθετεῖ αὐτὸν καὶ οὐχ ὑπακούει·
ἀθετοῦσιν αὐτὸν τὰ βάρβαρα ἔθνη, ἀθετοῦσιν αὐτὸν καὶ πολλοὶ ὁποῦ ὀνομάζονται
χριστιανοί, καὶ ὅσοι ἄλλοι πράττουσιν ἔργα κακὰ καὶ ἔχουσι πίστιν διαστρεμμένην. Τί
γὰρ ἦτον πρέπον καὶ χρειαζόμενον νὰ κάμῃ ὁ Κύριος διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων
καὶ δὲν τὸ ἔκαμεν;

Ἐστώντας γοῦν νὰ εἶναι Θεός, γέγονεν ἄνθρωπος· καὶ ταπεινώσας ἑαυτόν, γέγονεν ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ· ἔδωκεν ἡμῖν ἵνα ἐσθίωμεν καὶ πίνωμεν τὸ ἄχραντον αὐτοῦ σῶμα καὶ πανάγιον αἷμα· ἠξίωσεν ἵνα ὀνομάζεται ἡμῶν Πατήρ, ἀδελφός, κεφαλή, διδάσκαλος, νυμφίος, συγκληρονόμος καὶ τ' ἄλλα πάντα, τὰ ὅποια δὲν εἶναι τοῦ παρόντος καιροῦ νὰ τὰ εἰποῦμεν· καὶ ὅμως μὲ τούτα ὅλα ἀθετεῖ αὐτόν, ὡς εἴπωμεν, ὁ κόσμος καὶ αὐτὸς ὑποφέρει· διότι λέγει εἰς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον· «δὲν ἦλθα ἐγὼ διὰ νὰ καταδικάσω τὸν κόσμον ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον».

Τί γοῦν λέγομεν ἀπάνω εἰς τοῦτο ἀδελφοί; Ὅτι οἱ γνήσιοι καὶ ἀληθινοὶ μαθηταὶ ἐν ταῖς ἀνυποταξίαις καὶ ταῖς παρακοαῖς τῶν συμμαθητῶν πικραίνονται καὶ λυποῦνται δεικνύοντες τὴν ἀγάπην ὅπου ἔχουν εἰς τὸν διδάσκαλον καὶ εἰς τοὺς συμμαθητάς τους. Οὕτω ποιοῦσι καὶ οἱ πιστοὶ δοῦλοι ὅποταν βλέπωσι τοὺς ὁμοδόλους αὐτῶν καὶ παρακούωσι τοῦ ἑαυτῶν δεσπότη. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Ἀπόστολος παραγγέλλει ἵνα ποιῶμεν δεήσεις, προσευχάς, λιτανείας καὶ παρακλήσεις διὰ πάντας, διὰ τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς ἐν ἐξουσίαις καὶ ἀρχαῖς, διότι ὅταν ἔχωσιν αὐτοὶ εἰρήνην, περνᾷ καὶ ὁ κόσμος εἰρηνικά· καὶ ἀλλαχοῦ λέγει ὁ αὐτὸς θεῖος Ἀπόστολος ἐν τῇ αὐτοῦ ἐπιστολῇ, ἄλλο μεγαλειότερον καὶ ὑπερβολικόν· ἐπειδὴ παρακαλεῖ νὰ ἐσῶνοντο οἱ ἐδικοί του καὶ οἱ συγγενεῖς του οἱ ἔβραῖοι, καὶ αὐτὸς νὰ ἐστερευέτο τὸν Χριστόν· καὶ ἄκουε τὴν μαρτυρίαν· «ἀλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ καὶ οὐ ψεύδομαι· συμμαρτυροῦσής μοι τῆς συνειδήσεώς μου ἐν Πνεύματι ἀγίῳ, ὅτι λύπη μοι μεγάλη ἐστὶ καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου· ἠυχόμεν γὰρ αὐτὸς ἐγώ, ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου τῶν κατὰ σάρκα».

Εἶδες, ἀγαπητέ, δύναμιν; Βλέπεις ὕψος φιλανθρωπίας; Τοῦτο ἔλεγε καὶ ὁ προφήτης Μωϋσῆς, ὅποταν ἤθελεν ὁ Θεός νὰ ἀφανίσῃ τὸ γένος τῶν Ἰουδαίων· «εἰ μὲν, ὦ Κύριε Κύριε, τοὺς συμπαθήσεις καὶ δὲν τοὺς χαλάσεις καλόν, εἰ δὲ μὴ ἐξάλειψον καὶ ἐμένα καὶ εὐγαλέ με ἀπὸ τὸ βιβλίον ὅπου μὲ ἔγραψες».

Τοιοῦτοτρόπως, λοιπόν, καὶ ἡμᾶς ὡς γνήσιοι μαθηταὶ καὶ οὐχὶ ὡς νόθοι, οὐ μόνον διὰ τοῦ λόγου μας πρέπει νὰ φροντίζωμεν, ἀλλὰ καὶ διὰ ὅλους τοὺς χριστιανούς, καὶ ὅλον τὸν κόσμον νὰ παρακαλοῦμεν, νὰ λυπούμεσθην καὶ νὰ προσευχώμεθα· διότι ἐὰν κάμνωμεν τέτοιας λογιῆς, ἡμεῖς πρῶτον θέλωμεν ὠφελήσει τοῦ λόγου μας, ὡς τὰ ἀρετὰ τῷ Θεῷ ποιοῦντες· τοιαύτην γνώμην λοιπόν καὶ προαίρεσιν θέλει καὶ ὁ Θεὸς νὰ ἔχωμεν· νὰ ἀγαπῶμεν τὸ καλὸν τῶν ἀδελφῶν μας καὶ ὅλων τῶν ἀνθρώπων τὴν σωτηρίαν, καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ πανάγαθος Θεός, ὡς τὸ λέγει ἀτός του, τὴν θέλει καὶ τὴν

ἀγαπᾶ· ζῶ ἐγώ, οὐ θελήσει θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. Οὕτω γοῦν ποιῶντες καὶ οὕτω πολιτευόμενοι, κληρονόμοι γενησόμεθα ζωῆς αἰωνίου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5.17 Τῆ Τετάρτῃ τῆς μέσης ἑβδομάδος

Ὅτι τὸ πάσχα τοῦτο, τύπος ἐστὶ πρὸς τὸ μέλλον καὶ αἰώνιον πάσχα καὶ περὶ ὑπομονῆς

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἰδοὺ σὺν Θεῷ ὁποῦ ἐφθάσαμεν καὶ τὸ μέσον τῆς Ἁγίας Τεσσαρακοστῆς καὶ χαίρει ἡ ψυχὴ, ὅτι πλησιάζει τὸ Ἅγιον Πάσχα, ἵνα ἐν αὐτῷ ἀναπαυθῆ καὶ ἐλαφρωθῆ ἐκ τῶν πολλῶν κόπων καὶ ἀγώνων αὐτῆς. Εἰς τί γοῦν τὸ ἀναφέραμεν τώρα τοῦτο; Ὅτι ὁ καιρὸς ὅλος τῆς προσκαιροῦ ταύτης ζωῆς παρομοιάζει τῇ Ἁγίᾳ Τέσσαρακοστῇ, ὁποῦ παντεχένοι καὶ ἐκδέχεται ἐκεῖνο τὸ Ἅγιον καὶ Μέγα Πάσχα, διότι τὸ Πάσχα τοῦτο, ἂν καλὰ καὶ εἶναι μέγα καὶ τίμιον, ἀλλ' ὅμως καθὼς διδάσκουσιν ἡμᾶς οἱ ἅγιοι πατέρες εἶναι τύπος τοῦ αἰωνίου ἐκείνου Πάσχα. Τοῦτο τὸ πάσχα, μία ἡμέρα γίνεται καὶ περνᾷ καὶ ὑπάγει, ἀμὴ ἐκεῖνο εἶναι ἀτελεύτητον καὶ αἰώνιον· καὶ ἐδῶ μὲν αἱ ἐορταὶ εἶναι μεμιγμέναι μὲ πειρασμοὺς καὶ λύπαις τοῦ κόσμου, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι Πάσχα κανένα θλιβερόν δὲν εἶναι, κανένας πόνος ἢ λύπη δὲν εὐρίσκεται, ἀλλὰ πάντοτε χαρὰν καὶ εὐφροσύνη καὶ ἀγαλλίασις· ἐκεῖ εἶναι ἡ ἀκατάπαυστος καὶ πάντερπνος ψαλμωδία καὶ παναρμόνιος μελωδία τῶν ἐορταζόντων, ἐκεῖ εἶναι ἡ θεωρία καὶ ἡ ἀπόλαυσις τοῦ αἰωνίου καὶ θείου φωτός, ἐκεῖ εἶναι ἡ τράπεζα ἢ πλουσία καὶ μακαρία, ἢ γέμουσα τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, ἐκεῖ εἶναι τὸ καινὸν πόμα, ἡγουν τὸ καινούργιον ποτόν, περὶ τοῦ ὁποίου ἐν τῷ Δείπνῳ τῷ Μυστικῷ εἶπεν ὁ Χριστὸς τοῖς ἀποστόλοις· «ἀπὸ τοῦ νῦν πλέον δὲν θέλω πιεῖ ἐκ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου ταύτης, ἕως οὗ νὰ τὸ πῖω καινούργιον ὁμοῦ μετ' ἐσᾶς ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς μου».

Διὰ ταύτην τὴν βασιλείαν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, ὁπότεν ἔμελλε νὰ ἀναληφθῆ εἰς τοὺς οὐρανοὺς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· «ἐγὼ ὑπάγω νὰ σᾶς ἐτοιμάσω τόπον καὶ ἀνάπαυσιν ἔπειτα πάλιν νὰ ἔλθω νὰ σᾶς πάρω πρὸς τοῦ λόγου μου, ἵνα ὁποῦ ἐγὼ εἰμι νὰ εἶστε καὶ ἐσεῖς»· καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ λέγει· «ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ θέλετε γνωρίσει, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ μου καὶ ἐσεῖς ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ εἰς ἐσᾶς»· καὶ πάλιν· «Πάτερ θέλω, ἵνα ὅπου εἰμι ἐγὼ, καὶ αὐτοὶ ὧσι μετ' ἐμοῦ· ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμήν, ἣν δέδωκάς μοι· ὅτι ἠγάπησάς με προκαταβολῆς κόσμου». Ταῦτα δὲ τὰ λόγια δὲν τὰ λέγει διὰ μόνους τοὺς ἀποστόλους, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς ὅλους· καὶ ἄκουγε τί λέγει παρακάτω· «οὐ περὶ τούτων δὲ μόνον ἐρωτῶ, ἀλλὰ καὶ περὶ πάντων τῶν πιστευόντων διὰ

τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ»· ἤγουν ὄχι μόνον διὰ τοὺς μαθητάς μου, ὃ πάτερ, λέγω, ἀλλὰ καὶ διὰ ὅλους ἐκείνους ὅπου μέλλουσι νὰ πιστεύσουν εἰς ἐμέ διὰ τῆς διδαχῆς αὐτῶν, διὰ νὰ εἶναι ὅλοι τοὺς τὸ ἓνα, καθὼς σὺ πάτερ ἐν ἐμοί, καὶ γὼ ἐν σοί καὶ νὰ εἶναι καὶ αὐτοὶ μετ' ἐμᾶς τὸ ἓνα·

Τί ἄλλη μεγαλύτερη ἀγάπη καὶ παρηγορία δύναται νὰ εὑρεθῇ ἀπὸ τὰ τοιαῦτα λόγια τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ; Ποίαν σκληρότητα ψυχῆς νὰ μὴ μαλακίνουν ἢ ποίαν καρδίαν νὰ μὴ κατανύξουν; Ἐμοὶ δοκεῖ ὅτι ὄχι ἀνθρώπινην καρδίαν καὶ ψυχὴν, ἀμὴ καὶ αὐτὴν σχεδὸν τῶν λίθων τὴν φύσιν ἠθέλεν εἰπεῖ τινὰς ὅτι τὴν ἔφερναν εἰς ἀπαλότητα καὶ κατάνυξιν.

Ταῦτα ἐνθυμούμενοι καὶ ὅλοι οἱ ἅγιοι ὅπου εὐηρέστησαν τῷ Θεῷ ὑπέμειναν ἐκεῖνα ὅπου ὑπέμειναν, καὶ ἐνόμιζον τὰς θλίψεις ὡσὰν χαραῖς, τὰς στενοχωρίας ὡς ἀπλοχωρίας, τὰ μαρτύρια καὶ τοὺς σκληροὺς θανάτους ὡς τρυφὰς καὶ περιδιαβάσματα, τὰς νηστείας καὶ κακοπαθείας ὡς ἀναπαύσεις. Τὸ λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἀδελφοί, ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιθυμίαν τῆς αἰωνίου βασιλείας τρέχομεν καὶ τὸ αἰώνιον Πάσχα ἐπιζητοῦμεν καὶ ἐκδεχόμεθα, ἅς μιμηθοῦμεν κατὰ τὸ δυνατόν μας τὴν διαγωγὴν καὶ πολιτείαν τῶν προλαβόντων ἁγίων, ἅς ὑποφέρωμεν ὑπομονητικῶς καὶ ἀνδρείως τὰ βάρη καὶ τὰς θλίψεις τοῦ νῦν καιροῦ μὴ νικώμενοι ὑπὸ τὴν λύπης ἢ τῆς ἀμελείας· μάλιστα δὲ μετὰ περισσοτέρας προθυμίας παρακινούμενοι εἰς τὴν κατόρθωσιν τῶν ἀρετῶν καὶ εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, ἔχοντες πάντοτε βίγλαν καὶ προσοχὴν διὰ τὸν νοητὸν ὄφιν, ὁ ὁποῖος μετέρχεται πᾶσαν λογῆς τέχνην καὶ μέθοδον διὰ νὰ φαρμακεύσῃ τὰς ἡμετέρας ψυχὰς· καὶ γὰρ αὐτὸς μὲν ὑπάρχων σκοτεινός, μεταμορφώνεται εἰς ἄγγελον φωτός, τὰ δὲ πράγματα τὰ μεταλλάττει καὶ τὰ δείχνει ἄλλης λογῆς ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου εἶναι, καὶ τὸ μὲν σκότος δεικνύει φῶς, τὸ δὲ πικρὸν γλυκύνει· τοιοῦτοτρόπως ἐδελέασε καὶ τὸν προπάτορα ἡμῶν Ἀδὰμ καὶ τοῦ ἔδειξε πολλὰ εὐμορφον καὶ ὀρεκτικὸν ἐκεῖνον τὸν καρπὸν τῆς παρακοῆς· καὶ δελεασθεὶς ἔφαγεν ἐξ αὐτοῦ καὶ ἐδιώχθη ἐκ τοῦ παραδείσου.

Ἀλλὰ ἡμεῖς, ὃ ἀδελφοί, ἐπειδὴ ἐγνωρίσαμεν τώρα τὰς τέχνας του καὶ τὰ δελεάσματά του, ἅς ἔχωμεν προσοχὴν ὁπόταν μᾶς δείχνῃ τὸν καρπὸν τῆς παρακοῆς ὡραῖον, νὰ γυρίζομεν παρ' εὐθύς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς μας καὶ τοῦ σώματος εἰς ἄλλο μέρος καὶ νὰ μὴ τὸν βλέπωμεν, ἵνα μὴ δελεάσῃ ἡμᾶς ὁ δόλιος καὶ ἀπατεῶν καὶ μᾶς ἐκβάλλῃ ἐκ τοῦ παραδείσου, καταφρονοῦντας καὶ παραβαίνοντας τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν προσταγμάτων τοῦ πνευματικοῦ μᾶς πατρός.

Ποῖος δὲ εἶναι ὁ καρπὸς ὅπου φαίνεται εὐμορφος καὶ ὀρεκτικὸς καὶ θανατώνει τὴν

ψυχὴν; Εἶναι ἡ ὄρεξις τῆς σαρκὸς καὶ ἡ ἀνυποταξία καὶ ἡ πονηρὰ ἐπιθυμία τῶν σαρκικῶν καὶ ψυχικῶν παθῶν, ἐκ τῶν ὁποίων, ἀδελφοί μου, ἃς ἀπέχωμεν ὅσον εἶναι τὸ δυνατόν μας, ἵνα ὧδε μὲν ἐλευθερωθῶμεν τῶν ἐπιχειρῶν καὶ παγίδων τοῦ ἐχθροῦ, ἐκεῖ δὲ νὰ ἀπολαύσωμεν τὸ αἰώνιον καὶ ἀληθινὸν Πάσχα μετὰ πάντων τῶν ἁγίων ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5.18 Τῆ Παρασκευῆ τῆς μέσης ἑβδομάδος

*Ὅτι ἐν τῇ νεκρώσει τῶν παθῶν καὶ τῇ ἀναστάσει τῶν ἀρετῶν ἐστὶν ἑορτάζειν καὶ
πασχάζειν Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν*

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἡ ἡμέρα τοῦ Πάσχα ἐπλησίασεν, ἐπειδὴ καὶ Θεοῦ βοήθεια τὸ μέσον τῆς νηστείας ἀπεράσαμεν· ἀλλὰ τί σπουδάζομεν νὰ φθάσωμεν εἰς τοῦτο τὸ Πάσχα ὅπου γίνεται καὶ ἀπογίνεται; Οὐχὶ πολλάκις καὶ εἰς πολλοὺς ἐνιαυτῶν κύκλους τὸ ἑορτάσαμεν; οὕτως οὖν καὶ τώρα θέλει περάσει τὸ Πάσχα τοῦτο νὰ ὑπάγη· διότι δὲν εἶναι κανένα πρᾶγμα βέβαιον καὶ παντοτινὸν τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ πάντα εἶναι πρόσκαιρα καὶ παρεχόμενα· καὶ αἱ ἡμέραι καὶ ὁ χρόνος τῆς ζωῆς ἡμῶν εἶναι ὡσὰν ἴσκιος καὶ ὡσὰν ὄνειρον περνοῦσι καὶ διαβαίνουσι καὶ ὡσὰν γοργὸς πεζοδρόμος τρέχουσιν ἐὼς οὗ νὰ μᾶς φέρουσιν εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς ἡμῶν.

Τι γοῦν ἤθελεν εἰπῆ τινάς; Δὲν εἶναι τὸ Πάσχα ἐπιθυμητικόν; Ναί, βέβαια, καὶ κατ' ἀλήθειαν ἐπιθυμητόν· καὶ δὲν εἶναι βολετὸν νὰ εἰποῦμεν ὄχι· πλὴν τὸ Πάσχα ἐκεῖνο, λέγω, ὅπου γίνεται ὄχι μίαν φοράν τὸν χρόνον, ἀλλὰ πάντοτε καὶ καθ' ἐκάστην ἡμέραν, ἐκεῖνο εἶναι ἐπιθυμητικότερον καὶ ποθεινότερον.

Καὶ ποῖον εἶναι τοῦτο; ὁ καθαρισμὸς τῶν ἁμαρτιῶν, ὁ συντριμμὸς καὶ ἡ ταπεινώσις τῆς καρδίας, τὸ δάκρυον τῆς κατανύξεως, ἡ καθαρότης τοῦ συνειδότος, ἡ ἀποξένωσις καὶ ἡ νέκρωσις τῶν παθῶν, ἡγουν πορνείας, ἀκαθαρσίας καὶ πάσης ἄλλης ἁμαρτίας. Ὅποιος γοῦν καταξιωθεῖ νὰ φθάσῃ εἰς τὰ τοιαῦτα, ἐκεῖνος πασχάζει τῷ Κυρίῳ Πάσχα σωτήριο καὶ ἑορτάζει ἑορτὴν μακαρίαν καὶ πολυπόθητον, οὐχὶ μίαν φοράν τὸν χρόνον, ὡς ἄνωθεν εἶπομεν, ἀλλὰ δι' ὅλης τοῦ τῆς ζωῆς καὶ καθ' ἐκάστην· ὅποιος δὲ πάλιν δὲν τὰ ἔχει αὐτὰ ὅπου εἶπαμεν, ἀλλὰ μᾶλλον τὰ ἐναντία, καὶ εἶναι δοῦλος τῶν παθῶν καὶ τῶν ὀρέξεων τῆς σαρκός, ὁ τοιοῦτος οὐ δύναται κατ' ἀλήθειαν νὰ ἑορτάσῃ. Διότι πῶς νὰ ἑορτάσῃ ὁ ἔχων Θεὸν τὴν κοιλίαν; ἢ πῶς νὰ εὐφρανθῇ πνευματικῶς, ἐκεῖνος ὅπου φλογίζεται καὶ καίεται μὲ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σαρκός; πῶς νὰ πανηγυρίσῃ θεϊκῶς, ἐκεῖνος ὅπου τρώγεται καὶ τήκεται μὲ τὴν ζηλοφθονίαν καὶ τὴν μνησικακίαν; πῶς νὰ γροικῆσῃ τὴν πνευματικὴν χαρὰν τῆς ἑορτῆς, ἐκεῖνος ὅπου εἶναι βυθισμένος εἰς τὴν φιλαργυρίαν, ἢ δεδουλωμένος εἰς τὴν κενοδοξίαν, ἢ συμπεπλεγμένος μὲ τὰ λοιπὰ πάθη;

Οὐ δύναται λοιπὸν οἱ τοιοῦτοι ἑορτάζειν, πάρεξ εἰ μὴ εἶπομεν καὶ τὸν ἐπὶ κλίνης κατακείμενον καὶ ἀσθενοῦντα ὅτι ἀναπαύεται, ἢ ἐκεῖνον ὅπου ἐκινδύνευσεν καὶ ἐτζακίσθη ὅτι ταξιδεύει καλά· ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι βολετόν, διότι καθὼς εἶναι

ἀδύνατον ἐκεῖνος ὁποῦ εὐρίσκεται μέσα εἰς τὸ σκότος νὰ ἔχη φῶς, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ ἐνεργῶν καὶ ποιῶν τὰς ἀμαρτίας εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐορτάζη.

Πλὴν περὶ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης, ἀδελφοί, ἐλπίζομεν σὺν Θεῷ νὰ εἴστε εἰς τὴν καλλιωτέραν καὶ ἐπαινετὴν καὶ σωτήριον κατάστασιν· διότι ἡ διαγωγὴ καὶ πολιτεία ἡμῶν δὲν εἶναι ἄλλο πᾶρεξ ἐτοιμασία ἐορτῆς, ἐπειδὴ βλέπετε τὸ γινόμενον· καὶ γὰρ ἡ ψαλμοφθία τὴν ψαλμοφθίαν διαδέχεται, ἡ ἀνάγνωσις τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἡ προσευχὴ τὴν προσευχήν· τὰ ὅποια ὡσπερ τις κύκλος φέρει ἡμᾶς καὶ ἀνταμώνει μὲ τὸν Θεόν· ὄντως καλὸς οὗτος ὁ βίος ἡμῶν καὶ μακαρία ἡ τοιαύτη διαγωγὴ καὶ τρισμακάριστος.

Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ἐμάθαμεν ποῖον εἶναι τὸ καθημερινὸν Πάσχα, τοῦτο, ἀδελφοί, ἄς σπουδάσωμεν διὰ νὰ τὸ ἀποκτήσωμεν καὶ τοῦτο ἄς ἐορτάζωμεν ἀεὶ καὶ πάντοτε ὅση δύναμις, ἤγουν τὴν νέκρωσιν τῶν παθῶν, τὴν αὔξησιν τῶν ἀρετῶν, μιμούμενοι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅτι καὶ αὐτὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν δείχνοντάς μας παράδειγμα καὶ ἐξόπλιον, διὰ νὰ ἀκολουθοῦμεν καὶ ἡμεῖς τὸν δρόμον αὐτοῦ. Καὶ ταῦτα ποιῶντες νὰ μὴν ἐξετάζωμεν ἄλλον ὄντων πταισμάτα καὶ κατακραίνομεν αὐτούς, διότι τοῦτο πάλιν εἶναι βαρυτάτη ἀμαρτία καὶ κόλασις, μάλιστα δὲ κάθε εἷς τοῦ λόγου του νὰ κατηγορῇ καὶ νὰ μέμφεται καὶ ὄχι ἄλλον τινά· διότι καθὼς λέγει ὁ θεῖος Ἀπόστολος, τὸ ἴδιον φορτίον ἕκαστος βαστάσει, ἤγουν κάθε εἷς τὸ βάρος καὶ τὸ φορτίον τῶν ἐδικῶν του ἀμαρτιῶν θέλει νὰ σηκώσῃ. Ἄς συλλογιζώμεσθαι λοιπὸν τὰς εὐεργεσίας καὶ χάριτας ὁποῦ μᾶς ἔδωκεν ὁ Κύριος καὶ καθεκάστην μᾶς δίδει καὶ ἄς τὸν εὐχαριστοῦμεν πάντοτε, καὶ ὡς εὐεργέτην νὰ τὸν δοξάζωμεν, ὁ ὅποιος ὄχι μόνον τὰ παρόντα ἀγαθὰ μᾶς χαρίζει ἀμὴ ἀκόμι ἔχει νὰ δώσῃ τοῖς δουλεύουσιν αὐτὸν ἕως τέλους καὶ τῶν ἐπουρανίων ἀγαθῶν τὴν μακαρίαν τρυφήν καὶ αἰώνιον ἀπόλαυσιν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν καὶ ἀπολαῦσαι τοῦ αἰωνίου ἐκεῖνου καὶ οὐρανίου Πάσχα χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ πρέπει δόξα τιμὴ καὶ προσκύνησις τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους καὶ ἀτελευτήτους αἰῶνας. Ἀμήν.

5.19 Κυριακή τετάρτη τῶν νηστειῶν

*Ὅτι δεῖ ἡμᾶς ἀνακαινίζεσθαι ἐπὶ τὰ πρόσω δι' ὑπομονῆς τῶν προσπιπτόντων ἡμῖν
ὀρωμένων καὶ ἀοράτων πειρασμῶν*

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἐπειδὴ ἀπέρασεν ὁ χειμὼν καὶ ἡ ἀνοιξὶς ἦλθε, βλέπομεν ὅλα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου ὅπου ξανανεώνουν καὶ ἀνακαινίζονται, ἤγουν τὰ δένδρη καὶ τὰ φυτὰ ὅπου ἀνθηφοροῦσιν, ἡ γῆ ὅπου στολίζεται μὲ τὴν χλόην καὶ τὰ λαλούδια, τὰ πετεινὰ ὅπου χαίρονται καὶ κελαδοῦσι, τὰ πάντα ὅλα ὅπου ἀνακαινίζονται.

Καὶ βλέποντες ἡμεῖς ταῦτα, χαίρομεν καὶ δοξάζομεν τὸν ἀριστοτέχνην Θεόν, ὅπου τὰ ποιεῖ καὶ τὰ ξανακαινουργώνει κάθε χρόνον καὶ πρεπόντως, διότι λέγει ὁ θεῖος Απόστολος: «τοῦ γὰρ ἀοράτου αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου, τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ νοούμενα καθορᾶται, εἴτε αὐτοῦ ἀίδιος δύναμις καὶ θειότης», ἤγουν ἀπὸ τῶν φαινομένων τούτων κτισμάτων καὶ ποιημάτων τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ τῆς θεωρίας καὶ ὠραιότητος τοῦ αἰσθητοῦ τούτου κόσμου νοοῦμεν καὶ βλέπομεν μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς, ἐκεῖνον τὸν ἄλλον κόσμον τὸν ἀόρατον καὶ τὴν μεγίστην καὶ ἀνεκδιήγητον δύναμιν τοῦ Θεοῦ. Πρέπει δὲ ὅμως ὅταν βλέπωμεν τὴν ξανακαινούργωσιν τοῦ κόσμου καὶ τὴν βλάστησιν τῶν φυτῶν, ὡς εἶπομεν, καὶ εὐφραινόμεθα, νὰ μὴ σταθοῦμεν ἕως αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ παρέκει νὰ νοήσωμεν, ἤγουν ὅτι ἡ τοιαύτη ξανανέωσις καὶ εὐπρέπεια τοῦ κόσμου, ὅπου γίνεται τὴν ἀνοιξιν, ἔχει αἰτίαν καὶ ἀφορμὴν τὸν χειμῶνα· διότι ἐὰν δὲν ἔλθῃ ὁ χειμῶνας προτύτερα νὰ κάμῃ χιόνας καὶ βροχὰς καὶ ἀνέμους, δὲν λαμβάνει τὴν τοιαύτην ὠραιότητα ὁ κόσμος τὴν ἀνοιξιν· Τὸ αὐτὸ γοῦν συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς· ἐὰν δὲν χιονισθῇ μὲ ταῖς θλίψαις, μὲ ταῖς στενοχωρίαις, μὲ τοὺς κόπους καὶ κακοπαθείας, δὲν ἀνθηφορεῖ, δὲν καρποφορεῖ, δὲν λαμβάνει χάριν καὶ εὐλογίαν παρὰ Θεοῦ, διότι λέγει καὶ ἡ Γραφή: «γῆ ἡ πιούσα τὸν ἐπερχόμενον αὐτῇ πολλάκις ὑετὸν καὶ τίκτουσα βοτάνην εὐθετον ἐκείνοις, δι' ὧν καὶ γεωργεῖται, μεταλαμβάνει εὐλογίας παρὰ Θεοῦ». Ἄς ὑπομείνωμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς, ἀδελφοί, πᾶσαν θλίψιν, πᾶσαν στενοχωρίαν, πάντα πειρασμὸν ἐπερχόμενον ἡμῖν ὀρατῶς καὶ ἀοράτως, ἃς ὑπομείνωμεν τὸν κόπον τῆς νηστείας, πεινῶντες καὶ διψῶντες καὶ ταλαιπωρούμενοι, ἵνα καὶ ἡμεῖς καρποφορήσωμεν καὶ λάβωμεν ἐκ Θεοῦ εὐλογίαν, ἅμα δὲ καὶ διὰ νὰ θρέψωμεν καὶ νὰ φιλοξενήσωμεν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν· διότι καθὼς ἡμεῖς χαίρομεσθαι καὶ εὐφραινόμεθα, βλέποντες τὴν ὠραιότητα τῶν ποιημάτων αὐτοῦ,

οὕτω καὶ αὐτὸς εὐφραίνεται εἰς τὴν εὐμορφίαν καὶ καρποφορίαν τῆς ψυχῆς ἡμῶν.

Ποῖοι δὲ εἶναι οἱ καρποὶ τῆς ψυχῆς; ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθοσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια· μὲ τοὺς τοιοῦτους καρποὺς τρέφεται ὁ Κύριος καὶ φιλοξενεῖται καὶ μακάριος ὁ τρέφων αὐτόν, ὅτι ὑπ' αὐτοῦ τραφήσεται τοῖς αἰωνίοις ἀγαθοῖς, μακάριος ὁ ξενίζων αὐτόν, ὅτι ὑπ' αὐτοῦ τραφήσεται καὶ ξενισθήσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Ἐὰν καταξιωθῇ ὧδε τινὰς νὰ ὑποδεχθῇ βασιλέα εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, χαίρεται καὶ εὐφραίνεται μεγάλως, ὅτι ἠξιώθη τοσαύτης τιμῆς καὶ παρρησίας· πόσῳ μᾶλλον ἐκεῖνος, ὅπου καταξιωθεῖ νὰ λάβῃ εἰς τοῦ λόγου του κάτοικον τὸν βασιλέα τῶν βασιλευόντων καὶ κύριον τῶν κυριευόντων; Ὅτι δὲ κατοικεῖ εἰς τοὺς ἀξίους ὁ Κύριος, αὐτὸς ἀτός του τὸ λέγει εἰς τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον· «ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ μου, φησίν, ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῶ ποιήσωμεν»· καὶ πάλιν, «ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνος ἐστὶν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με, ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου· καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτόν, καὶ ἐμφανήσω αὐτῷ ἐμαυτόν».

Ἐπειδὴ τὸ λοιπὸν τοιαύτας μεγάλας καὶ ὑπὲρ νοῦν δωρεὰς μᾶς ἔταξεν ὁ Κύριος, ἃς ὑπομείνωμεν καὶ ἡμεῖς μετὰ πάσης χαρᾶς πάντα τὰ θλιβερὰ διὰ τὸ ὄνομά του, ἀκούοντες τοῦ ἀποστόλου λέγοντος· «νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασιν ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ἂν τ' ἀναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου, ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὃ ἐστὶν ἡ ἐκκλησία»· καὶ πάλιν τοῦ θείου Ἰακώβου λέγοντος· «πᾶσαν χαρὰν ἠγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν ποικίλοις πειρασμοῖς περιπέσητε, γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως ὑπομονὴν κατεργάζεται· ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ᾗτε τέλειοι καὶ ὀλόκληροι ἐν μηδενὶ λειπόμενοι». Βλέπεις, ἀδελφέ, ὅτι εἰς τοὺς πειρασμοὺς εἶναι ἡ χαρὰ καὶ εἰς τὰς θλίψεις ἡ εὐφροσύνη; Τοιαῦτα γὰρ εἰσι τὰ κατὰ Θεὸν ἅπαντα καὶ οὕτως οἱ ἅγιοι ἐπολιτεύθησαν· τοιουτοτρόπως καὶ ἡμεῖς προθυμούμενοι καὶ βιάζοντες τοῦ λόγου μας εἰς τὰς ἀρετὰς καὶ κατὰ μίμησιν τῶν ἁγίων πολιτευόμενοι, θέλομεν κληρονομήσει τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5.20 Τῆ Τετάρτῃ τῆς πέμπτῃς ἑβδομάδος

Περὶ τοῦ μὴ ἀμελῶς διακεῖσθαι ἐν τῇ μεταλήψει τῶν ἀγιασμάτων

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἐπειδὴ χθὲς ἦλθεν εἰς τὸ Μοναστήριον βασιλικὸς ἄνθρωπος, παρευθὺς ὅλοι μας ἐταράχθημεν καὶ ἐσυγχύσθημεν καὶ εἰς πολλὴν ἀδημονίαν καὶ λογισμοὺς ἐσεβήκαμεν διὰ τὸ ἐξαφνικὸν τοῦ πράγματος· ἔπειτα, ὡσὰν ἐμάθαμεν ὅτι δὲν ἦλθε διὰ ὑπόθεσιν ἐδικὴν μας, παρευθὺς ἠλευθερώθημεν τοῦ φόβου καὶ τῆς φροντίδος.

Ἐρωτῶ γοῦν τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, τίνος ἕνεκεν ἐδειλιάσαμεν καὶ ἐταράχθημεν ὅταν ἴδωμεν τὸν ἀπεσταλμένον παρὰ τοῦ βασιλέως; φανερὸν εἶναι ὅτι διὰ νὰ γνωρίζωμεν πῶς δὲν εἴμεσταν φίλοι τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ μάλιστα ἐχθροὶ τοῦ μεγάλου, ἐπειδὴ καὶ δὲν κάμνομεν τὸν ὀρισμὸν τοῦ νὰ τὸν συγκοινωνήσωμεν εἰς τὴν αἴρεσιν τῆς εἰκονομαχίας. Ἀμὴ ἐὰν ἠθέλαμεν εἶστε φίλοι τοῦ ἠγαπημένου, ἠθέλαμεν τὸ χαρεῖ πολλά, γινώσκοντες ὅτι ὁ ἀπεσταλμένος παρ' αὐτοῦ πάντως διὰ τίποτες εὐεργεσίαν καὶ καλοσύνην ἡμῶν ἦλθεν.

Εἰς τί γοῦν ἀναφέραμεν τοῦτο τῆ ὑμετέρα ὀσιότητι; Ὅτι καὶ πᾶσα ψυχὴ ὅπου νὰ ἀξιωθῆ διὰ τῆς ἐναρέτου πολιτείας νὰ ἔχη τὸν Θεὸν ἴλεων καὶ εὐμενῆ, εἰς τὸν καιρὸν τοῦ χωρισμοῦ ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτῆς, ὅταν ἔλθῃ ὁ ἀπεσταλμένος ἄγγελος νὰ τὴν παραλάβῃ, δὲν θέλει σκιαχθεῖ, οὐδὲ νὰ ταραχθῆ, ἀλλὰ θέλει τὸν ἰδεῖ φιλικῶς καὶ περιχαρῶς θέλει ὑπάγει πρὸς τὸν αὐτῆς Δεσπότην· ψυχὴ δὲ πάλιν ὅπου νὰ μὴν εὐρεθῆ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἔτοιμη καὶ διορθωμένη, θέλει ταραχθεῖ καὶ θέλει θρηνησεῖ πολλὰ ἀνωφελῶς, βλέπουσα ὅτι δὲν ἔχει τότε ἀπὸ τινὰ βοήθειαν, μήτε παρηγορίαν, διότι ὧδε καὶ φίλος καὶ ἀδελφὸς δύναται νὰ παρηγορήσῃ τὸν ἄνθρωπον ἐν τῇ θλίψει αὐτοῦ καὶ νὰ τὸν δώσῃ κάποιαν βοήθειαν καὶ θάρρος εἰς τὸν φόβον ὅπου τὸν ἐπανέβῃ καὶ τὴν ἀνάγκην, ἀμὴ ἐκεῖ δὲν εὐρίσκει καμίαν βοήθειαν ἀπὸ τινά, ἀλλὰ ἀποφασιστικῶς καὶ αὐστηρῶς λαμβάνει ὁ ἀπεσταλμένος ἄγγελος τὴν ἐλεεινὴν ψυχὴν. Καὶ ἴσως ἀκούσαντες ταῦτα καὶ ἐνθυμηθέντες τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν στενοχωρίαν ἐκείνην ἐφοβήθημεν.

Ἐννόησον, λοιπόν, ἀδελφέ, ὅτι ἐὰν ψιλὸς λόγος καὶ μόνη ἐνθύμησις τῆς φοβερᾶς ὥρας ἐκείνης μᾶς δίδει φόβον καὶ δειλίαν, πῶς θέλομεν γένει τότε, ὅπότεν ἔλθῃ ὁ καιρὸς ἐκεῖνος; Καὶ πῶς θέλει σταθεῖ ἐκείνη ἡ ψυχὴ ἔμπροσθεν τοῦ φοβεροῦ

θρόνου τοῦ Χριστοῦ; Καὶ ἄκουσον τί λέγει ὁ προφήτης Δανιήλ περὶ τοῦ κριτηρίου ἐκείνου· «ποταμὸς πυρὸς τρέχει ἔμπροσθεν αὐτοῦ· χίλια χιλιάδες τὸν παραστέκονται καὶ μύρια μυριάδες τὸν ὑπηρετοῦσι». Καὶ ὁ κριτὴς φοβερὸς καὶ τίποτε δὲν τὸν λανθάνει καὶ ἡ ἐξέτασις λεπτὴ ἕως καὶ λόγου ἀργοῦ, καθὼς εἴρηται ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ· καὶ πῶς θέλει ὑπομείνει τότε ἡ ψυχὴ; ὄντως φοβερὸν «τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος», φοβερώτερον δὲ μάλιστα ὅταν ἀκούσῃ τὴν δικαιοτάτην ἐκείνην ἀπόφασιν, παραδιδόμενη τῇ αἰωνίῳ κολάσει.

Διὰ τοῦτο γοῦν, ἀδελφοί μου, παρακαλῶ καὶ δέομαι ὑμῶν, ἄς διορθωθοῦμεν πρὸ τοῦ θανάτου· ἄς κάμωμεν τὸν Θεὸν ἰλαρὸν καὶ εὐμενῆ πρὸς ἡμᾶς διὰ τῆς μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως· ἄς ἀποκτήσωμεν φίλους τοὺς ἀγγέλους ὅπου μέλλουν νὰ ἔλθωσι νὰ μᾶς πάρουν· ἄς ἀγρυπνοῦσι πάντοτε οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς διανοίας ἡμῶν· ἄς στέκεται ἀνδρείως ὁ νοῦς ἡμῶν ἐξ ἐναντίας τῶν παθῶν, οὐδ' ὅλως αὐτοῖς ὑποκλινόμενος· εἰ δὲ τύχει καὶ παρασαλεύσει ὀλίγον ἀπὸ τοῦ τόπου αὐτοῦ, παρευθὺς πάλιν νὰ στρέφεται εἰς τὸ στάσιμόν του σβένοντας μὲ τὰ δάκρυα ταῖς πεπυρωμέναις σαγίταις τοῦ διαβόλου καὶ ἀγκαλιζόμενος τὸν πόθον καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ. Λέγει γοῦν ὁ ἀπόστολος Ἰάκωβος· «πολλὰ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη», εἰς τόσον ὅτι ἔχομεν χρεῖαν ἀλλήλων τὰς εὐχάς, τὰς ἐρμηνείας, τὰς νουθεσίας, καὶ ἐξαιρέτως πολλὰ δύνονται τὰ δάκρυα καὶ ἡ κατάνυξις, καὶ μάλιστα ἀπάνω εἰς ὅλα ἡ ἀγία κοινωνία περὶ τῆς ὁποίας βλέπω πῶς δὲν ἔχομεν σπουδὴν νὰ μεταλαμβάνωμεν συχνάκις, καὶ εἰς τοῦτο θαυμάζω πολλὰ καὶ ἐξίσταμαι· ἐπειδὴ ἂν εἶναι ἑορτὴ ἢ Κυριακὴ μόνον κοινωνοῦμεν, εἰ δὲ ἄλλη ἡμέρα γένη λειτουργία οὐχί. Καὶ ὅμως ἐν τῷ μοναστηρίῳ καὶ καθεκάστην ἡμέραν ὁ βουλόμενος ἢ μπορεῖ νὰ κοινωνῇ· νῦν δὲ ὡς ὀρῶ, σπανιώτερον καὶ οὐδαμοῦ ἢ ὑπάντησις· καὶ ταῦτα λέγω, οὐχί νὰ κοινωνοῦμεν ἀνεξετάστως καὶ ἀπλῶς, ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ μετὰ δοκιμασίας, διότι λέγει ὁ ἀπόστολος· «δοκιμαζέτω ἑαυτὸν ἄνθρωπος καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω· ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου». Δὲν λέγω λοιπὸν ὅτι νὰ μεταλαμβάνωμεν συχνῶς, μετὰ ἀπροσεξίας μὴ γένοιτο· ἀλλὰ λέγω ὅτι μὲ τὴν ὀφειλομένην προσοχὴν καὶ τὸν πόθον τῆς ἀγίας κοινωνίας νὰ καθαρίζωμεν τοῦ λόγου μας, ὅσον εἶναι τὸ δυνατόν μας, καὶ τότε νὰ ἀξιωνώμεσθαι τῆς θείας δωρεᾶς διότι ἡ ἀγία κοινωνία εἶναι ἄρτος τῆς ζωῆς καὶ καλότυχος ὅπου τὴν μεταλαμβάνει μετὰ κατανύξεως καὶ καθαροῦ συνειδότητος. Καὶ ἄκουσον τί λέγει ὁ Χριστός· «ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος, ὁ ἐκ τοῦ ἄρτου τούτου ζήσεται

2-3 Δαν. 7,10 5-6 Εβρ. 10, 31 14 σβένοντας 16 Ιάκ. 5, 16 25-27 Κορ. Α' 11, 28-29 32-1 (σ. 83) Ιωάν. 6, 51

εἰς τὸν αἰῶνα»· καὶ πάλιν· «ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ».

Εἶδες, ἀδελφέ, δωρεὰν ἄφατον καὶ ἄπειρον, ὅτι ὄχι μόνον ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα καὶ αἷμα αὐτοῦ ἔδωκε νὰ τρώγωμεν καὶ νὰ πίνωμεν. Τί ἄλλο σημεῖον μεγαλειότερον ἀπὸ τοῦτο, τῆς δυνατῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ ὅπου ἔχει πρὸς ἡμᾶς; Καὶ ποία ἄλλη μεγαλιότερη σωτηρία τῆς ψυχῆς; Ἐπειτα ἀπὸ μὲν τῆς ἀπολαύσεως τῆς καθημερινῆς τραπέζης, δὲν εἶναι τινὰς ὅπου βούλεται νὰ λείψῃ ποτέ, ἀμὴ καὶ ἂν ἤθελε βαρεθῆ, πάλιν ἔρχεται εἰς αὐτήν· ἐπὶ δὲ τῆς φρικτῆς ταύτης τραπέζης ὅπου κεῖται, οὐχὶ ἄρτος κοινὸς ἀλλὰ ἄρτος ζωῆς, οὐδὲ ποτήριον κοινὸν ἀλλὰ ποτήριον ἀθανασίας, καὶ νομίζομεν ὅτι δὲν εἶναι τόσον ἀναγκαῖον νὰ μεταλαμβάνωμεν· καὶ πόση ἀφροσύνη ἤθελεν εἶστε τοῦτο;

Ἄλλ' ἐὰν καὶ ἐὼς τοῦ νῦν ἀμελῶς διακείμεθα, κἂν ἀπὸ τώρα καὶ ἔμπροσθεν ἄς διορθώσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας γινώσκοντες τὴν δύναμιν τῆς δωρεᾶς καὶ καθαριζόμενοι ὅσον εἶναι δυνατόν μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν, ἄς μεταλαμβάνωμεν μετὰ εὐλάβειαν. Ὅποτε δὲ τύχη καὶ ἐργοχειροῦμεν καὶ ἀκούσωμεν τοῦ σημαντήρος, εὐθύς νὰ ἀφίνωμεν τὸ ἔργον καὶ νὰ τρέχωμεν μετὰ προθυμίας καὶ προσευχόμενοι νὰ μετέχωμεν εὐλαβῶς τῶν θείων ἀγιασμάτων· τοῦτο γὰρ ποιοῦντες, ὡς ὑπολαμβάνω, μάλιστα δὲ καθὼς εἶναι ἡ ἀλήθεια, πολλὴν βοήθειαν καὶ σκέπην θέλομεν λάβει ἐξ αὐτῶν· διότι ἐτοιμαζόμενοι πάντοτε καὶ καθαριζόμενοι διὰ τὴν ἁγίαν μετάληψιν, φυλαγόμεσθαι ἀπὸ πάσαν ἁμαρτίαν· καθὼς πάλιν τὸ ἐναντίον μετὰ τὸ νὰ μὴν ἔχωμεν ἔννοιαν νὰ μεταλαμβάνωμεν, πίπτομεν εἰς πολλὰ καὶ διάφορα εἶδη τῆς ἁμαρτίας. Οὕτω λοιπὸν πολιτευόμενοι, καὶ οὕτω πάντοτε ἐτοιμαζόμενοι, θέλομεν ἀξιωθῆ νῦν γενοῦμεν μέτοχοι ζωῆς αἰωνίου, ἧς ἀξιωθῆμεν ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5.21 Τῆ Παρασκευῆ τῆς πέμπτης ἐβδομάδος

Περί του εὐκινήτους εἶναι, πρὸς τὰ τῆς ἀρετῆς σκάμματα

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἡ ἀρετὴ εἶναι πρᾶγμα ἀεικίνητον ἤγουν δὲν παύει μηδὲ στέκει ποτὲ τοῦ τρέχειν εἰς τὰ ἔμπροσθεν, ἀλλὰ πάντοτε καὶ ἀεὶ ἀναβιβάζει τοὺς ἐναρέτους τὰ πλέον ὑψηλότερα μέτρα· καὶ διὰ τοῦτο λέγει καὶ ὁ ἀπόστολος· «οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον ἤδη καὶ τετελείωμαι, διώκω δὲ εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθην ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ»· καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ λέγει· «τῶν μὲν ὀπισθεν ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, καὶ κατὰ σκοπὸν διώκω πρὸς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ». Εἰς τόσον ὅπου δὲν ἔχει στάσιν ποτὲ τὸ ἀγαθοποιεῖν, διότι ἡ στάσις τοῦ ἀγαθοῦ ἀρχὴ τοῦ κακοῦ γίνεται.

Τὸ λοιπὸν μηδὲ ἡμεῖς, ἀδελφοί, νὰ ἀπομένωμεν, μήτε νὰ παύωμεν ἀπὸ τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' ἀεὶ καὶ πάντοτε νὰ ἤμεσθεν εὐκίνητοι καὶ νεαροὶ εἰς τὴν προθυμίαν μεταβαίνοντες ἀπὸ δυνάμεως εἰς δύναμιν, ἕως ὅτου νὰ φθάσωμεν εἰς ἄνδρα τέλειον, «εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ».

Καὶ μὲ ποῖον τρόπον θέλωμεν τὸ κατορθώσει τοῦτο; ἐὰν πᾶσαν ἡμέραν περνοῦμεν μετὰ προθυμίας· ἤγουν ἔφθασεν ἡ ὥρα τοῦ ὄρθρου, νὰ σηκωθοῦμεν συντόμως ἀπὸ τοῦ ὕπνου καὶ νὰ σταθοῦμεν εἰς τὴν προσευχὴν· ἐτελείωσεν ὁ ὄρθρος, νὰ πιάσωμεν μὲ προθυμίαν τὸ ἐργόχειρόν μας καὶ ἐργαζόμενοι ταῖς χερσὶν ἡμῶν, νὰ μελετῶμεν ἐν ταῖς καρδίαις τὰ θεῖα λόγια· ἤλθεν ἡ ἑσπέρα, μετὰ κατανύξεως καὶ εὐχαριστίας νὰ ὑπνώσωμεν διότι μὲ τοιαύτην ἐτοιμασίαν καὶ διαγωγὴν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός, κατορθοῦται καὶ τελειοῦται ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ θεῖος Δαυὶδ· «ἡμέρα τῆ ἡμέρα ἐρεύγεται ρῆμα· καὶ νύξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γινῶσιν».

Ἄς μὴν περνᾷ ἡ ἡμέρα μὲ ἀργολογίας καὶ ἀμελείαις, μηδὲ ἡ νύξ μὲ διαλογισμοὺς πορνείας καὶ ἀσωτείας· διότι ὄχι μόνον τὸ κορμὶ ἀμὴ καὶ τὴν ψυχὴν ἀκόμι ζητᾷ ὁ Κύριος νὰ εἶναι καθαρὰ ἀπὸ ρυπαρῶν λογισμῶν. Ἀλλ' ἐὰν ἐπιθυμοῦμεν ἐπιθυμίαν; καὶ τί ἄλλον εἶναι πλέον ἐπιθυμητικώτερον ἀπὸ τὴν ἀρετὴν, τῆς ὁποίας ἡ γλυκύτης εἶναι πολλὰ ὀρεκτικὴ καὶ ἀχόρταστος, εἰ δὲ καὶ ἀγαπῶμεν εὐμορφίαν καὶ ὠραιότητα· καὶ τί ἄλλον εἶναι τοῦ Κυρίου ὠραιότερον μὲ τοῦ ὁποίου τὸ κάλλος ὅλα τὰ πάντα εὐτρεπίζονται; Αἱ δὲ κακαὶ ἐπιθυμίαι ἀγριώνουσι τὴν ψυχὴν καὶ τὴν κατατρώγουσι πλέον χειρότερα παρὰ τὰ ἄγρια θηρία· τόσον, ὅτι αὕτη δὲν

εἶναι ἡδονὴ ἀλλὰ μία ὀδυνηρὰ ζωὴ. «Μὴ πλανᾶσθε», λέγει, «ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσαι οὐ δύνανται μήτε ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ»· ποῖον λοιπόν, εἰπέ μοι, ἔλαβεν ἡ ἀμαρτία καὶ δὲν τὸν ἐταπείνωσε καὶ ἀτίμασε καὶ τῷ θανάτῳ παρέδωκε; Καὶ ποῖον ἔλαβεν ἡ ἀρετὴ καὶ δὲν τὸν ὕψωσε καὶ θαυμαστὸν τῷ κόσμῳ ἀπέδειξε;

Καὶ ἅς ἀφήσωμεν τοὺς πολλοὺς, καὶ μόνον δύο ἄς εἰποῦμεν· τὸν Ἰωσήφ τὸν πάγκαλλον καὶ τὸν πρωτότοκον υἱὸν τοῦ Δαυὶδ τὸν Ἀμών. Οὐχὶ μὲν ὁ Ἀμών ἐφονεύθη διὰ τὴν πορνείαν τὴν ἰδίαν τοῦ ἀδελφῆν, ὁ δὲ Ἰωσήφ διὰ τὴν ἀγαπήσῃ τὴν σωφροσύνην ἔγινε βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου; Ὅντως καὶ κατ' ἀλήθειαν ἡ μὲν ἀρετὴ ἀρεστὴ καὶ ἐπιθυμητικὴ καὶ σωτήριος ὑπάρχει, ἡ δὲ κακία κακίστη καὶ μισητὴ καὶ θανάσιμος. Ἀλλ' ὅμως ἡμεῖς οἱ ἄθλιοι πλανούμεσθην πλάνην μεγάλην καὶ διαλέγωμεν καλλιώτερα τὸν θάνατον ἀπὸ τὴν ζωὴν, καὶ πλέον ἀγαποῦμεν τὸ σκότος παρὰ τὸ φῶς, καὶ τὴν φθορὰν ἀπὸ τὴν ἀφθαρσίαν, τοῦ ὁποῖου τί ἄλλον ἠθέληεν εἶσθεν ἐλεινότερον;

Ἀλλὰ τινὲς λέγουσι πῶς, θέλομεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἀγαπῶμεν τὸ καλὸν ἀμὴ δὲν ἠμποροῦμεν· διατὶ δὲν τὴν ἀγαπῶμεν κατὰ ἀλήθειαν μήτε τὸ θέλομεν, ἀλλὰ ψευδῶς καὶ ἐπιπλάστως· ἐπειδὴ ὡς αὐτεξούσιοι ὁποῦ εἴμεσθην, πάντως εἶ τι θελήσομεν, ἐκεῖνο καὶ διαλέγομεν καὶ ποιοῦμεν, ἀλλ' ὡς ὁμοιάζει ἡ ἀπὸ νεότητος κακὴ συνήθεια ἐδυνάμωσε τὰ πάθη κατ' ἐπάνω ἡμῶν καὶ εἰς τοῦτο μᾶς ἔρχεται δύσκολον τὴν ἠλευθερωθῶμεν ἐξ αὐτῶν. Ἀλλὰ τί λέγει ὁ ἀπόστολος; «Ἄνθρώπινον», λέγω, «διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ἡμῶν, ὥσπερ γὰρ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ, οὕτω καὶ νῦν παραστήσατε τὰ μέλη ἡμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ εἰς ἁγιασμόν».

Ἦγουν καθὼς ἐκλίναμεν εἰς τὰ πάθη καὶ εἰς τὰς ἀμαρτίας, οὕτω πάλιν θέλει τὴν πέσῃ ὁ νοῦς ἡμῶν καὶ ἡ ἀγάπη εἰς τὴν ἀγαθοεργίαν ἐὰν θέλωμεν τὴν ἠλευθερωθῶμεν ἀπὸ τῆς προτέρας ἡμῶν κακίας· διὰ τοῦτο, ἀγαπητοί, κάμνει χρεῖα μετ' ὑπομονῆς καὶ δεήσεως τὴν κρούωμεν καὶ πάντως ἀνοίξει ἡμῖν τὴν θύραν ὁ πανάγαθος Θεὸς ἡμῶν, ποιῶν ἐν ἡμῖν τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ διδοὺς ἡμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5.22 Τῇ πέμπτῃ Κυριακῇ τῶν νηστειῶν

Ὅτι οἱ ἐν θλίψεσι καὶ στενοχωρίαις τὸν βίον διαμείβοντες, ἀλύπου τινὸς καὶ ἀρρήτου ἡδονῆς ἀπολαύσουσι· καὶ εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου Πλάτωνος

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ὅπου νὰ ἐπιχειρισθῇ ὁ ἄνθρωπος νὰ κάμῃ, εἰς μὲν τὴν ἀρχὴν ἔχει βάρος καὶ δυσκολίαν· ὅταν δὲ τὸ τελειώσῃ εὐρίσκει χαρὰν καὶ εὐφροσύνην, καὶ λοιπὸν ὁ γεωργὸς σπέρνει μὲν, καθὼς τὸ λέγειν ὁ Ψαλμὸς, μὲ τὰ δάκρυα, θερίζει δὲ μὲ ἀγαλλίασιν· καὶ ὁ στρατιώτης παγενάμενος εἰς τὸν πόλεμον ὑπάγει σκυθρωπός, ὑποστρέφων δὲ ἔρχεται χαρούμενος.

Οὕτω καὶ ἡμεῖς, λοιπόν, πλησιάσαντες εἰς τὸ τέλος τῆς Ἁγίας Τεσσαρακοστῆς, δὲν ἐνθυμούμεσθαι πλέον τὴν κακοπάθειαν τῶν ἀπερασμένων ἡμερῶν, ἀλλὰ χαίρομεν καὶ δοξάζομεν τὸν Δεσπότην. Γένοιτο δὲ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ εὐτρεπιζώμεν τὴν ζωὴν ἡμῶν μὲ τοιαῦτα ἀγωνίσματα, διότι μαρτυρῶ καὶ ὁμολογῶ, ὡς νομίζω, ὅτι τὸν καιρὸν τῆς νηστείας τὸν ἐπεράσαμεν εἰρηνικόν, τακτικόν, καλοῦπήκοον, εὐκατάνυκτον, κάθε εἷς ὑπηρετώντας ἀρκετῶς τὸ ἑαυτοῦ διακόνημα· καὶ δόξα τῷ Ἁγίῳ Θεῷ ὅπου μᾶς ἔδωσε δύναμιν καὶ ἐτελειώσαμεν σχεδὸν τὸν δρόμον τῆς Ἁγίας Τεσσαρακοστῆς· ἅς λάβωμεν λοιπόν, ἀδελφοί, τοῦτο τὸ παράδειγμα καὶ εἰς τὴν συντέλειαν τῆς προσκαίρου ταύτης ζωῆς, ὅταν ὁ καθένας καταπαύσῃ ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ἡμῶν ὅταν παραδῶ τὴν βασιλείαν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, καθὼς γέγραπται, ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν, τότε καὶ οἱ ἅγιοι δὲν θέλουσι ἐνθυμᾶσθαι πλέον τοὺς κόπους καὶ τὰς κακοπαθείας ὅπου ὑπέμειναν ἐδῶ καὶ τὸν ἀγῶνα τῶν ἀρετῶν, ἀλλὰ θέλουσι χαίρεσθαι, ἀπολαμβάνοντες τὴν χαρὰν ἐκείνην τὴν ἀνεκκλάλητον καὶ αἰεὶ διαμένουσαν. Καὶ ποιοὶ εἶναι οὗτοι; Οἱ πρὸ τοῦ νόμου καὶ ἐν τῷ νόμῳ ἔνδοξοι προφῆται καὶ δίκαιοι, ὡσὰν ὁ Ἄβελ, ὁ Σὴθ, ὁ Ἐνώχ, ὁ Νῶε, ὁ Ἀβραάμ καὶ οἱ λοιποὶ, ὡσὰν ὁ Μωσῆς, ὁ Δαβὶδ, ὁ Δανιὴλ καὶ οἱ λοιποί· ἐν δὲ τῇ νέᾳ χάριτι, οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι, οἱ ἱεράρχαι καὶ οἱ μάρτυρες καὶ ὁ λοιπὸς τῶν ἁγίων χορὸς, ἐξαιρέτως δὲ ὁ μέγας Πρόδρομος, τοῦ ὁποῦ εἰγένετο μιμητὴς ὁ ὁσῖος πατὴρ ἡμῶν Πλάτων ἐν τῷ ἐλεγμῷ ὅπου ἤλεγξε τὸν μοιχεύσαντα βασιλέα, οὗ καὶ τὴν μνήμην ἠξιώθημεν σήμερον νὰ ἐορτάσωμεν.

Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ καλοῦ διδασκάλου θέλουσι νὰ εἶναι καὶ αὐτοὶ καλοὶ, διὰ νὰ γνωρίζεται τὸ δένδρον ἀπὸ τὸν καρπὸν. Διὰ τοῦτο παρακαλῶ καὶ δέομαι ὑμῶν, ὅτι εἰς τὰς τάξεις καὶ πολιτείας ὅπου ἐπεριπάτησεν ἐκεῖνος ὁ τρισόλβιος

Πλάτων καὶ οἱ λοιποὶ πατέρες ἡμῶν, εἰς ἐκείνας νὰ ἀκολουθήσωμεν καὶ ἡμεῖς, νὰ μὴν ἀμελοῦμεν τὸν τῆς ἀσκήσεως δρόμον ἢ νὰ διστάζωμεν εἰς τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως καὶ τὴν προσκύνησιν τῶν ἁγίων εἰκόνων. Ἐπειδὴ αὐτοῦ ἠκούσατε τί ἐποίησεν ὁ ἄθλιος ἐκεῖνος Ἀλέξανδρος· ἠρνήσατο τὴν ὑποταγὴν καὶ τὴν ὁμολογίαν καὶ ἔγινε τῶν δαιμόνων γέλος καὶ παίγνιον, καὶ τοῦτο πῶς το ἔπαθεν; ὄχι ἀπὸ ἄλλο τίποτες, παρέξ διὰ νὰ διάγη μόνος καὶ νὰ περιπατῆ εἰς τὸ θέλημά του καὶ διὰ νὰ ἀγαπήσῃ, ὡσπερ τὸν Ἰούδαν τὴν φιλαργυρίαν, ὅτι καὶ οἱ δύο διὰ τὴν αὐτὴν αἰσχροκέρδειαν ἐπρόδωσαν τὸν Χριστόν, ὁ μὲν Ἰούδας εἰς τοὺς ἰουδαίους, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος εἰς τοὺς εἰκονομάχους, τοὺς ὁμογνώμους τῶν ἰουδαίων. Πρεπόντως γοῦν καὶ ὁ ἀπόστολος βοᾷ λέγων· «ρίζα πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φυλαργυρία», διὰ τῆς ὁποίας πολλοὶ ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύνας πολλαῖς, ἤγουν ἔβαλαν τοῦ λόγου τους εἰς πειρασμοὺς μεγάλους καὶ λύπας πολλὰς· ἀπάνω δὲ εἰς τοῦτο βούλομαι νὰ ἐλέγξω πρεπόντως τὴν ἀγιωσύνην σας· διατί; Ὅτι γινώσκοντες πῶς ἐκεῖνος ὁ μάταιος καὶ ταλαίπωρος ἀγάπα τὴν δόξαν καὶ τὰ πρωτεῖα, καὶ ἐσεῖς θέλοντες νὰ μετεωρίζεσθε μετ' ἐκεῖνον τοῦ ἐλέγετε ὅτι εἶναι ἄξιος διὰ ἱερέυς· καὶ ἐκεῖνος τυφλωθεὶς ὑπὸ τοῦ διαβόλου, τὸ μετεώρισμα τὸ ἔκαμεν εἰς ἔργον. Ὡ τί ἔπαθεν ὁ δεῖλαιος! Ἐνανάγησε περὶ τὴν πίστιν, ἀπώλεσε τὴν ὀρθοδοξίαν, ἐζημιώθη τὸ φορτίον καὶ τὸν πλοῦτον τῆς ἀρετῆς, ἐλύπησε καὶ ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς, ἐσκανδάλισεν ὅσον εἰς τὸ μέρος τὸ ἐδικόν του καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ.

Ἀλλὰ ὁ πανάγαθος Θεός, ὁ μὴ θέλων τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν, νὰ δώσῃ καὶ ἐκεῖνον φώτισιν, νὰ ἰδῆ εἰς ποῖον βυθὸν τῆς ἀπωλείας ἔπεσε διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς μετάνοιαν, καὶ ἐσᾶς νὰ συγχωρήσῃ διὰ τὰ μετεωριστικὰ καὶ ἄφρονα λόγια ὅποῦ ἐσυντύχετε καὶ πάντας ἡμᾶς σώσειεν εἰς τὴν βασιλείαν του τὴν ἐπουράνιον, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5.23 Τῆ Τετάρτῃ τῆς ἕκτης ἑβδομάδος

Περὶ τῆς καταπαύσεως τῶν νηστειῶν καὶ διδασκαλία πρὸ τῆς ἀνοίξεως τοῦ Μοναστηρίου

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἰδοὺ σὺν Θεῷ ὅσον οὐπω ὁποῦ ἐφθάσαμεν εἰς αὐτὴν τὴν τελείωσιν τῶν ἁγίων νηστειῶν αὐτοῦ γὰρ τελειοῦται ἡ Ἁγία Τεσσαρακοστή, καθὼς ἅπαντες τὸ ἐγνωρίζετε ἀλλ' οὖν καθὼς μᾶς διδάσκουσιν αἱ θεοφιλεῖς ἱστορίαι, τὴν σήμερον ἐσυνάζοντο εἰς τὴν Ἰερουσαλήμ οἱ μακάριοι πατέρες ἡμῶν ἐρχόμενοι ἀπὸ τὴν ἔρημον ὁποῦ ἠγωνίζοντο· ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ὡς φθάνοντες εἰς τὰ ὑψηλὰ μέτρα τῶν ἀρετῶν, καὶ τοιαῦτα μεγάλα δωρήματα ψυχικὰ ἐφέρνασι κανίσκιον τῷ πλουσίῳ καὶ μεγαλοδῶρῳ Θεῷ ἡμῶν Δεσπότη, ἀλλ' ὅμως καὶ ὑμεῖς καλὰ καὶ τίμια δῶρα ἐφέρατε νῦν τῷ Θεῷ καὶ χαίρω εἰς τὰ κατορθώματα τῆς ἀγιωσύνης σας ὡσὰν νὰ ἦτον ἐδικά μου· ἡ γὰρ τιμὴ τοῦ υἱοῦ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς διαβαίνει· καὶ ὁ μὲν εἷς ἐξ ὑμῶν ἔφερε τὴν πρώτην καὶ κυρίαν τῶν ἀρετῶν τὴν ἀγάπην, ὁ δὲ ἄλλος τὴν θεολαμπὴ ταπεινοφροσύνην, ἕτερος τὴν χριστομίμητον ὑπακοήν, ἄλλος τὸ ἀνδρεῖον καὶ ὑπομονητικὸν ἐν τῇ ἀγρυπνητικῇ παραστάσει τῶν προσευχῶν καὶ ψαλμοδιῶν καὶ ἕτερος πάλιν, τὸ κοπιαστικὸν ἐν τοῖς ἐργοχείροις καὶ ὑπηρεσίαις τῶν ἀδελφῶν.

Ἐγὼ δὲ ἀκόμι καὶ εἰς ταῦτα σᾶς ἐπαινῶ καὶ πολλὰ σᾶς ἐγκωμιάζω ἤγουν ὁποῦ ἐκρατήσατε γέλωτα καὶ ὀφθαλμῶν προσοχήν, καὶ περιπατήματος εὐταξίαν, καὶ λόγου καὶ ἀποκρίσεως φρόνησιν καὶ ταπείνωσιν, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἔχθραν τῆς παρρησίας, καὶ τὴν ἀποφυγὴν τῆς πολυλογίας, ἐγκράτειαν τῆς πολυφαγίας, καὶ ἀποξένωσιν τῆς πολυϋπνίας, καὶ ἀνάγνωσιν τῆς στιχολογίας, καὶ τέλος νὰ εἰποῦμεν τὸ πρῶτον τῆς ἀρετῆς, τὴν μακαρίαν καὶ μαρτυρικὴν τοῦ ἰδίου θελήματος ἐκκοπήν, τὴν ὁποίαν ζητεῖ καὶ θέλει ὁ Θεὸς ἀπὸ ἡμᾶς, ὡς θυσίαν ἀληθινὴν. Κάθε ἓνα λοιπὸν ἀπὸ τούτα ὁποῦ εἶπα τὸ δέχεται ὁ φιλόανθρωπος Κύριος ὡς δῶρον καλὸν καὶ ὄσιον καὶ ἐλπίζω εἰς τὸν αὐτὸν πανοικτίρμονα Θεόν, ὅτι νὰ μὴν ἦλθε τινὰς ἐξ ὑμῶν εὐκαιρος ἐνώπιον αὐτοῦ, ἀλλὰ μετὰ τοιούτων δῶρων ὁποῦ εἶπαμεν ἦλθατε· πλὴν ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ ἐκτίσατε γοῦν ἀπάνω εἰς τοῦτο τὸ θεμέλιον τῆς ἀσκήσεως χρυσόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ἤγουν τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, τὰ ὁποῖα δὲν καίονται, ὅταν μέλλωσι νὰ δοκιμασθῶσιν ἐν τῷ αἰωνίῳ πυρί, καθὼς πάλιν τὸ ἐναντίον ἔχουσι νὰ καοῦν τὰ πονηρὰ ἔργα, ἤγουν τὰ ξύλα, ὁ χόρτος, ἡ καλάμη καὶ τὰ τούτοις παρόμοια.

Ἄλλ' ἐπειδὴ, ὧ ἀδελφοί, τιμώτατοι ἐν Χριστῷ ἐν ταύταις ταῖς ὀλίγαις ἡμέραις, Θεοῦ βοηθεία, ἀποκτήσαμεν ταῦτα τὰ ἐπαινετὰ καὶ ψυχοφελῆ ἔργα, ἃς βάλλωμεν ἐπιμέλειαν, τώρα ὅπου θέλουν ἀλλάξει αἱ ἡμέραι, νὰ τὰ φυλάξωμεν ἀσφαλῶς, ἵνα μὴ ἀπολέσωμεν τίποτα ἐξ αὐτῶν καὶ γένηται εἰς μάτην ὁ κόπος ἡμῶν· ἀλλὰ ὁ μὲν καιρὸς καὶ αἱ ἡμέραι, κατὰ τὸ θέλημα καὶ τὸν ὀρισμὸν τοῦ Θεοῦ, ἃς ἀλλάσσουν, αὐτοὶ δὲ ἡμεῖς μὴν ἀλλάσσωμεν, ἀλλ', ὡς λέγει ὁ Κύριος, «νὰ μένωμεν ἐν τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ» ἢ μᾶλλον νὰ εἰπῶ λόγον ὑψηλότερον, νὰ ἀλλοιωνώμεσθην πάντοτε εἰς τὸ καλλιώτερον τὴν καλὴν ἀλλοίωσιν, ἤγουν ἀπὸ μικροῦ σπινθῆρος καὶ κατορθώματος νὰ φθάνωμεν εἰς φωτεινὴν λαμπάδα καὶ λαμπρὰν καὶ ἀπὸ ἄστρον εἰς σελήνην μεταγενόμενοι, καὶ ἀπὸ σελήνην εἰς ἥλιον μεταλασσομένοι· καὶ ἄμποτες νὰ μὴ σταθοῦμεν ποτὲ τοῦ δρόμου τῆς ἀρετῆς, μήτε τὰ ὀρεκτικὰ τοῦ κόσμου νὰ λιμπιζόμεσθην, τὰ ὅποια εἰς ὀλίγον κολακεύουσι καὶ ἀτελεύτητα φλογίζουσι ὡς ὄνειρον παρερχόμενα καὶ ὡς πρᾶγμα κολάζοντα, τὰ κείμενα ἐν τῷ μέσῳ εἰς δοκιμὴν τῆς γνώμης τῶν ἀνθρώπων· καὶ πρὸς μὲν τοὺς εὐλαβεῖς καὶ θεοσεβεῖς εὐρίσκονται οὐδαμινὰ καὶ εὐκαταφρόνητα, πρὸς δὲ τοὺς φιλοσάρκους καὶ φιλοκόσμους μεγάλα καὶ θαυμαστὰ φαίνονται. Καὶ εἶθε νὰ μοῦ ἐδίδετον λόγος νὰ ἤθελα συντύχη καὶ εἰς τὸ φανερὸν νὰ εἰπῶ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὸν πόθον ὅπου ἔχει ἡ ταπεινὴ μου ψυχὴ περὶ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης, εἰς τὸ προκόπτειν καὶ μετὰ περισσοτέραν προθυμίαν ὑπάγει εἰς τὰ ἔμπροσθεν ἐν τοῖς κατὰ Θεὸν κατορθώμασιν· ὅμως, συνετοὶ καὶ φρόνιμοι ὑπάρχετε καὶ δύνασθε ἀτοί σας Θεοῦ χάριτι νὰ καθοδηγήσετε καὶ νὰ παρακινήσετε τὸν ἑαυτὸν σας εἰς τὸ ἀγαθόν.

Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ ὁ λόγος παρέδραμεν, ἀλλ' οὖν πάλιν ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν, κατὰ τὴν κατάστασιν λοιπὸν καὶ τὴν τάξιν, ὅπου ἕως τώρα ἐβαστάσαμεν, οὕτω καὶ τὴν προεόρτιον ἐορτὴν τῶν Βαΐων νὰ ἐορτάσωμεν καὶ τὴν ἀνέφωξιν τοῦ Μοναστηρίου νὰ ποιήσωμεν καὶ τοὺς ἔξωθεν εἰσερχομένους προθύμως νὰ ὑποδεχόμεσθην καὶ νὰ προσαγορεύσωμεν καὶ νὰ συνομιλήσωμεν μετ' αὐτῶν κατὰ τὸ πρέπον καὶ ἀρεστὸν τῷ Θεῷ· καὶ πάντα ποιῶντες εἰς δόξαν Θεοῦ, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος, ἵνα εἴπωσι καὶ οἱ βλέποντες ἡμᾶς ὅτι ὄντως ὁ Θεὸς εἶναι μετ' αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ ὅταν ἔλθῃ χρεια νὰ εὐγοῦμεν καὶ ἡμεῖς ἔξω διὰ ἀναγκαίαν ἡμῶν δουλείαν, τὴν αὐτὴν προσοχὴν καὶ φύλαξιν νὰ ἔχωμεν· οὕτως οὖν ἀδελφοὶ ποιῶντες καὶ πράττοντες, θέλομεν ἀξιωθεῖ καὶ τὸ μέγα Πάσχα καὶ ἱερὸν θεαρέστως νὰ ἐορτάσωμεν τοῖς πάθεσι τοῦ Κυρίου συμμορφούμενοι καὶ τῷ τῆς Ἀναστάσεως φωτὶ καταλαμπόμενοι ἐν αὐτῷ τῷ Χριστῷ καὶ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν

τῷ παναγάθῳ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ζῶοποιῷ αὐτοῦ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5.24 Τῆ Παρασκευῆ τῶν Βαΐων

Ὅτι δεῖ φυλάττειν ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ διαβόλου πανουργίας

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ὁ Κύριος λέγει ἐν τῷ ἱερῷ Εὐαγγελίῳ πρὸς τὸν κορυφαῖον τῶν Ἀποστόλων, Πέτρον· «Σίμων, Σίμων, ἰδοὺ ὁ σατανᾶς ἐξεζήτησε σινιάσαι ὑμᾶς ὡς τὸν σῖτον· ἐγὼ δὲ περὶ σοῦ ἐδεήθην ἵνα μὴ ἐκλίπη σοῦ ἡ πίστις»· ἦγουν ὁ ἐχθρὸς ἠθέλησε καὶ ἐβουλήθη νὰ σᾶς κοσκινίση ὡσάν τὸ σιτάρι καὶ ἐγὼ ἐπαρεκάλεσα διὰ τ' ἐσένα νὰ μὴ χάσης τὴν πίστιν σου τὴν πρὸς ἐμέ· τέτοιον πρᾶγμα λοιπὸν ἐσυνέβη καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς, ἀλλ' ὁ ὑπεράγαθος Θεὸς δὲν ἄφισε νὰ πειραχοῦμεν καὶ νὰ λυπηθοῦμεν ὑπὲρ τὴν δύναμίν μας, ἀμὴ κατὰ τὴν θλιψὴν τοῦ πειρασμοῦ ἔδωκεν ἡμῖν καὶ τὴν ὑπομονὴν καὶ ἀπέρασε τὸ πρᾶγμα.

Καὶ ὅμως, γινώσκετε ἐκεῖνο ὅπου σᾶς λέγω; Ἐπαίνεσα γὰρ τὴν φιλάδελφόν σας γνώμην ὡς θεάρεστον καὶ ὠφέλιμον, ὅτι ἐσυμπονέσατε καὶ ἐθλίβητε ὅλοι· ὄντως ἀληθινῶν ἀδελφῶν ἐστὶ τὸ τοιοῦτον ἔργον, καθὼς λέγει καὶ ὁ θεῖος Ἀπόστολος ὅτι· «ἐὰν πονῆ ἓν μέλος, συμπονοῦσιν ὅλα τὰ μέλη»· πλὴν βλέπετε, ἀδελφοί, πόσην σπουδὴν καὶ φροντίδα ἔχει ὁ ἐχθρὸς εἰς τὴν ἀπώλειαν τῶν ἀνθρώπων καὶ πῶς ὡσάν ἓνα λεοντάρι πεινασμένον οὕτως περιέρχεται τριγύρου γυρεύοντας ποῖον νὰ καταπιῇ, ποῖον νὰ πιάσῃ εἰς τὰ δίκτυα του, μερικῶς ἢ ὀλοτελῶς. Διότι, ὅποτεν δελεάσῃ τὸν ἄνθρωπον καὶ πιασθῆ εἰς τὴν παγίδα ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, δὲν ἀναπαύεται ὁ ἐχθρὸς ἕως τόσον ἀμὴ σύρνει τὴν ταλαίπωρον ψυχὴν ὅλον εἰς τὸ χειρότερον, ἕως οὔ νὰ τὴν φέρῃ εἰς τὸν τῆς ἁμαρτίας θάνατον.

Ἀλλὰ διὰ νὰ τὸ καταλάβετε καλλιώτερα, νὰ τὸ εἰποῦμεν πλέον σαφέστερον· ἦγουν πρῶτον δοκιμάζει νὰ δεχθοῦμεν μέσα μας τὸν πονηρὸν λογισμόν, ἔπειτα νὰ λαλήσωμεν μέσα εἰς τὴν καρδίαν μας τίποτες κακὸν λόγον καὶ οὕτως ἀφ' οὔ μολύνει καὶ γοητεύσει τὴν ψυχὴν μὲ τοὺς κακοὺς λογισμοὺς καὶ τὰς πονηρὰς ἐνθυμήσεις, ἐκβάλλει αὐτὴν παντελῶς ἀπὸ τῆς φυσικῆς αὐτῆς καταστάσεως καὶ τὴν καταστένει νὰ γένη τρελή, τυφλὴ καὶ ἀνόητος, καὶ νὰ ἐπιθυμᾷ τὰ ὅσα εἶναι διὰ κακόν της· ἀντὶ φωτὸς σκότος, ἀντὶ γλυκύτητος πικρίαν, ἀντὶ ζωῆς θάνατον.

Καὶ ἄλλα τοιαῦτα παρόμοια νὰ ἐπιζητῆ, τὰ ὅποια εἶναι τεχνεύματα καὶ παγιδεύματα τοῦ διαβόλου· ἀλλὰ ἡμεῖς, ὧ ἀδελφοί, ὡς φυλάξωμεν μὲ πολλὴν προσοχὴν τὰς ψυχὰς ἡμῶν, ἵνα μὴ εὐρίσκη χῶραν παντελῶς εἰς ἡμᾶς· καὶ γὰρ καθὼς νοήσωμεν τὴν πρώτην προσβολὴν τοῦ κακοῦ λογισμοῦ, παρευθὺς νὰ τὸν

ἀποδιώκωμεν διὰ τῆς προσευχῆς καὶ νὰ ἀποκλείωμεν τὰς θύρας τῆς καρδίας μας πρὸς αὐτόν· εἰ δὲ καὶ πέσωμεν καὶ ἕως αὐτοῦ, πάλιν νὰ μὴν ἀφίσωμεν καὶ ἀργήσει μέσα εἰς τὴν καρδίαν μας καὶ μᾶς σύρει εἰς τὸ τέλος τῆς ἁμαρτίας. Τοῦτο δὲ συμβαίνει πολλάκις καὶ γίνεται εἰς ἡμᾶς ἐκ τῶν προσλήψεων, ἤγουν ἐκ τῶν κακῶν καὶ παλαιῶν συνηθειῶν, ἐκ τῶν πονηρῶν ἐννοιῶν καὶ αἰσχυρῶν ἐνθυμήσεων.

Διὰ τοῦτο ἂς φύγωμεν τὰς τῆς νεότητος ἡμῶν ἀτόπους ἐνθυμήσεις, διότι ἐὰν ἀφίσωμεν τὸν νοῦν ἡμῶν καὶ περιπατῆ εἰς ἐκεῖνα τὰ μάταια, τί ἄλλον ἔπεται νὰ ἀκούσωμεν καὶ ἡμεῖς πάρεξ ὅτι ἐστράφημεν εἰς τὰ ὀπίσω καὶ θέλωμεν ὄνειδισθεῖ πῶς ὅσον μὲ τὴν καρδίαν καὶ τὸν λογισμὸν ἐπαλινδρομήσαμεν εἰς τὸν κόσμον, καθὼς εἰς τὸ παλαιὸν ὄνειδίζει ἡ θεία Γραφή τοὺς Ἑβραίους, ὅτι ἐστράφησαν μὲ τὴν ἐνθύμησιν ὀπίσω εἰς τὴν Αἴγυπτον· τὸ ὅποιον πρέπει νὰ τὸ φυλαγώμεσθαι κατὰ πολλὰ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον ἤγουν μέσα εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν, εἰς δὲ τὸν ἔξω ἄνθρωπον ἤγουν εἰς τὸ σῶμα νὰ ἐνθυμούμεσθαι τὴν παραγγελίαν τοῦ Ἀποστόλου ὅπου λέγει· «πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορεύεσθαι, ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας, ἵνα δῶ χάριν τοῖς ἀκούουσι· καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως», ἤγουν πᾶς λόγος ἀργὸς καὶ ἀνωφελής, μάλιστα δὲ καὶ ψυχοβλαβής, νὰ μὴν εὐγένῃ ἀπὸ τοῦ στόματος ὑμῶν· ἀλλὰ ὅποιος εἶναι ἀγαθός, ὅστις ὠφέλιμος, ὅστις τίμιος, ἐκεῖνος νὰ ἀκούεται καὶ νὰ λαλῆται ἀπὸ τὸ στόμα σας διὰ νὰ λαμβάνουσι ὠφέλειαν καὶ χάριν οἱ ἀκούοντες· καὶ μὴ πικραίνετε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τοῦ Θεοῦ, μὲ τὸ ὅποιον ἐσφραγίσθητε ἐν ἡμέρᾳ τοῦ θείου βαπτίσματος· καὶ πάλιν πᾶσα πικρία, καὶ θυμὸς, καὶ ὀργή, καὶ κραυγή, καὶ βλασφημία, καὶ πᾶσα ἄλλη κακία νὰ λείψῃ ἀπὸ λόγου σας.

Βλέπεις πόσῃ ἀκρίβειαν ἀρετῆς ζητεῖ ὁ θεῖος Παῦλος ἐκ τῶν κοσμικῶν ἀνθρώπων; καὶ πόσο μᾶλλον ἐξ ἡμῶν τῶν ταπεινῶν μοναχῶν; Ἐπειτα φέρει κατόπιν καὶ λέγει· «γίνεσθε δὲ εἰς ἀλλήλοις χρηστοί, ἤγουν καλοί, γλυκεῖς, εὐσπλαχνοί, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ Θεὸς ἐν Χριστῷ ἐχαρίσατο ἡμῶν», ἤγουν νὰ δείχνωμεν ἀγάπην καὶ σπλάγχχνος ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον, ἔχοντες παράδειγμα μέγιστον καὶ ἀνεκδιήγητον ἐκ Θεοῦ, ὁ ὅποιος διὰ τὴν ἐδικὴν μας ἀγάπην ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ καὶ ἔλαβε θάνατον διὰ τὴν σωτηρίαν μας. Καὶ πρὸς τούτοις ἀκόμι νὰ προσέχωμεν νὰ μὴ χωρίζωμεν ἀπὸ τὴν συνοδίαν τῆς ἀδελφότητος καὶ περιπατοῦμεν τοῦ θελήματός μας, ὅτι ἀπὸ τοῦτο συμβαίνουσιν εἰς ἡμᾶς πολλὰ κακὰ καὶ διάφορα ἁμαρτήματα. Τί ποιεῖς ἄνθρωπε; οἱ ἀδελφοί σου ἔσω εἰς τὴν περιοχὴν καὶ σὺ διατρίβεις ἔξω; οἱ ἀδελφοί σου ἠσυχάζουσιν ἐν τοῖς κελλίοις

αὐτῶν καὶ προσεύχονται καὶ ἐργοχειροῦσι καὶ σὺ διατρίβεις εἰς ματαιολογίαις καὶ φλυαρίαις; οἱ ἀδελφοί σου ἀναπαύομενοι εἰρηνεύουσι καὶ σὺ ὧδε κάκειθεν περιέρχου εἰς τόπους ὅπου δὲν εἶναι πρέπον; Ἀπὸ τὰ τοιαῦτα γίνονται τὰ σκάνδαλα, ἀπὸ τοῦτα συμβαίνουν καὶ ἄλλα μεγάλα ἀμαρτήματα. Πρόβατον γὰρ χωριζόμενον τοῦ λοιποῦ ποιμνίου, θηριόβρωτον γίνεται, οὕτω καὶ ὁ χωριζόμενος τῆς ἀδελφότητος, ψυχικῶς θανατώνεται.

Ἀλλὰ μὴ γένοιτο ἀδελφοὶ νὰ γένουν καὶ εἰς ἡμᾶς τοιαῦτα, ἀμὴ καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος· «πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω», ἤγουν ὅλα τὰ ἔργα ἡμῶν καὶ τὰ λόγια, καὶ τὰ νοήματα νὰ γίνονται πρεπούμενα καὶ τακτικά· ὅλα φυλακτικά καὶ στοχαστικά ὡς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος βλέπει καὶ γινώσκει τὰ πάντα ἡμῶν κρυπτά τε καὶ φανερά, τὰ καθ' ἡμέραν καὶ κατὰ νύκτα, τὰ ἔργα τοῦ σώματος, καὶ τῆς ψυχῆς τοὺς διαλογισμούς, ὅλα γοῦν τὰ γινώσκει ἀγαθὰ τε καὶ πονηρὰ καὶ δὲν τὸν λανθάνει τίποτε. Οὕτω λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἀδελφοὶ μετὰ φόβου καὶ προσοχῆς νὰ περνοῦμεν τὴν ζωὴν μας, διὰ νὰ μὴ δίδωμεν πρόσκομμα καὶ σκάνδαλον, μήτε εἰς τοὺς πιστοὺς μήτε εἰς τοὺς ἄλλοτρίους τῆς πίστεως· καὶ περὶ μὲν τούτων, ἀρκεῖ ἕως τόσον.

Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ ἡ Ἁγία Τεσσαρακοστὴ ἔλαβε σὺν Θεῷ τέλος, ἃς δώσωμεν αὐτῷ δόξαν καὶ εὐχαριστίαν, τῷ ἀξιώσαντι ἡμᾶς τελειῶσαι αὐτὴν καὶ δυναμώσαντι ἡμᾶς εἰς τὸν κόπον τῆς νηστείας. Καὶ λοιπὸν ὁ κόπος ἐπέρασεν, ἀλλὰ ὁ μισθὸς μενεῖ· τὸ σῶμα ἀδυνάτησε καὶ ἐλεπτύνθη, ἀλλὰ ἡ ψυχὴ ἐδυνάμωσε καὶ ἀνδρειώθη καὶ ἄμποτες ἀκόμι νὰ ἀνδρειωθῇ καὶ νὰ ἀγιασθῇ περισσότερο μὲ τὴν ἐξομολόγησιν καὶ τὴν μετάληψιν τῶν ἁγίων μυστηρίων, καὶ νὰ διαφυλαχθῇ ἀκέραιον τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ σὺν τῷ σώματι μετὰ καθαρότητος ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας, τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5.25 Τῆ Κυριακῆ τῶν Βαΐων

Ὅτι οὐ χρὴ ἀθυμεῖν ἀλλὰ ἀνδρείζεσθαι εἰς τὸ ἔργον ἐν ᾧ ἐκλήθημεν

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, βουλόμενος ὁ θεῖος Ἀπόστολος νὰ μεταβάλη τὴν ὀκνηρίαν καὶ ἀμέλειαν ἡμῶν εἰς σπουδὴν καὶ προθυμίαν, λέγει· «ἀδελφοὶ χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε, πάλιν ἐρῶ χαίρετε». Ἔχετε λέγει πάντοτε χαρὰν πνευματικὴν, ἡ ὁποία δὲν ἐμποδίζεται μήτε ἀφανίζεται μὲ τοῦ κόσμου ταῖς λύπαις, διὰ τοῦτο λέγει «ἐν Κυρίῳ» ἤγουν ζῶντες καὶ πολιτευόμενοι κατὰ Θεὸν ἀποκτίζετε καὶ τὴν κατὰ Θεὸν χαρὰν· «τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις», ἤγουν ἡ πραότης καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη σας ἃς γίνεται εἰς ὅλους φανερά, «ὁ Κύριος ἐγγύς, μὴ μεριμνᾶτε»· ὁ Κύριος εἶναι, λέγει, πλησίον σας νὰ σᾶς λυτρώσῃ ἀπὸ πᾶσαν ἀνάγκην καὶ πειρασμόν.

Καὶ διὰ τοῦτο μὴ φοβῆσθε, ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γινέσθω πρὸς τὸν Θεόν. Ἦγουν αἰεὶ καὶ πάντοτε εἰς κάθε πρᾶγμα ὅπου νὰ σᾶς συμβῆ, νὰ προστρέχετε πρὸς τὸν Θεὸν μετὰ δεήσεως καὶ προσευχῆς καὶ εὐχαριστίας· διότι αὐτὸς εἶναι ἕτοιμος βοηθὸς τῶν ἐπικαλουμένων αὐτόν. Τὸ λοιπόν, ἃς μὴν ἀμελοῦμεν τῆς κατὰ Θεὸν ἐργασίας, ἀλλὰ μάλιστα τόσον περισσότερο νὰ δυναμώνωμεν καὶ νὰ προθυμοποιῶμεν τὸν λογισμόν ἡμῶν εἰς τὸ ἔργον, ὅπου μᾶς ἐπροσκάλεσεν ὁ Θεός· διότι αὐτὸς εἶναι ὅπου μᾶς ἐπροσκάλεσεν ἀπὸ τοῦ κοσμικοῦ βίου καὶ μᾶς ἔφερον εἰς τὴν μοναχικὴν τάξιν, αὐτὸς εἶναι ὅπου μᾶς ἔνδυσε τὸ φόρεμα τοῦτο τῆς σωτηρίας καὶ τὸν χιτῶνα τῆς εὐφροσύνης, αὐτὸς εἶναι ὅπου μᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα· εἰς τὴν ἐλευθερίαν γοῦν ὅπου μᾶς ἠλευθέρωσεν ὁ Χριστὸς ἃς εὐρισκόμεσθαι καὶ ἃς μὴ γινώμεσθαι πάλιν δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, μὴ γινώμεσθαι δοῦλοι τῶν παθῶν, ἕνας ὅπου νὰ εἶναι δοῦλος τινὸς ἀνθρώπου καὶ νὰ ἐλευθερωθῆ, ἤθελε θελήσει ποτὲ νὰ στραφῆ θεληματικῶς τοῦ νὰ γένῃ πάλιν δοῦλος; Μάλιστα δὲ ἤθελε μακρύνει ὅσον ἐδύναται χαίροντας πῶς ἐκατηξιώθη νὰ ἐλαφρωθῆ, ἀπὸ τὸ βάρος καὶ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας.

Καὶ ὅμως ἂν εἶναι τινὰς δοῦλος εἰς ἄνθρωπον, δὲν εἶναι πάντως τόσον κακόν, διατι λέγει ὁ Ἀπόστολος· «δοῦλος ἐκλήθης, μὴ σοι μελέτω», ἤγουν μὴ νομίσης ὅτι εἶναι ἐμπόδιον εἰς τὴν εὐσέβειαν ἢ δουλεία καὶ εἰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου. Μάλιστα δὲ ἂν δύνασαι νὰ γένῃς καὶ ἐλεύθερος, ἐσὺ μείνον ὑποτασσόμενος, διὰ νὰ δοξασθῆ διὰ σοῦ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, διότι ὅποιος εἶναι δοῦλος εἰς ἄνθρωπον, καὶ εἶναι πιστὸς καὶ εὐλαβὴς εἰς τὸν Θεόν, εἶναι ἐλεύθερος καὶ

ἐκεῖνος ὅπου εἶναι ἐλεύθερος, πάλιν εἶναι τοῦ Χριστοῦ δοῦλος· τὸ λοιπὸν καλὰ καὶ δὲν εἶναι ὁμολογούμενον κακὸν νὰ εἶναι τινὰς δοῦλος εἰς ἄνθρωπον, ὡς εἶπαμεν, ἀλλ' ὅμως μὲ τοῦτον ὄλον, δὲν ὑπομένει τινὰς οὐδὲ τοῦ ἀρέσει, ἀφ' οὗ ἔλευθερωθῆ, νὰ εἶναι πάλιν δοῦλος.

Πόσω δὲ μᾶλλον ἡμεῖς, ὅπου μᾶς ἐλευθέρωσεν ὁ Χριστὸς ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, πρέπει νὰ ἀπέχωμεν μακρὰν ἀπ' αὐτῆς ὅσον εἶναι τὸ δυνατόν μας. Ἡ δὲν ἠξυρόμεν τί κακὰ μᾶς ἐπροξένησεν ἡ ἁμαρτία; Αὐτὴ μᾶς ἐξώρισεν ἐκ τοῦ παραδείσου καὶ μᾶς ἐκατέστησεν ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου ἤμεσθεν ἀθάνατοι καὶ ἐγίνημεν θνητοί· αὐτὴ μᾶς ἐκατήφερεν εἰς ταύτην τὴν πολυστένακτον ζωὴν· δι' αὐτῆς ἔγινε καὶ καθ' ἐκάστην γίνεται πᾶν κακόν.

Ἄς φύγωμεν λοιπὸν αὐτὴν ὡς κακὴν καὶ ὀλέθριον· ἄς τὴν μισήσωμεν καὶ ἄς τὴν ἀποστραφοῦμεν καθὼς εἶναι πρέπον, καὶ ἄς ἀγαπήσωμεν τὴν ἀρετὴν, ἡ ὁποία ποιεῖ ἀγγέλους τοὺς ἀνθρώπους, μάλιστα δὲ οὐχὶ μόνον ἀγγέλους ἀλλὰ καὶ θεοὺς κατὰ χάριν, καθὼς λέγει καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ· «ἐγὼ εἶπα θεοὶ ἐστὲ καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες». Καὶ ποία εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἀρετῆς; ἡ ἀποξένωσις τοῦ κόσμου καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν· διότι δὲν δύναται τινὰς νὰ δουλεύῃ δύο αὐθέντας, καθὼς λέγει τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, «οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ»· οὐ δυνάμεθα νὰ εἴμεσθεν φίλοι ἀρετῆς καὶ κακίας, διότι τί σμιῶν ἔχει τὸ φῶς μὲ τὸ σκότος καὶ ὁ Χριστὸς μὲ τὸν σατανᾶν; ἀδύνατον εἶναι λοιπὸν νὰ ἀγαπᾷ ὁ ἄνθρωπος τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκὸς καὶ νὰ κατορθῶνῃ καὶ ἔργα τῆς ἀρετῆς.

Καὶ εἰ μὲν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ μέτρον τῆς τελειότητος, Θεῷ χάρις, ἐκ τοῦ ὁποίου ἔρχεται πᾶν δῶρημα τέλειον καὶ χάρισμα ἀγαθόν· καὶ ἄς προσμένωμεν στερεωμένοι καὶ βέβαιοι, συντηρούμενοι τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ, ἀναλλοίωτοι καὶ ἀμετάτρεπτοι ἀπὸ τῆς ἀγαθῆς ἡμῶν καταστάσεως. Εἰ δὲ καὶ ἀκόμι δὲν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ μέτρον τῆς τελειότητος, ἄς σπουδάσωμεν καὶ ἄς βιάσωμεν τοῦ λόγου μας νὰ φθάσωμεν, ἕως ὅπου εἶναι τῆς ἐργασίας καιρὸς, τῇ πίστει στερεούμενοι, τῇ ἐλπίδι πτερούμενοι, τῇ ἀγάπῃ συνδενόμενοι, τῇ ὑπακοῇ λαμπρυνόμενοι, τῇ ἐξομολογήσει φωτιζόμενοι καὶ σὺν τοῖς λοιποῖς κατορθώμασι στολιζόμενοι, ὡς ἀληθινοὶ μοναχοὶ καὶ ὡς ἀψευδεῖς υἱοὶ τῆς ὑπακοῆς καὶ ὑποταγῆς, ὡς δόκιμοι ἐν Χριστῷ, ὡς δοῦλοι Κυρίου ἵνα καὶ τὴν παροῦσαν ζωὴν καλῶς καὶ εἰρηνικῶς διαπεράσωμεν καὶ τῶν μελλόντων μεγίστων ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5.26 Τῆ ἁγία καὶ Μεγάλῃ Τετάρτῃ

Περὶ τοῦ σωτηρίου πάθους καὶ περὶ ὑπομονῆς καὶ ταπεινοφροσύνης

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἡ παροῦσα ἡμέρα εἶναι ἁγία καὶ προσκυνητή, διότι ἀπ' αὐτὴν ἀρχίζουν τὰ ἅγια πάθη ὅπου ὁ Κύριος ἡμῶν ὑπέμεινε διὰ τὴν σωτηρίαν μας, καθὼς καὶ ὁ προφήτης Δαυὶδ προεκήρυξεν ἐν τῷ δευτέρῳ ψαλμῷ λέγων· «ἵνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ», διότι συνηθροίσθησαν οἱ ἄνομοι ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων καὶ «βουλὴν πονηρὰν ἐβουλεύθησαν κατὰ τοῦ δεσπότου»· καὶ Ἰούδας, ὁ δόλιος μαθητὴς, ἠρνήσατο τὸν διδάσκαλον καὶ μὲ φίλημα δόλιον καὶ ἐπίβουλον τοῖς ἐχθροῖς αὐτὸν ἐπαρέδωκε, καὶ δέσμιον τὸν ἔσυραν καὶ εἰς κριτήριον τὸν Κύριον τοῦ κόσμου παρέστησαν· καὶ ἐρώτησαν καὶ ἐξέτασαν αὐτὸν καὶ αὐτὸς μετὰ πολλῆς ταπεινώσεως ἀπεκρίνατο, καὶ ἀποκρινομένου, ὃ τοῦ φοβεροῦ ἀκούσματος, ἕνας ἀπὸ τοὺς παρεστῶτας δούλους ἔδωκεν αὐτῷ ράπισμα λέγοντας· «Οὕτως ἀποκρίνεσαι, τὸν Ἀρχιερέα»; Καὶ Αὐτὸς ὑπέμεινε μακροθύμως λέγων· «ἐὰν ἐλάλησα κακῶς, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ, εἰ δὲ τὸ ἀληθὲς εἶπον, τί μὲ δέρης;».

Εἶτα ἀναγελάται ὑπὸ τῶν ἀνόμων, ὑβρίζεται, ἀτιμάζεται, ἐμπύεται, κολαφίζεται, μαστιγώνεται καὶ τέλος ἀναβαίνει εἰς τὸν σταυρόν· καὶ οὐδὲ τότε ὠργίσθη τοῖς φονευταῖς· ἀλλὰ μάλιστα προσεύχεται ὑπὲρ ἐκείνων λέγοντας· «Πάτερ ἄφες αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην, διότι δὲν ἐγνωρίζουσι τί κάμνουν»· ἀλλ' ἐκεῖνοι δὲν ἠρκέσθησαν ἕως τόσα δεινὰ ὅπου τοῦ ἔκαμαν, ἀμὴ ἀκόμι προσθέτουσι καὶ ἄλλα, χολὴν μὲ τὸ ὄξος ἀνακάτωσαν καὶ τὸν ἐπότισαν, εἶτα θανατώνεται ὁ ἀθάνατος· καὶ οὐδὲ οὕτως κατέπαυσαν τὴν ὀργὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ ἐλόγγευσαν.

Ταῦτα εἶναι, ὡς ἐν συντόμῳ εἶπεῖν, τὰ παθήματα τοῦ δεσπότου· καὶ ὅποιος ἀκούει ταῦτα μετὰ προσοχῆς καὶ συνέσεως, δὲν ὀργίζεται τὸν ἀδελφόν του, δὲν θυμώνεται, δὲν σκανδαλίζεται εἰς εἴ τι καὶ ἂν τὸν εἰποῦσι, δὲν μνησικακεῖ, δὲν ὑψηλοφρονεῖ, δὲν ὑπερηφανεύεται, δὲν φθονεῖ, δὲν φιλοδοξεῖ, ἀλλὰ ταπεινοῦται, συντριβεται τὴν καρδίαν, νομίζει τὸν ἑαυτὸν του πῶς εἶναι χῶμα καὶ στάκτη, σπουδάξει νὰ γίνεταί ἀπὸ ὅλους μικρότερος, ἐπιθυμᾷ καὶ ποθεῖ νὰ συγκοινωνήσῃ καὶ αὐτὸς εἰς τοῦ Χριστοῦ τὰ παθήματα, ἀναγκάζεται νὰ συμμορφωθῇ εἰς τὸν θάνατον

3-5 Ψαλμ. 2, 1-2 6-7 Ησ. 7, 6 12 Πρβλ. Ιωάν. 18, 22 13-14 Ιωάν. 18, 23 17-18 Πρβλ. Λουκ. 23, 34

αὐτοῦ, ἵνα ἀπολαύσῃ καὶ τῆς δόξης τῆς αὐτοῦ ἀναστάσεως.

Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἔχομεν θάρρος, ὅτι ἐκ μέρους Θεοῦ χάριτι ἐσυγκοινωνήσαμεν καὶ συγκοινωνοῦμεν εἰς τὰ δεσποτικὰ παθήματα, ἐπειδὴ διὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως εὐρισκόμεθα ἐν ἐξορία καὶ διωγμῶ, ἐν ὑβρισμοῖς καὶ ὀνειδισμοῖς, ἐν φυλακαῖς καὶ ἄλλαις ταλαιπωρίαις. Οὐχὶ καὶ τινες τῶν ἀδελφῶν ἐτελειώθησαν ἐν Κυρίῳ μαρτυρικῶς; Τοῦτο εἶναι λοιπὸν τὸ ἐν Χριστῶ ἡμῶν καύχημα· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ πρὸ τοῦ τέλους δὲν εἶναι βέβαιος ὁ μακαρισμὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον, διὰ τὸ εὐκολογύριστον τῆς γνώμης τῶν ἀνθρώπων, καὶ διὰ τὸ μὴ γινώσκειν ἡμᾶς, καθὼς λέγει ὁ Σολομών, «τί θέλει γένει ἕως τὴν αὔριον»; διὰ τοῦτο παρακαλῶ ὑμᾶς νὰ στέκετε στερεοὶ καὶ βέβαιοι συγκακοπαθοῦντες τῇ πίστει τοῦ Εὐαγγελίου, ὡς ἐν ἐνὶ πνεύματι καὶ μιᾷ ψυχῇ καὶ μὴ φοβῆσθε τοῦ φοβερισμοῦ τῶν ἐναντίων τῆς πίστεως, μηδὲ νὰ ἐμποδίζεσθε εἰς κανένα ἔργον τῆς εὐσεβείας· μάλιστα δὲ νὰ εἴστε ἔτοιμοι καὶ πρόθυμοι εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν, ὡς πιστοὶ δοῦλοι καὶ Θεοῦ διάκονοι ἐν ὑπακοῇ, ἐν ταπεινοφροσύνῃ, ἐν πραότητι, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἵνα τελειώσητε τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ καὶ λάβητε ζωὴν τὴν αἰώνιον· ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον ὁ ἐρχόμενος ἤξει καὶ οὐ χρονιεῖ, ἤγουν ἀκόμι ὀλίγον, καὶ ἔρχεται ὁ Κύριος νὰ ἀναπαύσῃ καὶ νὰ δοξάσῃ ἐκείνους ὅπου κοπιᾶζουσι καὶ κακοπαθοῦσιν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ· εἰ δὲ καὶ εἰς ὀλίγον μέλλει νὰ ἔλθῃ καὶ δὲν θέλει ἀργήσῃ, διατὶ βαρυνόμεθα εἰς τοὺς πειρασμοὺς καὶ τὰς θλίψεις, καὶ οὐχὶ μάλιστα ἀγαποῦμεν νὰ θλιβώμεσθιν πᾶσαν ἡμέραν διὰ τὸν Κύριον; διότι λέγει ὁ Ἀπόστολος· «ἐὰν ἀποθάνωμεν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, θέλομεν ζῆσιν αἰωνίως μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐὰν ὑπομείνωμεν θέλομεν συμβασιλεύσει σὺν αὐτῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἐὰν δὲ ἀρνούμεθα αὐτὸν καὶ ἐκεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς».

Ἄς ἐνθυμηθοῦμεν λοιπὸν, ἀγαπητοὶ μου ἀδελφοί, πόσῃ καὶ ὁποῖαν χαρὰν θέλουσι λάβειν οἱ ἅγιοι ὅταν ἴδωσι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἐρχόμενον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ μετὰ πλήθους ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων ἐν δυνάμει πολλῇ καὶ δόξῃ ἀνεκδιηγήτῳ καὶ νὰ προσκαλῆται αὐτοὺς νὰ τοὺς στεφανώσῃ καὶ νὰ εἶναι ὁμοῦ μετ' αὐτῶν εἰς αἰῶνα αἰῶνος. Ποταπὴν δὲ λύπην καὶ ἐντροπὴν θέλουσιν ἔχει πάλιν, ὅσοι δὲν ἐπήκουσαν τοῦ εὐαγγελίου καὶ ἐκαταφρόνησαν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τὰς ἀγίας, οἱ ὅποιοι θέλουσι καταδικασθεῖ εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν μετὰ τοῦ διαβόλου.

Ταῦτα γοῦν ἐνθυμούμενοι καὶ διὰ παντὸς συλλογιζόμενοι, ἅς σπουδάσωμεν ἕως οὔ ζῶμεν καὶ εὐρισκόμεσθιν ἐδῶ, νὰ καθαρίσωμεν ἀκόμι περισσότερο καὶ νὰ λαμπρύνωμεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν μετὰ τὰ δάκρυα τῆς μετανοίας ἀπὸ πᾶσαν λέραν καὶ

μολυσμὸν σαρκὸς καὶ πνεύματος ἐπιτελοῦντες ἀγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ, νὰ ἔχωμεν προθυμίαν εἰς τὰ καλλιώτερα, νὰ μισοῦμεν καὶ νὰ φεύγωμεν πᾶσαν κακίαν καὶ πονηρίαν, νὰ σπουδάζωμεν εἰς πᾶν ἀγαθόν, νὰ ἔχωμεν εἰς ἀλλήλους φιλαδελφίαν καὶ ἀγάπην, νὰ τιμῶμεν καὶ νὰ εὐλαβούμεσθην ἕνας τὸν ἄλλον ποιοῦντες καὶ τὰ λοιπὰ ὅπου λέγει ὁ θεῖος Ἀπόστολος· «τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί, τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ Κυρίῳ δουλεύοντες, τῇ θλίψει ὑπομένοντες, τῇ ἐλπίδι χαίροντες καὶ τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες», ἵνα ἐν τοιαύτῃ καθαρότητι καὶ ἐναρέτῳ πολιτεία ἐορτάσαι καταξιωθῶμεν καὶ τὸ παρὸν Πάσχα καὶ τῆς ἀπολαύσεως τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν κατατρυφήσαι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ καὶ τῷ συναϊδίῳ καὶ Παναγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5.27 Τῆ ἁγία καὶ Μεγάλῃ Παρασκευῇ

Περὶ τῶν σωτηρίων παθημάτων τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, πάντοτε καὶ αἰεὶ ὅταν ἔλθωσιν εἰς θύμησιν τοῦ εὐλαβοῦς ἀνθρώπου τὰ ἅγια Πάθη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καταλύγουσι τὴν ψυχὴν καὶ εἰς βαθεῖαν ταπεινώσιν τὴν ἐφέρουσι· μάλιστα δὲ τώρα ἐν ταῖς ἁγίαις ταύταις ἡμέραις δύνανται τοῦτο νὰ κάμωσιν ἐν ταῖς ὁποίαις κάθε ἓνα ἐπράχθη ἐξ αὐτῶν. Ποῖα δὲ εἰσὶ ταῦτα; τὸ φονευτικὸν συμβούλιον ὅπου ἔγινε κατ' αὐτοῦ, ἡ δέσμευσις ὅπου τὸν ἐπίασαν καὶ τὸν ἔδεσαν καὶ ὅπου τὸν ἔσυρναν εἰς τὰ κριτήρια ὡς κατάδικον, ἡ παράστασις εἰς τὸ κριτήριον τοῦ πιλᾶτου, ἡ ἐξέτασις ὅπου τοῦ ἔκαμαν εἰς τὰ λοιπὰ κριτήρια δι' ὅλης τῆς νυκτός τοῦ τε Ἡρώδου καὶ τοῦ Ἄννα καὶ Καϊάφα, τὰ ραπίσματα, οἱ ὀνειδισμοί, τὰ ἀναγελάσματα, ἡ ἀνάβασις ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἡ κάρφωσις τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν, ἡ γεῦσις τῆς χολῆς καὶ τοῦ ὄξους, ἡ κέντησις τῆς πλευρᾶς καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα ἔλαμψαν καὶ ἔγιναν εἰς αὐτόν, τὰ ὅποια ὅλος ὁ κόσμος δὲν δύναται νὰ χωρέσῃ, οὔτε τινὰς δύναται νὰ τὰ διηγηθῇ, καθὼς εἶναι πρέπον, καὶ ὄχι μόνον γλῶσσαι ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ τῶν ἀγγέλων αἱ αὔλοι γλῶσσαι ἀδυνατοῦσι.

Καὶ γὰρ ἃς ἐννοήσωμεν ἀδελφοὶ καὶ ἃς συλλογισθοῦμεν τὸ μέγα τοῦτο καὶ ἀνεκδιήγητον μυστήριον. Ἐκεῖνος ὅπου φανερώνει τὰς βουλάς τῶν καρδιῶν καὶ δὲν τὸν λανθάνει κανένα ἐνθύμημα καὶ λογισμὸς τῶν ἀνθρώπων, οὗτος ἐστὶν ὅπου δι' αὐτὸν κάμνουσι συμβούλιον νὰ τὸν θανατώσουν, ἐκεῖνος ὅπου κρατεῖ καὶ κυβερνᾷ ὅλον τὸν κόσμον μὲ τὸ πρόσταγμά του καὶ μὲ τὴν θεϊκὴν του δύναμιν· οὗτος ἐστὶν ὅπου παραδίδεται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἀμαρτωλῶν· ἐκεῖνος ὅπου προστάσσει τὰ νέφη καὶ βρέχουν εἰς τὴν γῆν, αὐτὸς εἶναι ὅπου σύρνεται εἰς τὰ κριτήρια δέσμιος, ἐκεῖνος ὅπου ἐμέτρησε τὸν οὐρανὸν μὲ τὴν πιθαμὴν καὶ τὴν γῆν μὲ τὴν φούκταν καὶ ὅπου ἔστησε τὰ βουνὰ μὲ τὸ ζύγι καὶ τὰ πλάγια μὲ τὴν στάθμην, οὗτος εἶναι ὅπου ἐρραπίσθη ὑπὸ δούλου· ἐκεῖνος ὅπου ὠραιοστόλησε τὴν γῆν μὲ τὰ δένδρη καὶ τὰ φυτὰ καὶ ἄνθη καὶ λουλούδια, αὐτὸς εἶναι ὅπου τὸν ἐφόρεσαν εἰς τὴν κεφαλὴν τὸν ἀκάνθινον στέφανον· ἐκεῖνος ὅπου ἐφύτευσε τὸν παράδεισον καὶ τὸ δένδρον τῆς ζωῆς, αὐτὸς εἶναι ὅπου κρεμμάται τώρα ὑπὸ τῶν παρανόμων Ἰουδαίων εἰς τὸ ξύλον τῆς καταδίκης.

Ὡ τῶν ὑπερφυῶν καὶ μεγάλων θαυμάτων! Ὁ ἥλιος εἶδε ταῦτα καὶ ἔχασε τὰς ἀκτῖνας του, ἡ σελήνη εἶδε καὶ ἐσκοτεινίασεν, ἡ γῆ ἐγροίκησε ταῦτα καὶ ἀπὸ τὸν φόβον τῆς ἐτρόμαξε καὶ ἐκυμάτιζεν, αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, ὅλος ὁ κόσμος ἐταράχθη

καὶ ἐσυγχίσθη διὰ τὰ παθήματα τοῦ ποιητοῦ αὐτοῦ καὶ δεσπότη. Τί δὲ ἡμεῖς, ὧ ἀδελφοί, ἐὰν τὰ ἄψυχα στοιχεῖα καὶ ἀναίσθητα, ὡσὰν νὰ ἦσαν ἔμψυχα καὶ ζωντανὰ ἐξέστησαν καὶ ἐμετήλλαξαν τὴν τάξιν τους ἀπὸ τοῦ φόβου Κυρίου καὶ ἀπὸ τῆς θεωρίας τῶν βλεπομένων;

Καὶ ἡμεῖς οἱ λογικοὶ ἄνθρωποι, ὅπου ἐλάβαμεν τοσαύτας εὐεργεσίας ἐκ Θεοῦ καὶ ὅπου δι' ἡμᾶς ἔλαβε θάνατον σταυρικόν, νὰ μὴ κατανυχθοῦμεν καὶ νὰ μὴ δακρύσωμεν ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις; Καὶ πῶς δὲν ἠθέλαμεν εἶσθεν ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα πλέον ἀλογώτεροι καὶ ἀγροικότεροι καὶ ἀπ' αὐτοῦς τοὺς λίθους πλέον ἀναισθητότεροι; ἀλλὰ οὐχὶ οὕτως ἀδελφοί, οὐχί· μάλιστα δὲ ἡμεῖς μετὰ φόβου καὶ ἐκπλήξεως καὶ τῆς πρεπούσης κατανύξεως ἃς ὑμνήσωμεν καὶ ἃς δοξολογήσωμεν τὰ παθήματα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν· τὴν καλὴν ἀλλοίωσιν ἀλλοιούμενοι καὶ συσταυρούμενοι καὶ ἡμεῖς μετὰ τοῦ Δεσπότη, τὸ μὲν διὰ τῆς ὑποταγῆς καὶ τῆς ἐκκοπῆς τῶν ἰδίων θελημάτων, τὸ δὲ διὰ τῆς θανατώσεως τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν καὶ ὀρέξεων.

Διότι ἃς ἐννοήσωμεν πόσα εἶναι ὅπου ἀναγκάζουν καὶ παρακινοῦν ἡμᾶς εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Ποῖος ἐκαταδέχθη ποτὲ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ φίλου του νὰ φυλακισθῆ, ἢ ποῖος ἠθέλησε νὰ ἀποθάνῃ διὰ τὸν ἠγαπημένον του; Ἀλλ' ὅμως ὁ πανάγαθος Θεὸς ἡμῶν οὐχὶ ἓνα ἢ δύο, ἀλλὰ πολλὰ καὶ ἀναρίθμητα παθήματα ἐκαταδέχθη δι' ἡμᾶς τοὺς κατακρίτους. Πρεπόντως λοιπὸν ὁ μακάριος Παῦλος, ταῦτα ἐνθυμούμενος καὶ κατανοήσας καλῶς τὴν δυνατὴν καὶ ἀνεκδιήγητον ἀγάπην ὅπου ἔχει ὁ Θεὸς πρὸς ἡμᾶς ἔλεγε· «πέπεισμαι, ἤγουν ἐπληροφόρησα καὶ ἐκατάπεισα τοῦ λόγου μου, ὅτι μήτε αὐτὸς ὁ θάνατος, μήτε ἡ ζωὴ, μήτε ἄγγελοι, μήτε ἀρχαί, μήτε ἐξουσίαι, μήτε δυνάμεις, μήτε τὰ τοῦ νῦν καιροῦ πράγματα, μήτε τοῦ μέλλοντος, μήτε ὕψωμα, μήτε βάθος, μήτε ἄλλο τίποτες τῶν ποιημάτων τοῦ Θεοῦ θέλει δυναθεῖ νὰ μὲ χωρίσῃ ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ». Ἐπειδὴ τοιαύτην ἀγάπην ἔδειξεν εἰς ἡμᾶς ὁ πανάγαθος Θεός, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν εἰς θάνατον, ἵνα μὴ ἀπόλλυται πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν, ἀλλ' ἔχει ζωὴν αἰώνιον.

Διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἅγιοι ποθοῦντες καὶ ἐπιθυμοῦντες νὰ δώσουν τίποτες ἀνταπόδωμα πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὴν τοσαύτην ἀγάπην, ὅπου ἔχει πρὸς ἡμᾶς, καὶ μὴ ἔχοντες τί νὰ δώσουν, ἄλλοι μὲν ἔδωκαν τὸ αἷμα αὐτῶν ὡσὰν οἱ μάρτυρες, ἄλλοι δὲ ἐδαπάνησαν τὰ σώματα αὐτῶν εἰς νηστείας καὶ ἀγρυπνίας καὶ ταῖς λοιπαῖς σκληραγωγίαις τῆς ἀσκήσεως, ὡσὰν οἱ ὄσιοι, οἱ ὅποιοι ψάλλοντες μετὰ τοῦ θείου Δαυὶδ ἔλεγον· «Τί ἀνταποδώσωμεν τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων ὧν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν».

1 ἐσυγχύσθη 21-25 Ρωμ. 8, 38-39 32 σκληραγωγίαις 33 Ψαλμ. 115, 3

Ταύτην λοιπὸν τὴν φωνὴν καὶ ἡμεῖς, ἀδελφοί, ὡς λέγωμεν πάντοτε μὲ πόθον ἀχώρταστον καὶ ἐπιθυμίαν τῆς ψυχῆς ἡμῶν, δουλεύοντες αὐτῷ ὅσον δυνάμεθα, καθ' ἡμέραν ἀξάνοντες τὴν σπουδὴν καὶ τὴν προθυμίαν ἡμῶν εἰς τὰ ἔργα τῆς σωτηρίας μας, ἵνα σὺν αὐτοῖς τοῖς ἁγίοις κληρονόμοι γενώμεθα τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ καὶ τῷ Παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5.28 Προοίμιον

Τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, προοίμιον εἰς τὸν κατηχητικὸν λόγον τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου τῆ Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Λαμπρᾷ Κυριακῇ τῆς ἀγίας καὶ ἐνδόξου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ Ἀναστάσεως· εὐλόγησον.

Τί τοῦτο πατέρες φιλέορτοι καὶ φιλόχριστοι; Τίς ἢ τοσαύτη λαμπροφορία; Τί τὸ λαμπρῶναν οὕτω τὴν ἐκκλησίαν; Τί τὸ καταγαῖσαν οὕτω τὸ ἡμέτερον σύστημα; Χθὲς ἐν κατηφείᾳ καὶ σήμερον ἐν φαιδρότητι, χθὲς ἐν ἀθυμίᾳ καὶ σήμερον ἐν εὐθυμίᾳ, χθὲς ἐν ὀλολυγμοῖς καὶ σήμερον ἐν ἀλαλαγμοῖς· ἔρωτας τί τούτων τὸ αἴτιον καὶ τί τὸ παρασκευάσαν τοσαύτην ἀγλαΐαν γενέσθαι, καὶ χαρὰν καὶ λαμπρότητα; Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις τὴν πρὸς οὐρανὸν ἀνάβασιν ἐδωρήσατο· ἠνέφξε τὸν παράδεισον καὶ πᾶσιν εἰσιτητὸν τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσιν ἀπειργάσατο. ὦ βάθος μὴ μετρομένου καὶ ὕψος μὴ νοουμένου· ὦ μυστηρίου καινοῦ, νοὸς κατάληψιν ὑπερβαίνοντος· ἄγγελοι ὕμνουσι τῇ σωτηρίᾳ ἡμῶν, ἐπευφραινόμενοι προφητῆται χορεύουσι τὰς ἰδίας προρρήσεις πληρουμένας θεώμενοι· ἢ κτίσις πᾶσα σκιρτᾷ καὶ χορεύει, ἠύγασε γὰρ αὐτὴ ἡμέρα σωτήριος· ἔλαμψεν αὐτῇ δικαιοσύνης ὁ ἥλιος. Τίς τοίνυν ἀξίως ἀνυμνήσει τῆς ἡμέρας τὴν χάριν; Τίς ἕτερος ἢ ὁ χρυσοῦς πατὴρ ἡμῶν, ὁ τῆς τοῦ Θεοῦ συμπαθείας μεγαλοφωνότατος κῆρυξ, ὁ ὑπὲρ τὸν Νεῖλον ῥέων ποταμὸς τοῦ πνεύματος, ὁ χρυσόννου καὶ χρυσόγλωσσος Χρυσόστομος Ἰωάννης· οὗτος θειαζέτω καὶ μεγαλυνέτω καὶ κροτεῖτω τὴν τοῦ Κυρίου Ἀνάστασιν καὶ τὴν ταύτης δύναμιν καὶ ἐνέργειαν δι' ὀλίγων καὶ συντετμημένων ρημάτων διεξιέτω. Ἄλλ' ὁ μὲν ἔτοιμος ἐστὶν εἰς τὸ λέγειν, ὡς τοῦ λόγου ῥήτωρ ποικίλος καὶ σάλπιγξ τοῦ πνεύματος μεγαλοφωνοτάτη· ἡμεῖς δὲ πρὸς τὸ ἀκούειν τούτου γενώμεθα ἔτοιμοι καὶ προσεκτικότεροι, ἵνα ἴδωμὲν οἷα ἡμῖν σήμερον ἐπαγγέλλεται ὁ τῆς μετανοίας κῆρυξ ὁ δεύτερος.

Εἴ τις εὐσεβῆς καὶ φιλόθεος, ἀπολαυέτω ταύτης τῆς καλῆς καὶ λαμπρᾶς πανηγύρεως. Εἴ τις δοῦλος εὐγνώμων, εἰσελθέτω χαίρων εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου αὐτοῦ. Εἴ τις ἔκαμε νηστεύων, ἀπολαυέτω νῦν τὸ δηνάριον. Εἴ τις ἀπὸ τῆς πρώτης ὥρας εἰργάσατο, δεχέσθω σήμερον τὸ δίκαιον ὄφλημα. Εἴ τις μετὰ τὴν τρίτην ἦλθεν, εὐχαριστῶν ἑορταζέτω. Εἴ τις μετὰ τὴν ἕκτην ἔφθασε, μηδὲν ἀμφιβαλλέτω καὶ γὰρ οὐδὲν ζημιούται. Εἴ τις ὑστέρησεν εἰς τὴν ἐνάτην, προσελθέτω μηδὲν ἐνδοιάζων. Εἴ τις ἔφθασεν εἰς μόνην τὴν ἐνδεκάτην, μὴ φοβηθείτω τὴν βραδύτητα· φιλότιμος γὰρ

ὦν ὁ Δεσπότης, δέχεται τὸν ἔσχατον καθάπερ καὶ τὸν πρῶτον· ἀναπαύει τὸν τῆς ἑνδεκάτης, ὡς τὸν ἐργασάμενον ἀπὸ τῆς πρώτης· καὶ τὸν πρῶτον ἐλεεῖ, καὶ τὸν ὕστερον θεραπεύει· κἀκεῖνῳ δίδωσι καὶ τούτῳ χαρίζεται· καὶ τὴν πρᾶξιν τιμᾷ καὶ τὴν πρόθεσιν ἐπαιεῖ. Οὐκ οὖν εἰσέλθετε πάντες εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου ἡμῶν· καὶ πρῶτοι καὶ δεύτεροι τὸν μισθὸν ἀπολαύσατε. Πλούσιοι καὶ πένητες μετ' ἀλλήλων χορευσατε· ἐγκρατεῖς καὶ ῥάθυμοι τὴν ἡμέραν τιμήσατε· νηστεύσαντες καὶ μὴ νηστεύσαντες, εὐφράνθητε σήμερον. Ἡ τράπεζα γέμει, τρυφήσατε πάντες. Ὁ μόσχος πολὺς, μηδεὶς ἐξέληται πεινῶν. Πάντες ἀπολαύσατε τοῦ πλοῦτου τῆς χρηστότητος. Μηδεὶς θρηνεῖτω πένιαν· ἐφάνη γὰρ ἡ κοινὴ βασιλεία. Μηδεὶς ὀδυρέσθω πταίσματα· συγγνώμη γὰρ ἐκ τοῦ τάφου ἀνέτειλε. Μηδεὶς φοβείσθω θάνατον, ἠλευθέρωσε γὰρ ἡμᾶς ὁ τοῦ Σωτῆρος θάνατος. Ἔσβεσεν αὐτόν, ὑπ' αὐτοῦ κατεχόμενος. Ἐσκύλευσε τὸν ἄδην ὁ κατελθὼν εἰς τὸν ἄδην. Ἐπικράνεν αὐτόν, γευσάμενον τῆς σαρκὸς αὐτοῦ· ὁ ἄδης, φησὶν, ἐπικράνθη συναντήσας σοὶ κάτω. Ἐπικράνθη, καὶ γὰρ καθηρέθη. Ἐπικράνθη, καὶ γὰρ ἐνεκρώθη· ἐπικράνθη, καὶ γὰρ ἐνεπαίχθη. Ἔλαβε σῶμα καὶ Θεῶ περιέτυχεν. Ἔλαβε γῆν καὶ συνήντησεν οὐρανῶ. Ἔλαβεν ὅπερ ἔβλεπε καὶ πέπτωκεν ὅθεν οὐκ ἔβλεπε. «Ποῦ σοῦ θάνατε τὸ κέντρον; Ποῦ σοῦ ἄδη τὸ νίκος;». Ἀνέστη Χριστός, καὶ πεπτώκασι δαίμονες. Ἀνέστη Χριστός, καὶ χαίρουσι ἄγγελοι. Ἀνέστη Χριστός, καὶ ζωὴ πολιτεύεται. Ἀνέστη Χριστός, καὶ νεκρὸς οὐδεὶς ἐπὶ μνήματος· Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο. Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα διπλωματική έρευνα, ερευνήθηκαν τα χειρόγραφα της Ιεράς Μονής των Αγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων Λακωνίας και έγινε προσπάθεια ανάδειξης δύο εξ αυτών. Από τα δύο αυτά χειρόγραφα, το ένα μελετήθηκε εκτενέστερα και μεταγράφηκε. Από τη μελέτη και μεταγραφή προέκυψαν πολύτιμα συμπεράσματα τόσο για τους κώδικες της Μονής συνολικά όσο και για τον συγκεκριμένο κώδικα των κατηγήσεων του Στουδίτη ειδικά.

Όπως προαναφέρθηκε, η Μονή υπήρξε κατά το παρελθόν σπουδαίο βιβλιογραφικό εργαστήριο, αλλά δυστυχώς λόγω των λεηλασιών που δέχτηκε, κατάφεραν να διασωθούν μόνο μερικοί από τους κώδικες που υπήρχαν εκεί. Οι δύο κώδικες που μελετήθηκαν, αποδεικνύουν περίτρανα την ανωτέρω φήμη και οδηγούν στο συμπέρασμα πως οι διασωθέντες κώδικες της μονής αποτελούν πραγματικό θησαυρό γνώσεων και γι' αυτό χρήζουν περαιτέρω μελέτης.

Από τη μελέτη του χειρογράφου των κατηγήσεων του Στουδίτη προέκυψαν πολύτιμες πληροφορίες τόσο για τον ίδιο τον Άγιο Θεόδωρο, όσο και για την κατάσταση που επικρατούσε εκείνη την εποχή μεταξύ πολιτικής ηγεσίας κι Εκκλησίας. Χαρακτηριστική είναι η κατήχηση της Τετάρτης της πέμπτης εβδομάδος των νηστειών, κατά την οποία κάνει παρατήρηση στους μοναχούς, επειδή ταράχθηκαν και αγχώθηκαν από την επίσκεψη ενός βασιλικού προσώπου. Θέτει μέσα από την κατήχησή του τα όρια των σχέσεων μεταξύ μοναστηριού και πολιτικής ηγεσίας.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί, ότι στις κατηγήσεις του ο Άγιος Θεόδωρος αναφέρεται συχνά στο φλέγον ζήτημα της Εικονομαχίας που μαστίζει την εποχή, όπου έζησε και έδρασε, και δεν διστάζει μέχρι και να κατονομάσει ανθρώπους που τάχθηκαν υπέρ των εικονομάχων. Ιδιαίτερη είναι η κατήχηση της πέμπτης Κυριακής των νηστειών, όπου κατηγορεί για προδοσία κάποιον Αλέξανδρο που δεν ομολόγησε/μαρτύρησε για την πίστη του και την αγάπη του προς τα ιερά πρόσωπα των εικόνων και πήγε με το μέρος των εικονομάχων. Από τα παραπάνω γίνεται φανερό η μεγάλη αναστάτωση που υπήρχε στον χριστιανικό κόσμο, στα χρόνια του Στουδίτη, λόγω της πολιτικής και θεολογικής διαμάχης της Εικονομαχίας. Διαφαίνεται όμως, και η σταθερή και ακέραιη στάση του Αγίου Θεοδώρου ο οποίος αναδείχτηκε ως υπέρμαχος των εικόνων καθώς και η εμπάθειά του προς τους εικονοκλάστες.

Αξιοσημείωτη επίσης, είναι και η μεγάλη αγάπη του Αγίου Θεοδώρου προς τον θείο του (αδερφό της μητέρας του) τον Άγιο Πλάτωνα. Στην κατήχηση της πέμπτης Κυριακής των νηστειών, όπου τυγχάνει να εορτάζεται και η μνήμη του Αγίου Πλάτωνος, δεν παραλείπει να τον αναφέρει και να τον παρουσιάσει και ως πρότυπο μοναχικού βίου μαζί με άλλα μεγάλα ονόματα αγίων.

Τέλος, οφείλει να αναφερθεί η δυσκολία της μελέτης των κωδίκων της μονής, αφού όπως προαναφέρθηκε, δεν βρίσκονται συγκεντρωμένοι όλοι σε ένα μέρος αλλά διαμοιρασμένοι. Οι περισσότεροι βρίσκονται στο Μουσείο εκκλησιαστικής τέχνης της Ιεράς Μητροπόλεως Μονεμβασίας και Σπάρτης, κάποιοι στο γραφείο του Επιμελητή, άλλοι συντηρούνται στην εφορία αρχαιοτήτων Λακωνίας, ενώ μερικοί βρίσκονται και στο Μουσείο του Μυστρά. Το γεγονός αυτό καθιστά αρκετά δύσκολη τη συνολική μελέτη όλων των κωδίκων. Επίσης, πρέπει να αναφερθεί ότι κάποιοι κώδικες έχουν υποστεί μεγάλη φθορά από τρωκτικά, υγρασία και πολυχρησία και ίσως η μελέτη τους να υφίσταται αδύνατη, αν πρώτα δεν γίνει συντήρηση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Beck, H.G. (1992). *Η Βυζαντινή Χιλιετία* (μτφρ. Δ. Κούρτοβικ), Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.
- Βέης, Ν. (1904). «Κατάλογος τῶν χειρογράφων κωδίκων τῆς ἐν Θεράπναις μονῆς τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα», *Επετηρίς Παρνασοῦ* Η', Αθήναι, σ. 93-146.
- Βενέδικτος Ιερομόναχος (2019). *Κατηχήσεις Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου τοῦ Ομολογητοῦ* (ἀπόδοσις σὴν Νεοελληνικῇ), ἐκδ. Ἅγιον Ὅρος.
- Buchwald, W. - Hohlweg, A. - Prinz, O. (1993) *Tusculum - Λεξικόν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων συγγραφέων τῆς Αρχαιότητος καὶ τοῦ Μεσαίωνα*, τ. Α', Αθήνα: ἐκδ. Φουρλάς.
- Γαλανόπουλος, Μ. Αρχιμανδρίτης. (1936). «Ὁ Λακεδαιμόνιος βιβλιογράφος ἐπίσκοπος Βρεσθένης Παρθένιος», *Επετηρίς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν* 12, Αθήναι, 251-263.
- Γριτσόπουλος, Τ. (1970). «Δύο λακωνικά χριστιανικά μνημεῖα με ἔργα τοῦ Γεωργίου Μόσχου», *Πελοποννησιακά Ζ'*, Αθήναι, 1-28.
- Διώτης, Ι.Κ. (2010). «Εἰσαγωγή» στο: *Migne, J.P. Patrologia Graeca*, τ. 99, Αθήνα: Κέντρον Πατερικῶν Ἐκδόσεων (ΚΕ.Π.Ε.).
- Ηλιόπουλος, Ν. (1967). *Ἡ Βιβλιοθήκη καὶ τὸ Βιβλιογραφικόν Ἐργαστήριον τῆς Μονῆς τῶν Στουδίου*, Αθήναι.
- Ἱερά Μονή Ἁγίων Τεσσαράκοντα Μεγαλομαρτύρων (2019). *Τὸ μαρτύριο τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα μαρτύρων καὶ τὸ ἱστορικὸ τῆς Ἱεράς Μονῆς τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων Σπάρτης*, Σπάρτη: ἐκδόσεις τῆς Ἱεράς Μονῆς Ἁγίων Τεσσαράκοντα Μεγαλομαρτύρων.
- Kazhdan, A. (1991). «Theodore of Stoudios», στο: *Oxford Dictionary of Byzantium*, τ. 3, Oxford University Press.
- Λάμπρος, Σ. (1907). «Λακεδαιμόνιοι βιβλιογράφοι καὶ κτήτορες κωδίκων κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας», *Νέος Ἑλληνομνήμων* 4, Αθήναι, 152-357.
- Λάμπρος, Σ. (1908). «Ἑλληνες ζωγράφοι προ τῆς ἀλώσεως», *Νέος Ἑλληνομνήμων* 5, Αθήναι, 270-289.
- Μακάριος, Σιμωνοπετρίτης Ιερομόναχος. (2004). *Νέος συναξαριστὴς τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας*, τ. Γ', Νοέμβριος, Αθήνα: Ἰνδικτος.

- Μερετάκης, Ε. Γ. (επιμ.), (1996). *Φιλοκαλία των Νηπτικών και Ασκητικών, Θεοδώρου του Στουδίτου*, τ. 18, (μτφρ. Π. Παπαευαγγέλου), Θεσσαλονίκη: Πατερικά εκδόσεις Γρηγόριος Παλαμάς.
- Μιονί, Ε. (2004). *Είσαγωγή στην ελληνική παλαιογραφία* (μτφρ. Ν. Παναγιωτάκης), Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.
- Παπάζογλου, Γ. Κ. (2009). *Βυζαντινή Βιβλιολογία. Εισαγωγή στην ελληνική παλαιογραφία και κωδικολογία*, Κομοτηνή: Πέλιτη.
- Προβατάκης, Θ. – Μυλωνάκου-Σαϊτάκη, Γ. (επιμ.). (1998). *Θησαυροί και κειμήλια μουσείου εκκλησιαστικής τέχνης Ιεράς Μητροπόλεως Μονεμβασίας και Σπάρτης, Σπάρτη*: εκδόσεις της Ιεράς Μητροπόλεως Μονεμβασίας και Σπάρτης.
- Richard, M. (1958). *Répertoire des Bibliothèques et des Catalogues de Manuscrits Grecs*, Paris.
- Σακελλαρόπουλος, Μ. (1998). *Ιστορία της Ιεράς Μονής των Αγίων τεσσαράκοντα εν Λακεδαίμονι*, τ. Α', Αθήνα: επηυξημένη έκδοση υπό του προηγουμένου αυτής επισκόπου Ελαίας Θεοδοφήτου.
- Σακελλαρόπουλος, Μ. (1999). *Ιστορία της Ιεράς Μονής των Αγίων τεσσαράκοντα εν Λακεδαίμονι*, τ. Β', Αθήνα: επηυξημένη έκδοση υπό του προηγουμένου αυτής επισκόπου Ελαίας Θεοδοφήτου.
- Van Groningen, B.A. (1963). *Short Manual of Greek palaeography*, Leiden.